

Sida

Korniza për barazi gjinore

Studim gjinor në Kosovë

Autorët:

Ulf Färnsveden dhe Nicole Farnsworth

Sigurimi i cilësisë:

Anja Taarup Nordlund

ANALIZË E ZBATIMIT TË LIGJIT DHE PROGRAMIT PËR BARAZINË GJINORE NË KOSOVË

“Boll mo!” Marshi i burrave dhe grave kundër dhunës në familje dhe vrasjes së Diana Kastratit nga ish burri i saj në maj të vitit 2011 në Prishtinë, Kosovë.

ORGUT Consulting AB

Svartmangatan 9, 111 29 Stockholm, Sweden

Tel + 46 8 406 7620, Fax + 46 8 21 02 69

E-mail: framework@orgut.se

Registration No: 556177-9538

ORGUTBuilding better livelihoods www.orgut.se

Tabela e përmbajtjes

AKRONIMET	2
1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	3
2. HYRJE	6
3. KONTEKSTI DHE LOGJIKA E INTERVENIMIT	6
4. METODOLOGJIA	7
4.1 Pasqyrë e përgjithshme e metodologjisë	7
4.2 Pavarësia e konsulentëve	7
4.3 Hulumtimi në terren	7
4.4 Udhëzuesi për intervistë	7
4.5 Përfshirja e palëve të interesuara: Paraqitja e gjetjeve fillestare	7
4.6 Kufizimet për vlerësim	7
5. GJETJET DHE KONKLuzionET	8
5.1 Si synon qeveria të adresojë pabarazitë gjinore	8
5.2 Si i monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës për LBGJ-në dhe PKBGJ-në	11
5.3 Korniza ligjore e BE/KE-së: Sinergjitë dhe mangësitë	12
5.4 Roli i shoqërisë civile në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së	14
5.5 Sfidat kryesore për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së	15
6. REKOMANDIMET PËR MBËSHTETJE NË TË ARDHMEN	23
6.1 Rekomandimet e përgjithshme për Sida-n	23
6.2 Lista e fushave të tjera potenciale për mbështetje	25
Shtojca 1. Udhëzuesi për intervistë	29
Shtojca 2. Lista e pjesëmarrësve / Orari i intervistës	30
Shtojca 3. Dokumentet e shqyrtuara	32
Shtojca 4. Hartëzimi i programeve lidhur me barazinë gjinore në Kosovë	34
Shtojca 5. Progresi i ditur drejt zbatimit të Ligjit për Barazi Gjinore	38
Shtojca 6. Progresi i njohur drejt zbatimit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore	48

AKRONIMET

ABGJ	Agjencia për Barazi Gjinore
CEDAW	Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave
KE	Kryeshef Ekzekutiv
OSHC	Organizatë e Shoqërisë Civile
KAZH	Komisioni i Asistencës për Zhvillim
DHF	Dhuna në familje
NJHDHF	Njësia për Hetimin e Dhunës në Familje (Policia e Kosovës)
KE	Komisioni Evropian
BE	Bashkimi Evropian
EULEX	Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë
ZÇGJ	Zyrtarët për Çështje Gjinore (në ministri)
DHGJ	Dhuna në bazë gjinore
GRB	Buxhetimi që i përgjigjet gjinive
NJDNJ	Njësia për të Drejtat e Njeriut
IOM	Organizata Ndërkombëtare për Migrim
QKSGJ	Qendra Kosovare për Studime Gjinore
IGJK	Instituti Gjyqësor i Kosovës
PK	Policia e Kosovës
PKBGJ	Programi i Kosovës për Barazi Gjinore
KtK	Kvinna till Kvinna
RrGGK	Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës
LMDHF	Ligji për Mbrojtjen kundër Dhunës në Familje
LBGJ	Ligji për Barazinë Gjinore
MBPZHR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
MZHE	Ministria e Zhvillimit Ekonomik
MASHT	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
ZKBGJ	Zyrtari Komunal për Barazi Gjinore
MSH	Ministria e Shëndetësisë
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
KASH	Korniza Afatmesme e Shpenzimeve
MAP	Ministria e Administratës Publike
NAAC	Këshilli Kombëtar Shqiptaro-Amerikan
NDI	Instituti Demokratik Kombëtar
OJQ	Organizatë Joqeveritare
ZQM	Zyra Këshillëdhënëse për Qeverisje të Mirë, të Drejta të Njeriut, Mundësi të Barabartë dhe Çështje Gjinore
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
Sida	Agjencia Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar
NVM	Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme
ESK	Enti i Statistikës së Kosovës
PSSP	Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përgjithshëm
TBD	Mbetet për tu përcaktuar
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
UNFPA	Fondi i Popullsisë i Kombeve të Bashkuara
UNMIK	Misioni i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë
UNSCR	Rezoluta e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
FEG	Fuqizimi Ekonomik i Grave

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Agjencia Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar (Sida) është duke përgatitur strategjinë e re për Ballkanin Perëndimor dhe Kosovën. Promovimi i barazisë gjinore, rolit të grave dhe fuqizimit të tyre në bashkëpunim zhvillimor është njëri ndër tri prioritetet tematike të bashkëpunimit zhvillimor suedez. Prandaj, Sida ka autorizuar një ekip të ORGUT Consulting për të bërë këtë analizë në nëntor të vitit 2012. Kjo analizë ka për qëllim të “paraqes skemën dhe të vlerësojë sistemin për zbatimin, monitorimin dhe përcjelljen e zbatimit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore” (PKBGJ) si dhe “të identifikojë aktorët e rëndësishëm dhe mënyrat e mundshme të ofrimit të mbështetjes suedeze në të ardhmen.” Vlerësimi ka bërë përpjekje të jap përgjigje në këto pyetje:

- Si synon Qeveria e Kosovës të adresojë pabarazitë gjinore ekzistuese?
- Si i monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës zbatimin e Ligjit për Barazinë Gjinore (LBGJ) dhe PKBGJ?
- Çfarë sinergjish ekzistojnë në kornizën ligjore të BE/KE-së për barazinë gjinore dhe cilat janë mungesat e saj?
- Çfarë roli merr shoqëria civile lidhur me zbatimin e LBGJ dhe PKBGJ?

Gjetjet kryesore:

- Duke marrë parasysh kohën e shkurtër që Kosova ekziston si shtet, qeveria ia ka dalë që të miratojë një varg ligjesh, politikash dhe legjislacioni sekondar për adresimin e pabarazive gjinore ekzistuese. Qeveria ka krijuar një varg mekanizmesh për zbatimin e këtyre ligjeve dhe politikave në nivel komunal dhe në atë shtetëror.
- Edhe pse *synimet* e qeverisë për të përmirësuar më tej barazinë gjinore janë mjaft gjithëpërfshirëse, ende **vazhdon të ketë sfida për realizimin e tyre**. Sfidat më të mëdha për realizimin e PKBGJ-së përfshijnë mungesën e pronësisë në fusha të ndryshme të projektit, mungesa e përgjegjësisë të qarta, buxhetit dhe njohurive për integrimin dhe përfshirjen e barazisë gjinore në politikat dhe strategjitë publike.
- **Vullneti i pamjaftueshëm politik** dhe mbështetja joadekuate e qeverisë nënkuptojnë se Zyrtarët për Barazi Gjinore (ZBGJ) në ministri dhe Zyrtarët Komunalë për Barazi Gjinore (ZKBGJ) nuk janë angazhuar sa duhet dhe nuk kanë pasur përgjegjësi, pavarësi ose **buxhet** të mjaftueshëm.
- Mungesa e **qasjes efektive në drejtësi** për gratë (përfshirë drejtësinë për mbështetje, për kujdestarinë e fëmijëve, të drejtat pronësore, për viktimat e dhunës në familje dhe të trafikimit) pengon barazinë gjinore.
- Qeveria është në proces të ndryshimit të **Ligjit për Barazi Gjinore (LBGJ)**. Aktorët ndërkombëtar kanë dhënë komentet e tyre, por akoma nuk është konsultuar asnjë organizatë lokale. LBGJ pritet të përcaktojë role dhe përgjegjësi më të qarta për mekanizmat gjinorë, si dhe një vëmendje më të madhe për buxhetin dhe përfshirjen gjinore. Legjislacioni duhet të harmonizohet me ligjet ekzistuese në Kosovë që promovojnë respektimin e të drejtave të njeriut dhe luftën kundër diskriminimit.
- **Monitorimi dhe shqyrtimi i LBGJ-së dhe PKBGJ-së kanë qenë të dobët**. Deri më sot Kuvendit të Kosovës nuk i është paraqitur **asnjë raport zyrtar rreth zbatimit të tyre**.
- Ngriten shqetësime se disa punonjës të ABGJ-së dhe ZKBGJ-të janë zgjedhur në bazë të përkatësisë së tyre politike dhe/ose **nepotizmit e jo në bazë të kualifikimeve**.
- Korniza ligjore e Kosovës deri në një masë është e harmonizuar me kornizën legjislative të BE/KE-së. Megjithatë, mungojnë disa masa specifike siç janë aktet nënligjore dhe zbatimi i tyre i cili mbetet i dobët. **Kosova ka mbetur prapa veçanërisht në aspektin e fuqizimit ekonomik të grave** dhe në shërbimet për harmonizimin (balancimin) e punës dhe familjes.

- Përfaqësimi i grave në departamente të ndryshme, në nivel komunal dhe shtetëror, veçanërisht në pozitat më të larta, **nuk është i balancuar** me burrat. Grave u mungon edhe qasja e barabartë në pronë, trashëgimi dhe punësim.
- Dispozitat e PKBGJ-së lidhur me shëndetin nuk mund të zbatohen kryesisht për faktin se akoma nuk është miratuar ligji për sigurimin shëndetësor. Shërbimet e tjera të parapara në Program po ashtu nuk janë akoma në **dispozicion**, përfshirë: hemoterapinë dhe radioterapinë onkologjike për kancer.
- **Qytetaria aktive është thelbësore** për të siguruar zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së përmes ngritjes së vetëdijes, avokimit dhe monitorimit. Mbështetja për OSHC-të, megjithatë, duket se është në rënie, përkundër disa iniciativave të reja të financimit.
- Ekziston një mbështetje e gjerë e donatorëve për të përmirësuar barazinë gjinore, por koordinimi ka qenë minimal. **Koordinimi** ndërmjet aktorëve që punojnë për barazi gjinore në Kosovë **është i dobët**.

Rekomandimi ynë i përgjithshëm: Të mbështeten qeveria dhe shoqëria civile në zbatimin e mëtejshëm të LBGJ-së dhe PKBGJ-së. ABGJ, ZBGJ-të dhe ZKBGJ-të kanë nevojë për mbështetje afatgjate dhe të duhur për zhvillimin e kapaciteteve. Shoqëria civile ka nevojë për mbështetje të vazhdueshme financiare për të ndërmarrë aktivitete joqeveritare për zbatimin e PKBGJ-së, si dhe për të shërbyer si avokatë dhe monitorues për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Financimi duhet të inkurajojë përfshirjen, veçanërisht të grave me aftësi të ndryshme, të grupeve etnike, të zonave gjeografike, të niveleve të shkollimit, të gjendjes ekonomike dhe të orientimeve të ndryshme seksuale.

Rekomandimet specifike kyçe:

1. Të mbështetet ABGJ, ZKBGJ-të dhe ZÇGJ-të

ABGJ, ZKBGJ-të dhe ZÇGJ-të janë thelbësore për një pronësi më të madhe gjinore në kuadër të aparatit shtetëror. Ndërtimi i kapaciteteve të tyre dhe mentorimi i tyre është shumë i rëndësishëm, si dhe ofrimi i instrumenteve praktike siç është instalimi i sistemeve të përmirësuar dhe bashkërenduara të monitorimit dhe vlerësimit në ABGJ-së. Qëllimi i kësaj duhet të jetë që të fuqizohet agjencia për barazi gjinore që të mund t'i ofrojë mbështetje p.sh, ministrive dhe agjencive të tjera kyçe shtetërore për përfshirjen e çështjeve gjinore në legjislacion, në politika, plane dhe në buxhete.

2. Të mbështetet qeveria (me ndihmën e shoqërisë civile) me një pilot projekt për objekte për përkujdesje për fëmijët.

BE identifikon një numër *masash reformuese* të dizajnuara për tu ndihmuar grave dhe burrave të harmonizojnë jetën e tyre private me atë profesionale përmes objekteve për përkujdesje për fëmijët, shërbimeve parashkollore, aranzhimeve fleksibile të punës dhe zgjatjes së pushimit atëror për meshkujt. Sida po ashtu është fokusuar në kujdestarinë pa pagesë, si një prej shtatë elementeve të rëndësishme në strategjinë e tyre për Fuqizimin Ekonomik të Grave (FEG).¹

3. Të inkurajohet përmirësimi i bashkërendimit ndërmjet të gjitha palëve të interesuara.

Sida mund të mbështet ABGJ-në që të marrë rolin udhëheq në mbajtjen e të paktën takimeve bashkërenduese tremujore me pjesëmarrjen e të gjithë aktorëve që punojnë në fushën e barazisë gjinore, si dhe në inkurajimin e të gjitha palëve të interesuara, veçanërisht donatorëve të tjerë dhe aktorëve ndërkombëtarë që të marrin pjesë.

4. Të mbështetet ABGJ për të përfshirë shoqërinë civile në hartimin dhe zbatimin e PKBGJ-së së re.

PKBGJ-ja e re do të përfundojë në vitin 2013, kjo ofron një mundësi të shkëlqyeshme për hartimin e një plani të ri të veprimit përmes një procesi të bashkërenduar dhe me pjesëmarrje të gjerë, i cili do të

---

¹ Sida, "Një udhëzues i shkurtër se Çka dhe Si: Përkujdesja pa pagesë," Nëntor/Dhjetor 2012.

përfshinte qeverinë, shoqërinë civile, sektorin privat dhe akademinë. Në planin e ri duhet të përcaktohen qartë përgjegjësitë, zotimet buxhetore dhe indikatorët më specifik.

Rekomandimet e tjera specifike

- Të mbështetet rishikimi i Ligjit dhe akteve përkatëse nënligjore
- Të investohet në shkollimin dhe zhvillimin e kapitalit njerëzor të grave përmes trajnimeve profesionale dhe punës si praktikante.
- Të inkurajohet aplikimi i procedurave transparente që marrin parasysh barazinë gjinore gjatë punësimit në sektorin publik.
- Të mbështeten masat për fuqizimin e ekonomik të grave, sipas mënyrës së paraqitur në strategjinë për FEG-në.
- Të investohet në shëndetin e grave dhe burrave, kontrollin dhe trajtimin e kancerit.

2. HYRJE

Në mënyrë që Strategjia e saj për Bashkëpunim dhe Zhvillim të jetë e informuar, Qeveria suedeze i kërkojë Agjencisë Suedeze për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ndërkombëtar (Sida) që të fillojë përgatitjen e një strategjie të re për Ballkanin Perëndimor. Promovimi i barazisë gjinore dhe rolit të grave në bashkëpunim dhe zhvillim është një ndër tri prioritetet tematike për bashkëpunimin suedez për zhvillim. Prandaj, Sida e ka autorizuar një ekip të ORGUT Consulting që të bëjë këtë analizë për të ofruar informata për procesin e strategjisë zhvillimore.

Avancimi i mëtejshëm i barazisë gjinore është veçanërisht i rëndësishëm në kontekstin e integritetit eventual evropian të Kosovës. Kosova e ka Ligjin për Barazi Gjinore (LBGJ) dhe Programin e Kosovës për Barazi Gjinore (PKBGJ), si dhe ligjet dhe legjislacionin tjetër sekondar për avancimin e mëtejshëm të barazisë gjinore. Ky vlerësim ka për qëllim të “analizojë dhe vlerësojë *sistemin* për zbatimin, monitorimin dhe përcjelljen e zbatimit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore,” si dhe “të identifikojë aktorët e rëndësishëm dhe mënyrat e mundshme të ofrimit të mbështetjes së ardhshme suedeze.” Vlerësimi synon të ofrojë përgjigje në këto pyetje:

- Si synon Qeveria e Kosovës të adresojë pabarazitë ekzistuese gjinore?
- Si e monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës për zbatimin e LBGJ dhe PKBGJ?
- Cilat sinergji ekzistojnë në kornizën ligjore të BE/KE-së dhe cilat janë mangësitë?
- Çfarë roli duhet të marrë shoqëria civile në lidhje me zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së?

Vlerësimi është kryer nga konsulentët vendorë dhe ndërkombëtarë për ORGUT consulting prej 16 nëntorit deri më 20 dhjetor 2012. Ky vlerësim u bë sipas kritereve të Komisionit për Asistencën Zhvillimore për vlerësim, përfshirë edhe konsultimet me palët e interesuara nga sektorë të ndryshëm.

3. KONTEKSTI DHE LOGJIKA E INTERVENIMIT

Politika suedeze e barazisë gjinore në kuadër të bashkëpunimit zhvillimor “*Në kushte të barabarta – politikë për promovimin e barazisë në punë, 2010-2015*” specifikon prioritetet më të rëndësishme të Sida-s në fushën e barazisë gjinore:

1. Pjesëmarrja dhe ndikimi politik i grave
2. Fuqizimi ekonomik i grave dhe kushtet e punës²
3. Shëndeti seksual dhe riprodhues dhe të drejtat
4. Siguria e grave, përfshirë të gjitha format e dhunës në baza gjinore dhe trafikimin e njerëzve

Gjatë zbatimit të Strategjisë aktuale të Bashkëpunimit Zhvillimor me Kosovën 2009-2012, barazia gjinore kryesisht është adresuar me përpjekjet për përfshirjen dhe mbështetjen e shoqërisë civile. Mbështetja për organizatat e grave në Kosovë është kanalizuar përmes Kvinna till Kvinna.

---

² Fuqizimi ekonomik i grave (FEG) përfshinë fuqizimin ekonomik dhe sigurinë ekonomike. Shtatë pikat kryesore të fokusit janë: 1) ndërmarrësia dhe zhvillimi i sektorit privat; 2) qasja në tokë dhe të drejta pronësore; 3) tregjet e punës dhe puna e përshtatshme; 4) kujdestaria pa pagesë (për fëmijët, të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara); 5) kapitali njerëzor, qasja e vajzave në shkollim; 6) sistemet e mbrojtjes sociale; dhe 7) njohja e rolit të grave në bujqësi dhe zhvillim rural.

4. METODOLOGJIA

4.1 Pasqyrë e përgjithshme e metodologjisë

Ekipi vlerësues ka qenë i përbërë nga një konsulent ndërkombëtar me përvojë të gjatë në fushën e barazisë gjinore, në disa programe të ndryshme kombëtare për barazi gjinore dhe i cili ka qenë i familjarizuar me dokumentet kryesore suedeze dhe me qasjet metodologjike për bashkëpunim dhe zhvillim. Ekipi po ashtu përfshinte një konsulent vendor për çështje gjinore me përvojë vetëm në Kosovë. Konsulentët, në bashkëpunim të ngushtë me Sida-n, përgatitën një udhëzues për intervistë (shih Shtojcën 1) dhe orarin e intervistave (shih Shtojcën 2). Përveç intervistave, konsulentët bënë hulumtime në internet dhe analizuan dokumentet e rekomanduara nga Sida dhe palët e tjera të interesuara (shih Shtojcën 3). Ne jemi mirënjohës për mbështetjen e çmueshme të ofruar nga Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës sa i përket hapësirës për zyrë dhe përkthimit.

4.2 Pavarësia e konsulentëve

Vlerësuesit kanë punuar në mënyrë transparente dhe të hapur, pasi që të dytë janë të pavarur dhe nuk janë pjesë e strategjisë zhvillimore. I vetmi konflikt i mundshëm dhe i paraparë i interesit ishte se konsulentja vendore ishte i punësuar nga Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (RrGGK), organizatë e cila ka marrë fonde nga Kvinna till Kvinna (përveq donatorëve të tjerë). Megjithatë, konsulentja po ashtu punon në mënyrë të pavarur nga RrGGK dhe nuk ka ndonjë interes të veçantë përveç funksionimit si duhet të LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Të dy konsulentët u pajtuan për gjetjet, konkluzionet, rekomandimet e sugjeruara dhe mësimet e mësuara.

4.3 Hulumtimi në terren

Konsulentët intervistuan 29 palë të rëndësishme të interesit prej 19 deri më 23 nëntor në Prishtinë (shih Shtojcën 2). Secila intervistë ka zgjatur nga 40 minuta deri në një orë. U organizua edhe një grup i fokusuar me ZÇGJ-të. Intervistat kishin për qëllim që tu ofronin konsulentëve një pasqyrë të konsoliduar dhe të informuar të sfidave të perceptuara nga palët e interesuara lidhur me monitorimin dhe zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së, si dhe identifikonin fushat për veprime potenciale në avancimin e barazisë gjinore. Bazuar në këto gjetje, konsulentët formuluan përgjigjet dhe zgjidhjet e propozuara. Të gjithë pjesëmarrësit janë trajtuar me anonimitet dhe konfidencialitet.

4.4 Udhëzuesi për intervistë

Një udhëzues për intervistë është hartuar dhe i është paraqitur paraprakisht Sida-s (shih Shtojcën 1). Udhëzuesi kishte katër pjesë: pyetjet e përgjithshme, pyetjet për institucionet qeveritare, pyetjet për agjencitë donatore dhe pyetjet për shoqërinë civile dhe akademinë. Konsulentët e përdorën këtë udhëzues, duke përzgjedhur vetëm pyetjet më të rëndësishme për palën e interesit e cila intervistohet.

4.5 Përfshirja e palëve të interesuara: Paraqitja e gjetjeve fillestare

Verifikimet e pjesëmarrësve janë të rëndësishme për të përmirësuar vlefshmërinë e konkluzioneve dhe rekomandimeve duke konfirmuar këto me palët kryesore të interesit. Përveç kësaj, verifikimet e pjesëmarrësve krijojnë pronësi më të madhe të gjetjeve, duke mundësuar zbatimin e tyre në të ardhmen. Prandaj, konsulentët hartuan një përmbledhje ekzekutive fillestare, konkluzionet dhe rekomandimet, duke ua dërguar ato të gjitha palëve të interesuara. Atyre ju bë thirrje që të marrin pjesë në prezantimin e gjetjeve fillestare në Sida më 3 dhjetor. Palët e interesuara që nuk kishin mundësi të merrnin pjesë mund të dërgonin komentet e tyre përmes emailit. Të gjitha sugjerimet e palëve të interesuara janë marrë parasysh dhe janë inkorporuar në dokument.

4.6 Kufizimet për vlerësim

Kufizimet e hulumtimit kryesisht kanë të bëjnë me kohën dhe mbulueshmërinë. Për këtë vlerësim të rëndësishëm do të duhej më shumë kohë për ta shqyrtuar edhe më shumë dokumentacionin e gjerë të

rëndësishëm, për tu konsultuar në mënyrë të mjaftueshme me secilën palë të interesuar, për të siguruar se është bërë konsultimi me më shumë se një palë të interesuar (p.sh., me partitë politike, bizneset, sindikatat), dhe për të përfshirë vizitat në komunitet e Kosovës. Disa aktorë të rëndësishëm nuk ishin në dispozicion: UNICEF, Ambasada Finlandeze, Ambasada Zvicerane, Ambasada Austriake, Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit (EULEX) (ndonëse disa kishin dërguar komentet përmes emailit). Edhe pse ishin rekomanduar gjatë intervistave, konsulentët nuk patën kohë të takoheshin me Shoqatën Afariste të Gruas SHE-ERA ose Shoqatën e Avokatëve Norma (ndonëse u konsultua raporti i tyre mbi monitorimin e LBGJ-së). Kufizimi kryesor ishte mungesa e mundësive për tu konsultuar me aktorët jashtë Prishtinës, përfshirë ZKBGJ-të ose organizatat joqeveritare (OJQ-të) brenda vendit, ndonëse ABGJ dhe RrGGK ofruan disa informacione rreth punës së tyre. Megjithatë, të gjitha takimet e planifikuara në konsultim me Sida-n u zhvilluan siç pritej dhe ne i konsiderojmë të vlefshme rezultatet e vlerësimit të bazuara në intervista me 29 palë të interesuara në të gjitha nivelet.

Në fund, një kufizim qëndron në natyrën e ligjit dhe në programin që duhet të shqyrtohet. Ato mbulojnë pothuaj të gjithë sektorët e shoqërisë dhe shumë paragrafë (të ligjit) dhe fusha të intervenimit (në program) do të kërkojnë studime më të thella. Megjithatë, ky studim ofron një vlerësim të përgjithshëm të çështjeve të hulumtimit, çka edhe ishte qëllimi i tij.

5. GJETJET DHE KONKLUZIONET

Gjetjet kryesore për secilën çështje të studiuar paraqiten më poshtë, të pasuara nga përfundimet për secilën prej çështjeve.

5.1 Si synon qeveria të adresojë pabarazitë gjinore

Kjo pjesë paraqet disa përpjekje kyçe të Qeverisë së Kosovës për adresimin e pabarazive gjinore ekzistuese, sipas pyetjes së parë të hulumtimit. Ajo po ashtu flet për veprimet parlamentare në adresimin e pabarazive gjinore.

5.1.1 Ligjet ekzistuese, politikat dhe legjislacioni sekondar

Përmirësimi i mëtejshëm i barazisë gjinore është veçanërisht i rëndësishëm në kontekstin e integritimit eventuale evropian të Kosovës. Zbatimi i Ligjit për Barazi Gjinore përmendet edhe në Planin i Veprimit për Partneritet Evropian të Kosovës (prioriteti 116). Prioriteti 39 po ashtu i referohet “promovimit të të drejtave të grave në Kosovë”, përfshirë edhe veprimet e ndryshme për barazi gjinore. Qeveria e Kosovës e konsideron integrimin evropian si prioritet politik dhe zyrtarët i konsiderojnë raportet vjetore të progresit për integrimin e ardhshëm potencial të Kosovës “po aq seriozisht sa edhe Biblën”, siç tha njëri prej të anketuarve. Prandaj, raportet progresit mund të inkurajojnë qeverinë që të veprojë për përmirësimin e mëtejshëm të barazisë gjinore në Kosovë. Megjithatë, **raportet e progresit shumë rrallë deri më sot i kanë kushtuar vëmendjen e duhur çështjes gjinore**, dhe çështja gjinore nuk është paraqitur në mënyrë të mjaftueshme në këto raporte.

Kushtetuta e Republikës së Kosovës i referohet në mënyrë specifike barazisë gjinore dhe përfshinë Konventën për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave (CEDAW). Kosova e ka Ligjin për Barazi Gjinore (LBGJ), i shpallur në vitin 2004 në kohën e Misionit të Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK). Në vitin 2012, Ligji u rishikua nga palë të ndryshme të interesit nën udhëheqjen e Zyrës Ligjore të Zyrës së Kryeministrit. Agjencitë e OKB-së, Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) dhe Delegacioni Evropian e kanë shikuar atë dhe kanë dhënë komentet e tyre. LBGJ ende nuk u është shpërndarë përfaqësuesve të shoqërisë civile për shqyrtim. Sipas Zyrës së BE-së, ai është dashur të ndryshohet në qershor 2012. Megjithatë, sipas Zyrës Ligjore, orari i ngarkuar i fundvitit nënkuptonte se LBGJ me siguri do të dërgohet në Kuvendin e Kosovës në fillim të vitit 2013, pas shqyrtimit publik.

Nën kryesimin e Agjencisë për Barazi Gjinore (ABGJ) me mbështetjen e UN Women dhe në bashkërendim me aktorët e tjerë si UNDP, Zyra e BE-së dhe organizatat e grave, qeveria është duke e hartuar Strategjinë mbi Rezolutën e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (RKSKB) 1325 për Gratë, Paqen dhe Sigurinë, e cila do të finalizohet së shpejti. Ajo ka mundësi që të kontribuojë për barazinë gjinore në mënyra të ndryshme (p.sh., pjesëmarrja e grave në proceset e vendimmarrjes, në negociata dhe korrigjimi i shkeljeve në baza gjinore).

Sa i përket LBGJ-së, Plani i parë Veprimit i Kosovës për Arritjen e Barazisë Gjinore mbulonte periudhën prej vitit 2003 deri më 2007. Programi i dytë i tanishëm i Kosovës për Barazinë Gjinore (PKBGJ) mbulon periudhën 2008-2013. Dokumenti u miratua nga Kuvendi i Kosovës më 27 maj 2010.

Legjislacioni sekondar plotësues është miratuar në nivel ministror e nganjëherë në nivel komunal. Për shembull, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal (MAPL) ka lëshuar Udhëzimin Administrativ 2005/8 për zbatimin e Ligjit për Barazi Gjinore. Ai përfshinë udhëzimet administrative për krijimin e Njësive për të Drejtat e Njeriut (NJDNJ) në komuna dhe përshkrimet e punës për ZKBGJ-të (ndonëse ata nganjëherë shërbejnë në të njëjtën kohë edhe si koordinatorë të NJDNJ). Disa komuna si Prizreni dhe Dragashë kanë miratuar programet e tyre komunale për barazi gjinore.

5.1.2 Zyra Këshillëdhënëse për Qeverisje të Mirë, të Drejta të Njeriut, Mundësi të Barabartë dhe Çështje Gjinore

Deri më 2004, Zyra Këshillëdhënëse për Qeverisje të Mirë, të Drejta të Njeriut, Mundësi të Barabartë dhe Çështje Gjinore (ZQM) pranë Zyrës së Kryeministrit ka luajtur rolin udhëheqës në përpjekjet për të çuar më tej barazinë gjinore, në kuadër të mandatit të saj më të gjerë për sigurimin e të drejtave të njeriut dhe për luftimin e diskriminimit. Që prej themelimit të ABGJ-së, ZQM nuk ka pasur ndonjë mandat specifik për të avancuar barazinë gjinore, edhe pse termi “çështje gjinore” mbetet pjesë e emrit zyrtar të Zyrës. Në fillim, raportet në mes të ZBGJ-së dhe ZQM-së ishin të dobëta, pjesërisht për shkak se në fillim kompetencat e tyre përkatëse nuk ishin sa duhet të qarta. Megjithatë, përfaqësuesit raportojnë se raportet e tyre janë përmirësuar dhe tani ato koordinohen mes vete.

ZQM ka shtatë zyrtarë që merren me të drejta të njeriut, të drejta të fëmijëve, mundësi të barabarta, qeverisje të mirë, persona me aftësi të kufizuara dhe pakica. Një drejtor e udhëheq divizionin, e po ashtu shërben si Koordinator i qeverisë për të Drejta të Njeriut. Si i tillë, ai duhet të koordinojë raportimin e qeverisë për mekanizmat ndërkombëtarë, përfshirë edhe për CEDAW. Ai mbikëqyr 40 Njësi për të Drejta të Njeriut (NJDNJ) në nivelin qendror dhe 75 NJDNJ në komuna.³ Kohëve të fundit, ZQM fillojë të punojë me grupet LGBT, duke formuar një Grup Këshillues. ZQM është në proces të finalizimit të Planit trevjeçar kundër Diskriminimit.⁴

5.1.3 Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ)

ABGJ është themeluar në kuadër të Zyrës së Kryeministrit në vitin 2006. Aktivistet për të drejtat e grave dhe disa aktorë ndërkombëtarë avokuan për themelimin e saj në kuadër të kësaj zyre si organi më i lartë vendimmarrës, në mënyrë që ABGJ të mund të sigurojë përfshirjen gjinore përmes ministrive të linjës (që nuk do të mund ta bënte nëse ABGJ do të ishte ministri ose agjenci jashtë kësaj Zyre). ABGJ ka përgjegjësi të shumta për të avancuar barazinë gjinore të përcaktuara në LBGJ dhe PKBGJ.

ABGJ ka katër departamente: Departamenti për Raportim dhe Monitorim, Departamenti për Bashkëpunim, Departamenti Legjislativ dhe Departamenti Administrativ dhe i Buxhetit. Për momentin

³ Në nivel komunal, NJDNJ-të bëjnë njëfarë monitorimi, por ato kanë nevojë për zhvillim të kapaciteteve. NJDNJ-të po ashtu duhet të kenë mandatin që të avancojnë të drejtat e grave si të drejta të njeriut, dhe mund të kenë nevojë për zhvillim të kapaciteteve se si bëhet kjo në praktikë. Sikurse ZKBGJ-ve, edhe këtyre u mungon kapaciteti për të përgatitur plane konkrete veprimi me buxhet përkatës.

⁴ Është vërejtur se Ligji kundër Diskriminimit, i cili është me rëndësi për barazinë gjinore, po ashtu nuk është zbatuar si duhet dhe duhet të ndryshohet. Ndeshkimet dhe procedurat e zbatimit janë të paqarta.

i ka të punësuar 16 persona, edhe pse me buxhet parashihet që të jenë 18. ABGJ ka pasur shumë Ushtrues të përkohshëm të Detyrës së Kryeshefit (KE). Kryeshefi i përhershëm u emërua në vitin 2011.

Zyrtarët për çështje gjinore në ministri dhe Zyrtarët komunalë për çështje gjinore

ABGJ mbikëqyr punën e zyrtarëve për çështje gjinore në secilën ministri dhe të ZKBGJ-ve në secilën komunë. Këta persona kanë përgjegjësinë për përfshirjen gjinore në ministrinë dhe komunat e tyre përkatëse, si dhe për monitorimin dhe raportimin rreth zbatimit të LBGJ-së dhe politikave të tjera përkatëse.

5.1.4 Grupi ndërmintor për barazi gjinore

ZQM e ka kryesuar Grupin ndërmintor për barazi gjinore deri sa këtë përgjegjësi e mori ABGJ. Grupi takohet çdo gjashtë muaj dhe përbëhet nga Zyrtarët për çështje gjinore (ZÇGJ-të).

5.1.5 Institucioni i Avokatit të Popullit

Institucioni i Avokatit të Popullit pranon ankesat kundër shtetit. Ai financohet nga buxheti i shtetit. Institucioni merret me abuzimet e të drejtave të njeriut në përgjithësi, dhe që nga viti 2005 e ka një sektor që merret vetëm me barazinë gjinore (sipas nenit 6 të LBGJ-së). LBGJ ka paraparë ekzistimin e një Avokati Gjinor. Megjithatë, në shpalljen e ligjit, Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përgjithshëm (PSSP) i UNMIK-ut vendosi se Avokati Gjinor do të ishte mbivendosje me Institucionin e Avokatit të Popullit. Prandaj, Rregullorja e UNMIK-ut (LBGJ) u shpall pa Avokatin Gjinor. Në LBGJ-në e ri Institucioni i Avokatit të Popullit me siguri do të marrë rolin e Avokatit Gjinor, pasi që ky Institucion edhe deri më tani ka qenë përgjegjës që të ushtrojë edhe këto përgjegjësi. Institucioni është marrë me rastet e diskriminimit në baza gjinore në punë, trashëgimi, diskriminim në institucione, dhunën në familje, sigurinë sociale dhe qasjen në shkollim. Ai po ashtu i monitoron edhe rastet në gjykata kur kërkohet një gjë e tillë.

5.1.6 Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione i Kuvendi i Kosovës

Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione i Kuvendit të Kosovës monitoron zbatimin e LBGJ-së. Ai sapo e ka përfunduar aktivitetin e parë të monitorimit, dhe do të paraqes raportin e parë të monitorimit në fund të vitit 2012. Ata po ashtu kanë monitoruar zbatimin e Ligjit kundër Diskriminimit, Ligjit për Avokatin e Popullit dhe Ligjit për Liritë Fetare. Kryesuesja e Komisionit është edhe anëtare e bordit të Grupit parlamentar të grave, gjë që e lehtëson bashkëpunimin.

5.1.7 Grupi parlamentar i grave të të gjitha partive

Grupi parlamentar i grave të të gjitha partive përfshinë 40 gra parlamentare të përkatësive të ndryshme partiake dhe etnike. I themeluar në vitin 2005, grupi është formalizuar duke krijuar një plan strategjik drejt qëllimit për “t’i bërë gratë partnere të barabarta në shoqëri”. Bordi i ka shtatë anëtare dhe për momentin Znj. Teuta Sahatqija është zgjedhur kryetare. Ato kanë pasur disa suksese në avokim (p.sh. në lidhje me Ligjin e Punës), si dhe kanë fituar përkrahjen e disa kolegëve të tyre meshkuj. Ato kanë organizuar aktivitete të ndryshme, përfshirë “Javën e Grave” në prill 2012, Akademinë Politike me lideret (femra) premtuese dhe takimet me gratë nëpër komuna. Në drejtim të zbatimit të PKBGJ-së, grupi parlamentar i grave çdo muaj ka një program dyorësh në RTV21 ku marrin pjesë ekspertet femra (por edhe meshkuj) për të diskutuar rreth çështjeve që kanë të bëjnë me ekonominë, buxhetin, kancerin dhe dhunën. Ky Grup parlamentar mbështetet nga NDI, UNDP, OSBE, Gratë e OKB-së, KtK, Ambasada norvegjeze, Gratë e Azisë dhe USAID.

“Ne kemi kohezion të shkëlqyeshëm.”

5.1.8 Konkluzionet: Si synon qeveria të adresojë pabarazitë gjinore ekzistuese

Duke marr parasysh se Kosova është një shtet i ri, qeveria ia ka dalë që të hartojë një numër ligjesh, politikash dhe legjislacioni sekondar për adresimin e pabarazive gjinore. Qeveria ka krijuar disa mekanizma për zbatimin e këtyre ligjeve dhe politikave në nivel komunal dhe shtetëror. Ndonëse

synimet e shkruara të qeverisë për të përmirësuar më tej barazinë gjinore janë mjaft gjithëpërfshirëse, vazhdojnë të mbesin sfida në zbatimin e tyre, të cilat do të trajtohen më vonë në këtë raport.

5.2 Si i monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës për LBGJ-në dhe PKBGJ-në

Kjo pjesë flet për atë se si i monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës për LBGJ-në dhe PKBGJ-në, si sipas pyetjes së dytë të hulumtimit.

5.2.1 Raportimi dhe monitorimi ndërkombëtar

Ndonëse organizatat si ajo e Kombeve të Bashkuara ende nuk e njohin pavarësinë e Kosovës, Qeveria e Kosovës ka raportuar mbi zbatimin e konventave ndërkombëtare të cilat i ka pranuar Kosova. ZQM ka qenë përgjegjëse për të monitoruar, vlerësuar dhe raportuar për të gjitha konventat ndërkombëtare. ZQM ka raportuar për Konventën për të Drejtat e Fëmijëve më 2006 dhe 2010. Megjithatë, sipas ZQM-së, Qeveria duhet të përmirësojë mekanizmat e monitorimit. ABGJ ka monitoruar dhe raportuar për CEDAW në vitin 2008.

5.2.2 Monitorimi dhe raportimi nga Avokati për Barazi Gjinore

LBGJ përcakton se Avokati për Barazi Gjinore duhet të monitorojë dhe mbikëqyrë zbatimin e LBGJ-së dhe të raportojë çdo vit, ose më shpesh, para Kuvendit të Kosovës. Nëse të gjitha përgjegjësitë e këtij Avokati janë bartur tek Institucioni i Avokatit të Popullit, tani këtë përgjegjësi duhet ta ketë ky institucion (shih 5.2.5 më poshtë).

5.2.3 Monitorimi dhe raportimi nga Agjencia për Barazi Gjinore

Sipas LBGJ-së, ABGJ është e obliguar të “zbatojë dhe monitorojë dispozitat e këtij Ligji dhe rregulloreve të miratuara në bazë të tij,” si dhe të monitorojë zbatimin e PKBGJ-së (Neni 5.2). Më tej, ajo është përgjegjëse të “mbikëqyr” zbatimin e akteve dhe marrëveshjeve si të Kosovës ashtu edhe atyre ndërkombëtare të miratuara nga qeveria. LBGJ e obligon ABGJ-në që “t’i raportojë çdo vit qeverisë për veprimtarinë e Zyrës për vitin paraprak, e më së voni deri në fund të muajit mars.” Megjithatë, këto raporte nuk analizojnë në mënyrë specifike zbatimin e LBGJ-së ose të PKBGJ-së.⁵

PKBGJ nuk ka tregues të qartë për monitorim dhe shumicës së objektivave u mungojnë treguesit. Fakti se nuk është përcaktuar asnjë standard ose synim e komplikon edhe më shumë progresin në monitorim dhe vlerësim. ABGJ-së i mungon mekanizmi i monitorimit dhe vlerësimit (p.sh., baza e të dhënave) ose sistemi që do të bashkonte të dhënat nga ministritë e ndryshme dhe nga Enti i Statistikës së Kosovës (ESK) për një monitorim dhe vlerësim të mirinformuar. ABGJ po ashtu duhet të shqyrtojë të gjitha raportet qeveritare për të siguruar perspektivën gjinore.

5.2.4 Monitorimi dhe raportimi nga ZKBGJ-të dhe Zyrtarët për Çështje Gjinore në Ministri

Ende mungojnë mekanizmat e monitorimit në nivelin komunal. Përgjegjësia e ZKBGJ-ve po ashtu mbetet e paqartë: kujt i raportojnë ata, sa shpesh dhe për çka? ABGJ duhet të vazhdojë të mbledh raporte të rregullta nga ZKBGJ-të si dhe të ofrojë udhëzime dhe të kontrollojë cilësinë e raportimit. Për këtë duhet të zhvillohen kapacitetet. Edhe ZÇGJ-ve nëpër ministri po ashtu duhet tu zhvillohen kapacitetet për monitorim dhe vlerësim, përfshirë edhe shqyrtimin e tërë legjislacionit nga perspektiva gjinore.

⁵ Shih ABGJ, *Buletini informativ*, Prishtinë: ABGJ, 2012. ABGJ po ashtu ka mbështetur *Profili Gjinor i Kosovës* (Prishtinë, 2008) dhe *Raporti i anketimit: “Gratë në Procesin e Punës dhe Vendimmarrjes në Kosovë”*, (Prishtinë, 2011) i cili analizon aspektet e LBGJ-së dhe PKBGJ-së, por nuk përdorin ndonjë proces të detajuar të monitorimit.

5.2.5 Monitorimi dhe raportimi nga Institucioni i Avokatit të Popullit

Institucioni i Avokatit të Popullit duhet të monitorojë rastet e abuzimit të të drejtave si dhe të përgatis raporte vjetore. Institucioni ka përgatitur raporte të rregullta vjetore, të cilat në mënyrë periodike kanë theksuar rastet kur LBGJ, si dhe ligjet e tjera që kanë të bëjnë me barazinë gjinore, nuk janë zbatuar në mënyrë të mjaftueshme. Disa të anketuar kanë komentuar se këto raporte janë bërë më të “buta” për nga natyra pasi që ka rënë mbështetja ndërkombëtare për Institucionin. Përfaqësuesit e institucionit kanë thënë se buxheti i pamjaftueshëm është faktori kyç që kufizon aftësinë e tyre për të bërë monitorimin, përfshirë edhe mekanizmat që kanë të bëjnë me barazinë gjinore. Pas presionit ndërkombëtar, është respektuar kërkesa e Institucionit për financim shtesë në vitin 2013. Një pavarësi më e madhe në financim do të mbështeste pavarësinë më të madhe të vet institucionit.

5.2.6 Enti i Statistikës së Kosovës (ESK)

ESK duhet të përfshihet në monitorim. Edhe pse ESK ka kontribuar me të dhënat e veta për raportet mbi “femrat dhe meshkujt”, duket se nuk ekziston asnjë procedurë që lidhet me monitorimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Jo gjithmonë ESK u ofron studiuesve qasje në të dhëna të ndara gjinore për analiza të pavarura.

5.2.7 Mbikëqyrja e Kuvendit

Komisioni për të Drejta të Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione është përgjegjës për të monitoruar përpjekjet e qeverisë në lidhje me barazinë gjinore. Deri më sot, monitorimi ka qenë i pamjaftueshëm. Megjithatë, Komisioni e ka monitoruar zbatimin e LBGJ-së dhe do të paraqes raportin e tij të parë të monitorimit në vitin 2012. Komisioni po ashtu harton edhe raportin vjetor për punën e tij.

5.2.8 Konkluzionet: Si i monitorojnë dhe si raportojnë institucionet e Kosovës për LBGJ-në dhe PKBGJ-në

Monitorimi dhe shqyrtimi i LBGJ-së dhe PKBGJ-së kanë qenë të dobët dhe asnjë raport zyrtar mbi zbatimin e tyre nuk i është paraqitur Kuvendit të Kosovës. Ko duket se ka ndodhur për shkak se institucionet nuk i dinë përgjegjësitë e tyre për monitorim dhe vlerësim. Sipas mendimit të ABGJ-së, nuk ka kurrfarë konfuzioni lidhur me përgjegjësitë. ABGJ nuk ka raportuar sepse, sipas ABGJ-së, Parlamenti nuk ka kërkuar një raport të tillë lidhur me zbatimin e PKBGJ-së. Megjithatë, sipas LBGJ-së (nenit 4.6), qeveria duhet të raportojë në mënyrë automatike çdo dy vjet.

Përgjegjësitë e ABGJ-së, mënyrat dhe afatet kohore duhet të sqarohen në LBGJ-në e ri, siç duhet të sqarohen edhe përgjegjësitë e institucioneve të tjera për monitorim dhe raportim. Duhet të sqarohet kontributi i ABGJ-së lidhur me monitorimin e CEDAW-it, Konventës për të Drejtat e Fëmijëve, dhe të gjitha raportimet e tjera vis-à-vis ZQM-së. Nëse ZQM raporton në emër të qeverisë, atëherë procesi i kontributit dhe shqyrtimit nga ABGJ-ja duhet të merret parasysh brenda afatit për një raportim të tillë.

5.3 Korniza ligjore e BE/KE-së: Sinergjitë dhe mangësitë

Acquis communautaire e BE-së është tërësia e legjislacionit, akteve ligjore dhe vendimeve gjyqësore që përbëjnë trupën e të drejtës së Bashkimit Evropian (BE) dhe, si të tilla janë detyruese për shtetet anëtare të BE-së. *Acquis* e mbulojnë edhe legjislacionin për barazinë gjinore dhe Traktatin e Lisbonës, që konsiderohen si masë (kriteret) për të përcaktuar nëse një kandidat i plotëson kushtet për anëtarësim. Këto kushte po ashtu njihen zakonisht si kriteret legjislative të Kopenhagës.

Komisioni Evropian ka miratuar një *strategji* pesëvjeçare për promovimin e barazisë ndërmjet femrave dhe meshkujve (2010-2015). Përderisa strategjia është e menduar për shtetet anëtare, ajo është e rëndësishme edhe për vendet që pritet të anëtarësohen dhe vendet në Fqinjësinë Evropiane si një prej strategjive të cilën ata duhet ta respektojnë. Strategjia në mënyrë eksplicite thekson se vendet kandidatë duhet të përqafojnë plotësisht parimin themelor të barazisë ndërmjet femrave dhe meshkujve. Strategjia ka për qëllim, në mënyrë të veçantë të shfrytëzojë më mirë potencialin e grave, duke kontribuar kështu në qëllimet e përgjithshme ekonomike dhe sociale të BE-së. Ajo i përkthen

parimet e përcaktuara në Kartën e Komisionit Evropian për Gratë në masa specifike dhe paraqet një seri veprimesh të bazuara në pesë prioritet: në ekonominë dhe tregun e punës, pagat e barabarta, barazinë në pozitat e larta, adresimin e dhunës gjinore dhe promovimin barazisë edhe përtej BE-së.

Kushtet që duhet të përmbush Kosova sipas këtyre kritereve janë të shumta, dhe një vështirësi i detajuar i sinergjive dhe mangësive do të kërkonte një vlerësim të veçantë. Në përgjithësi, sa i përket sinergjive, të anketuarit kanë deklaruar legjislacionin i Kosovës në kontekstin e anëtarësimit në BE është mjaft i kënaqshëm. Autorët këtu fokusohen në disa mangësi kyçe të identifikuara gjatë intervistave me palët përkatëse të interesit.

5.3.1 Ekspertiza e pamjaftueshme lidhur me kornizën ligjore të BE/KE-së

Zyrtarët kanë theksuar nevojën për të përmirësuar ekspertizën lidhur me barazinë gjinore sipas normave të BE-së. Institucioneve të Kosovës në përgjithësi u mungon njohuria për atë se çka kërkohet nga Kosova në kontekstin e anëtarësimit të mundshëm eventuale. Për shembull, Institucioni i Avokatit të Popullit ka kërkuar trajnim për normat ndërkombëtare dhe për mënyrat se si të integrohet më mirë në rrjetet përkatëse evropiane.

Zyra e BE-se në Kosovë ofron mundësi për ndërtimin e kapaciteteve institucionale në këtë aspekt. Të gjitha kërkesat për përkrahje kalojnë përmes Ministrisë së Kosovës për Integrim Evropian. Planifikimi shumëvjeçar nënkupton se financimi nuk mund të sigurohet me shpejtësi. Megjithatë, përafërsisht 68 milionë Euro janë në dispozicion çdo vit. Programi TAIEX i Zyrës së BE-së ofron asistencë teknike për konsulencë dyvjeçare, përmes të cilës ekspertët e shteteve anëtare mund të ndihmojnë institucionet e Kosovës. Zyra e BE-së po ashtu mund të ofrojë trajnime dhe udhëtime studimore.

5.3.2 Fuqizimi ekonomik i grave

Sipas zyrtarëve të Zyrës së BE-së, ndër fushat më të rëndësishme ku nevojitet përkrahja është ajo e fuqizimit ekonomik të grave, veçanërisht në zonat rurale. Fuqizimi ekonomik i grave është shumë me rëndësi për integrimin në BE, sepse siguron kontribut të barabartë në ekonomi. “Evropa 2020: Strategjia për një zhvillim të mençur, të qëndrueshëm dhe përfshirës” ka si synim të arrijë shkallën e punësimit prej 75% të femrave dhe meshkujve të moshës prej 20 – 64 vjeçare. Shkalla e punësimit ndërmjet femrave dhe meshkujve në Kosovë është shumë më e ulët se ky synim.

5.3.3 Harmonizimi i punës dhe familjes

Një faktor kyç në fuqizimin ekonomik të grave është edhe ekzistimi i institucioneve për përkujdesje për fëmijët. Marrëveshja e Barcelonës e ka përcaktuar synimin për ofrimin e përkujdesjes për fëmijët për vitin 2010. Përkujdesja për fëmijët duhet të ofrohet për së paku 90% të fëmijëve nga moshja trevjeçare deri në moshën për të shkuar në shkollë dhe për 33% të fëmijëve nën moshën trevjeçare. Është e qartë se Kosova është shumë prapa në këtë fushë ku përkujdesja publike për fëmijët është shumë e rrallë dhe shumë pak njerëz mund të përballojnë përkujdesjen private. Përkujdesja për fëmijët pothuaj se nuk ekziston fare në zonat rurale të Kosovës.

Në Kosovë është bërë shumë pak në lidhje me harmonizimin e punës dhe familjes. Mundësitë jo të mjaftueshme të përkujdesjes për fëmijët, mungesa e përgjithshme e institucioneve parashkollore dhe kopshteve, orari jofleksibil i punës dhe vendet e pamjaftueshme për të ushqyer fëmijët me gji ua bëjnë veçanërisht të vështirë grave për të harmonizuar përgjegjësitë e punës me ato të familjes. Po kështu është ngritur edhe shqetësimi se nenet e reja që kanë të bëjnë me pushimin e lehonisë në Ligjin e Punës mund të çojnë në diskriminim gjinor me rastin e punësimit. Pastaj, shërbyeset civile (femra) kanë raportuar diskriminim në baza gjinore në vendin e tyre të punës.⁶

5.3.4 Konkluzionet: Korniza ligjore e BE/KE-së: Sinergjitë dhe mangësitë

⁶ Zyra për Qeverisje të Mirë në Zyrën e Kryeministrit të Republikës së Kosovës. *Perceptimi i Diskriminimit nga Shërbyesit Civilë në Administratën Publike të Republikës së Kosovës*. Vëll. 2. 2007-2008.

Në përgjithësi, legjislacioni i Kosovës në kontekstin e anëtarësimit të ardhshëm potencial në BE është në masë të madhe i kënaqshëm. Megjithatë, legjislacioni mund të shqyrtohet nga perspektive e të drejtave të njeriut dhe barazisë gjinore në kontekstin e standardeve të BE-së. Në të ardhmen, duhet të forcohen kapacitetet e shërbyesve civilë për të bërë analiza të tilla të politikave si dhe për të çuar më tej dhe monitoruar zbatimin e legjislacionit përkatës. Ndërtimi i ekspertizës kosovare, fuqizimi ekonomik i grave dhe përmirësimi i shërbimeve për harmonizimin e punës dhe familjes mund të çojnë përpara progresin e Kosovës në kontekst të BE/KE-së.

5.4 Roli i shoqërisë civile në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Roli i shoqërisë civile në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së është qartësuar si në Ligj ashtu edhe në Program. Në LBGJ parashihet bashkëpunimi ndërmjet institucioneve dhe shoqërisë civile për zbatimin e tij. PKBGJ e përfshinë shoqërinë civile dhe OJQ-të në mesin e aktorëve që janë përgjegjës për aktivitetet e zbatimit të planit. Kjo pjesë analizon se si është e përfshirë shoqëria civile në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së deri më sot, sipas pyetjes së tretë të hulumtimit. Edhe pse këtu nuk mund të paraqiten me dhjetëra përpjekje të bëra nga shoqëria civile në nivelin komunal dhe kombëtar, është paraqitur një përmbledhje e fushave kryesore në të cilat kanë qenë të përfshirë ata dhe disa shembuj më të dalluar.

5.4.1 Ngritja e vetëdijes

Shoqëria civile, veçanërisht OJQ-të e udhëhequra nga gratë, kanë luajtur një rol të rëndësishëm në përpjekjet për ngritjen e vetëdijes. Ato e kanë edukuar popullsinë në zonat rurale dhe urbane për të drejtat e tyre të përcaktuara në LBGJ. Dhjetëra përpjekje për ngritjen e vetëdijes të udhëhequra nga shoqëria civile kanë ngritur çështjet duke filluar nga të drejtat trashëgimore deri te të drejtat pronësore, përfshirë edhe të drejtën për jetë pa dhunë. Intervenimet e tyre për ndryshimin e normave kulturore, veçanërisht në nivelin komunal, janë kontribut i rëndësishëm për çuarjen përpara të zbatimit të LBGJ-së dhe PKBGJ-së.

5.4.2 Avokimi

Një rol unik i shoqërisë civile është mundësia për t'i bërë trysni qeverisë. Kur donatorët dhe ambasadat e huaja nuk mund "t'i thonë Qeverisë së Kosovës se çka duhet të bëjë" dhe kur zyrtarët kanë frikë se do t'i humbin pozitat e tyre nëse kritikojnë *status quon* e cila lejon diskriminimin gjinor, OSHC-të luajnë një rol shumë të rëndësishëm duke i kritikuar zyrtarët dhe duke bërë thirrje për reforma. Për shembull, me mbështetjen institucionale të KtK-së, RrGGK ka qenë në gjendje që të reagojë publikisht kundër shkeljeve të të drejtave të grave (p.sh. emërimi i numrit jo të mjaftueshëm të ambasadoreve (femra), përpjekjet për heqjen e kuotës në Ligjin për zgjedhjet, dështimi i gjykatave të ndjekin penalisht krimet e dhunës në familje, abuzimet e të drejtave nga ofruesit e shërbimeve shëndetësore, dhe reparacionet e pamjaftueshme për krimet e luftës të kryera kundër grave).⁷

5.4.3 Monitorimi dhe vlerësimi

Shoqëria civile ka luajtur rol të rëndësishëm në monitorim dhe vlerësim, veçanërisht duke marrë parasysh kapacitetet e kufizuara dhe veprimet e qeverisë në këtë drejtim. OSHC-të nganjëherë kanë ekspertizë më të madhe ose strategji më të mira për monitorim se sa disa institucione. Për shembull, Asociacioni i Avokatëve Norma, Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) dhe RrGGK kanë bërë hulumtime për aspektet e LBGJ-së dhe PKBGJ-së dhe për zbatimin e tyre. Në disa raste, ato e kanë bërë një gjë të tillë me kërkesën e institucioneve publike dhe/ose me hulumtimin e tyre kanë kontribuar në informimin për punën e institucioneve. ABGJ dhe Institucioni i Avokatit të Popullit kanë raportuar duke u bazuar në ekspertizën e shoqërisë civile për monitorim. *Me Dona Zemra* e financuar nga NDI ka monitoruar zbatimin e LBGJ-së për Komisionin e Kuvendit. ABGJ ka kontraktuar RrGGK (financuar nga UNDP) për një hulumtim i cili shërbeu si informim për Ligjin për

---

⁷ RrGGK është një rrjet ndëretnik i 100 OJQ-ve të grave nga mbarë Kosova. Rrjeti ndërmerr veprime bazuar në çështjet e identifikuara dhe prioritetizuara nga anëtarët e tij, të paraqitura në Planin e vet Strategjik.

Mbrojtjen kundër Dhunës në Familje, si dhe për strategjinë përkatëse për këtë ligj. Ekspertiza e shoqërisë civile në hulumtimet rreth politikave ka qenë e rëndësishme për të informuar politikat publike.

5.4.4 Koordinimi (ose mungesa e tij)

Përkundër thirrjes që bën LBGJ për koordinim dhe disa shembujve pozitiv të koordinimit që u cekën më lartë, ka raporte edhe për koordinimin e dobët ndërmjet shoqërisë civile dhe institucioneve. Të anketuarit kanë thënë se ABGJ dhe ZKBGJ-të nuk kanë bashkëpunuar dhe nuk janë koordinuar sa duhet me OJQ-të e udhëhequra nga gratë, të cilat mund të jenë aleate kyçe në përmirësimin e barazisë gjinore. Përveç kësaj, as koordinimi ndërmjet aktorëve të shoqërisë civile nuk ka qenë aq i mirë. Të anketuarit kanë cituar një numër shembujsh të mbivendosjes (dyfishimit), veçanërisht në punën e agjencive të OKB-së dhe OSBE-së (për shembuj specifik (shih Shtojcën 4).

5.4.5 Sfidat kryesore të shoqërisë civile që të kontribuojë në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Përveç sfidës së koordinimit, financimi për OSHC-të është raportuar se ka pësuar rënie, veçanërisht për grupet e grave në zonat rurale. Një i anketuar theksoi se përderisa OSHC-të konsultohen rregullisht në proceset qeveritare dhe të donatorëve dhe proceset e tjera, përfaqësuesit e OSHC-ve rrallë paguhën për kohën e tyre që ua kushtojnë këtyre konsultimeve. Deri më sot, financimi i KtK-së u ka mundësuar disa grupeve të grave që të jenë të përfshira, por kjo mbështetje do të përfundojë së shpejti.

Zyra e BE-së e ka programin e EIDHR-së si një prej burimeve më të mëdha potenciale të financimit për shoqërinë civile, dhe disa organizata kanë bërë përpjekje për të çuar përpara barazinë gjinore me përkrahjen e EIDHR. Megjithatë, aktivistet ankohen se u “duhet magjistraturë” për të qenë në gjendje të plotësojnë një aplikacion, dhe argumentojnë se kjo ua vështirëson aplikimin për financim njerëzve që nuk flasin gjuhën angleze, grupeve rurale dhe/ose të marginalizuara. Gratë e OKB-së kohëve të fundit kanë filluar të japin grante për organizatat bazë dhe RrGGK në vitin 2012 e ka krijuar Fondin Kosovar të Grave, të mbështetur nga KtK, i cili ofron mikrogrante për OJQ-të e grave që nuk kanë qasje në format e tjera të financimit për shkak të gjuhës ose mungesës së kapaciteteve. Për përpjekjet e aktorëve të tjerë për të siguruar financim për përmirësimin e barazisë gjinore, shih Shtojcën 4.

5.4.6 Konkluzionet: Roli i shoqërisë civile në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Qytetaria aktive është thelbësore për të siguruar zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Shoqëria civile jep një kontribut të rëndësishëm për rritjen e vetëdijes së qytetarëve për të drejtat e tyre; për të avokuar që institucionet të respektojnë këto të drejta dhe të zbatojnë LBGJ-në dhe PKBGJ-së. Në të njëjtën kohë, një koordinim më i mirë në mes të shoqërisë civile dhe institucioneve, si dhe në mes të aktorëve të shoqërisë civile, është i rëndësishëm për shfrytëzimin efikas të resurseve dhe për forcimin e përpjekjeve të përbashkëta për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Me rënien e ndihmës së donatorëve për Kosovën, përpjekjet për financimin e qëndrueshëm të përpjekjeve të OSHC-ve, veçanërisht atyre në zonat rurale dhe të grupeve potencialisht të marginalizuara, paraqet një sfidë në vete.

5.5 Sfidat kryesore për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Përveç pyetjeve të hulumtimit, përfaqësuesit e Sida-s kërkuar që ekipi vlerësues të fokusohet në sfidat kyçe për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së, si dhe intervenimet potenciale për adresimin e këtyre sfidave. Kjo pjesë është përgjigje në këtë kërkesë.

5.5.1 Mangësitë në LBGJ

LBGJ nuk është krejtësisht në përputhje me Kushtetutën e Republikës së Kosovës ose i harmonizuar me standardet evropiane drejt integritetit eventual në BE. Për shembull, përkufizimet e BE-së ende nuk janë përfshirë si gjuhë standarde në kuadër të LBGJ-së. Terminologjia ligjore nuk

“Ju jeni të barabartë, por nuk do t’iu themi se si [kërkoni të drejtat tuaja].”

- Një i anketuar për procedurat paqarta në LBGJ për kërkimin e të drejtave

është sa duhet e qartë, duke mundësuar zbrazëti sa i përket përgjegjësisë dhe llogaridhënies. Duhet të qartësohen roli dhe përgjegjësitë e Avokatit për Barazi Gjinore dhe Institucionit të Avokatit të Popullit.

LBGJ-së së tanishme i mungojnë procedurat për paraqitjen e ankesave ose ndëshkimet e qarta. Për shembull, Institucioni i Avokatit të Popullit ka raportuar për rastet kur në gjykatat komunale janë ngritur çështjet e diskriminimit gjinor, por gjyqtarët nuk kanë ditur si të merren me ato raste. Duhet të sqarohet se cili institucion duhet të ndërmarrë cilat procedura për të adresuar ankesat. Po ashtu duhet të sqarohet edhe më shumë kompensimi dhe mjetet korrigjuese pas shkeljes së të drejtave. Të gjitha këto çështje duhet të adresohen në LBGJ-në e ri.

LBGJ i tanishëm po ashtu nuk e merr parasysh Buxhetimin që u Përgjigjet Gjinitive (GRB). Roli dhe përgjegjësia në kuadër të buxhetit e ABGJ-së, ZKBGJ-ve, dhe ZÇGJ-ve është e paqartë. Qarkorja e buxhetit, e cila e përcakton procesin përmes të cilit hartohet dhe miratohet buxheti i Kosovës, duhet të rishikohet në mënyrë që si pjesë e procesit buxhetor të përfshihen edhe konsultimet e obligueshme me zyrtarët për barazi gjinore në institucionet përkatëse.⁸

5.5.2 Aktet e pamjaftueshme nën-ligjore dhe rregullat e brendshme për LBGJ

Akoma vazhdon të ketë nevojë për rregulla të brendshme dhe aktet nënligjore të reja dhe të korrigjuara për zbatimin e LBGJ-së, theksuan të anketuarit. Për shembull, ABGJ ende ka nevojë për akte nënligjore për të rregulluar funksionimin dhe bashkëveprimin e ZKBGJ-ve dhe ABGJ-së. Në LBGJ-në e ri duhet të sqarohen rolet e tyre përkatëse në zbatim, monitorim dhe raportim, veçanërisht në lidhje me ZQM-në dhe NJDNJ-të në nivelin komunal.⁹

5.5.3 Rishikimi i pamjaftueshëm i ligjeve dhe politikave sipas LBGJ-së

ABGJ duhet të rishikojë të gjitha ligjet dhe aktet nënligjore, për të siguruar përfshirjen e gjinitive në to dhe që ato të kenë një “gjuhë të ndjeshme gjinore”. Megjithatë, ligjet e miratuara pas LBGJ-së jo gjithmonë e kanë marrë parasysh sa duhet LBGJ-në (p.sh., Ligji i Punës, Ligji kundër Diskriminimit, Ligji për Zgjedhjet). Të anketuarit kanë identifikuar nevojën për një rishikim të detajuar të legjislacionit ekzistues në Kosovë nga perspektiva gjinore.

5.5.4 Mangësitë e PKBGJ-së

PKBGJ është jashtëzakonisht i gjerë dhe ka tetë objektiva në sektorë të ndryshëm. Programit e veçanërisht treguesve të tij u mungon specifikimi. Siç komentuan shumë të intervistuar, PKBGJ paraqet “tepër shumë fjalë në letër, në vend se të paraqes tregues të matshëm.” Nuk janë definuar qartë përgjegjësitë e secilit aktor (p.sh. të ministrisë). Kjo është veçanërisht problematike kur është fjala për zotimet buxhetore për zbatimin e tij; PKBGJ nuk e paraqet në mënyrë të qartë buxhetin ose aktorin përgjegjës për ndarjen e këtij buxheti për shumicën e aktiviteteve dhe objektivave të parapara. Pasi që nuk i është dhënë askujt kjo përgjegjësi, atëherë ndoshta nuk është befasi që është ndarë një buxhet minimal për zbatimin e tij.

“Nuk mund të bëhet asgjë pa meshkujt.”

- Një aktiviste rreth nevojës që meshkujt të përfshihen më shumë në PKBGJ

PKBGJ po ashtu ka dështuar të përfshijë sa duhet meshkujt në mesin e grupeve të synuara, gjë që paraqet sfidë kryesore për çuarjen përpara të barazisë gjinore dhe për ndryshimin e normave, praktikave dhe raporteve ekzistuese gjinore.

5.5.5 Zbatimi i dobët i LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Të intervistuarit u pajtuan se LBGJ dhe PKBGJ nuk janë zbatuar sa duhet. Ligji është “vetëm një copë letër; ai nuk është duke u zbatuar”, tha një i intervistuar. Zbatimin e

“Ne kemi ligje të mira, por problem është zbatimi i tyre.”

⁸ Ky rekomandim po ashtu është bërë edhe nga RrGGK në raportin e tyre të fundit, *Me çfarë çmimi?* (2012).

⁹ Çështje e identifikuar në Raportin e Progresit të KE-së 2009.

dobët të ligjit të intervistuarit ia atribuonin **vullnetit të pamjaftueshëm politik**, veçanërisht të vendimmarrësve “në pozitat më të larta”. “Është dokument i mirë, por i mungon pronësia,” komentoi një i intervistuar. Për shembull, të intervistuarit thanë se kjo ilustron me vonimin e emërimit të Kryeshefes Ekzekutive të ABGJ-së: “Nuk është prioritet politik dhe kjo ilustron me emërimin e një gruaje të re e të papërvojë në pozitën e Kryeshefes së ABGJ-së. Po ta merrnin këtë gjë më seriozisht do të caktonin një person më të fuqishëm.”

Në ministri, ZÇGJ-të thanë se u mungon mbështetja e ministrit. “Roli ynë është më shumë si këshilltarë” se sa si rol ekzekutiv, thanë ata. Kjo ua pamundësonte atyre që të ndikonin në politika brenda ministrive. Ngjashëm, të intervistuarit në nivelin komunal raportuan se “kryetarët e komunave janë pengesë për zhvillimin e zyrave për barazi gjinore” dhe nuk e konsideronin përfshirjen gjinore si prioritet.

Në aspektin më të gjerë, të intervistuarit theksuan se qeveria, me tryshinë ndërkombëtare, ka qenë e prirë të fokusohet në të drejtat e komuniteteve e jo në të drejtat individuale. Vëmendja ndaj grupeve të pakicave etnike (ose “komuniteteve”) duhet të ndërthuret me vëmendjen ndaj diskriminimit në bazë të gjinisë, i cili shpesh mund të adresohet më lehtë në nivelin individual.

“Ndërkombëtarët shpesh e kanë lënë anash barazinë gjinore kur fokusoheshin në të drejtat e pakicave.”
- Një i intervistuar

Ndonëse nuk ekziston asnjë raport publik për zbatimin e PKBGJ-së, sfidat më të mëdha në zbatimin e tij duket se përfshijnë mungesën e pronësisë, përgjegjësitë e qarta, buxhetin, dhe njohurinë për të integruar dhe përfshirë barazinë gjinore në politikat dhe strategjitë publike.

5.5.6 Buxheti i pamjaftueshëm dhe përgjegjësitë e paqarta buxhetore

Siç është sugjeruar, ndarjet e pamjaftueshme buxhetore dhe/ose përgjegjësitë e paqarta buxhetore po ashtu ndikojnë në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Në Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve (KASH) buxheti fokusohet në mënyrë joproporcionale në investimet kapitale, veçanërisht në rrugë. Kjo nënkupton se shpenzimet buxhetore që lidhen me përmirësimin e zhvillimit njerëzor, mbrojtjes sociale dhe sundimit të ligjit (po ashtu të cekura në KASH si prioritet të qeverisë) janë nën-financuar. Në kontekstin më të gjerë makroekonomik të Kosovës, as LBGJ-së e as PKBGJ-së nuk u është ndarë buxhet i mjaftueshëm për zbatimin e tyre. “Është e qartë se kjo nuk është shumë lartë në agjendë”, komentoi një i intervistuar.

“Kosova mund të përshkruhet si vend i moskujdesit të plotë social.”
- Një i intervistuar

“Nuk e shoh që qeveria po bën këtë gjë; ata po bëjnë asfalt.”
- Një i intervistuar

Si rezultat, ABGJ, ZKBGJ-të dhe ZÇGJ-të raportojnë se janë të nën-financuar. Për shembull, ZKBGJ-të nuk kanë linjë të tyre buxhetore, po duhet që të kërkojnë ndarjen buxhetore përmes kryetarëve të komunave, NJDNJ-ve ose autoriteteve të tjera. Në të njëjtën kohë, ZKBGJ-ve u mungojnë aftësitë për përgatitjen e buxheteve për tua bashkëngjitur planeve të veprimit në mënyrë që të sigurojnë financim të mjaftueshëm.¹⁰ Shumë të intervistuar theksuan se kjo çështje duhet të adresohet duke përcaktuar një kod të veçantë buxhetor për ABGJ-në, ZKBGJ-të dhe ZÇGJ-të.

Lidhur me PKBGJ-në, në program nuk kanë qenë të specifikuara qartë ministritë dhe/ose aktorët e caktuar të cilët duhet të bëjnë zotimet dhe ndarjet buxhetore për aktivitete të caktuara, kështu që ministritë/aktorët nuk ndjehen përgjegjës për ndarjen e buxhetit për zbatimin e tyre. LBGJ-të dhe PKBGJ-të e reja duhet të sqarojnë përgjegjësitë buxhetore, tua caktojnë ato institucioneve specifike.

¹⁰ Gratë e OKB-së, USAID dhe OSBE po punojnë për tu ndihmuar atyre në zhvillimin e këtyre aftësive.

5.5.7 Sfidat e burimeve njerëzore në ABGJ

Mekanizmave të barazisë gjinore u ka munguar kapaciteti i mjaftueshëm për t'iu bërë tryzni institucioneve për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Përkundër vendit të saj të fuqishëm në Zyrën e Kryeministrit, ABGJ-së i ka munguar fuqia politike. “ABGJ ka dështuar që të mobilizojë aktorët e sektorëve të ndryshëm për përmirësimin e barazisë gjinore,” komentoi një i intervistuar. Ka shqetësime se ata janë emëruar për shkak të përkatësisë politike dhe/ose nepotizmit e jo për shkak të kualifikimeve të tyre adekuate.¹¹ Politizimi i këtyre pozitave të shërbyesve civilë mund ta bëjë të pamundur që ata të kritikojnë qeverinë për dështimet në zbatimin e legjisllacionit përkatës për arritjen e barazisë gjinore.¹²

“ABGJ në parim është e pavarur, por në praktikë është shumë e varur nga qeveria, veçanërisht kur është fjala për ndarjen e buxhetit.”

- Një i intervistuar

Të intervistuarit theksuan se ABGJ ka ndërmarrë disa “veprime sipërfaqësore” (të përshkruara si “punë të OJQ-ve”), por nuk ka marrë rol udhëheqës në përkthimin e LBGJ-së në politika konkrete ose në adresimin e shkaqeve të pabarazisë gjinore përmes krijimit të politikave.

Numri i madh i punonjësve po ashtu paraqet sfidat të mëtejshme: “Shumë njerëz të cilët nuk janë të kualifikuar vijnë për të punuar në Agjencinë për Barazi Gjinore dhe të cilët duhet të trajnohen.” Pastaj shkojnë diku tjetër ku janë pagat më të mira, thane të intervistuarit. ABGJ e humb investimin e bërë në zhvillimin e kapaciteteve njerëzore e me këtë edhe resurset financiare (p.sh., të shpenzuara për trajnime).

5.5.8 Dështimi në krijimin e Zyrrave Komunale për Barazi Gjinore

Zyrrat për Barazi Gjinore që parashihen të krijohen në secilën komunë sipas LBGJ-së, nuk ekzistojnë. Në vend të kësaj, ZKBGJ-të janë vendosur në NJDNJ-të në kuadër të zyrës së kryetarit, ose në kuadër të administratës komunale, që ka rezultuar me një zinxhir të paqartë të raportimit. Disa ZKBGJ ushtrojnë funksione të shumëfishta (p.sh., për të drejtat e njeriut dhe të drejtat e fëmijëve), duke kufizuar kështu kohën që ata mund t'ia kushtojnë përmirësimit të barazisë gjinore. ZKBGJ-ve u mungojnë kapacitetet për të çuar përpara agjendën për barazi gjinore në nivelin komunal. Ato duhet të fuqizohen që të identifikojnë prioritetet lokale, të propozojnë plane dhe buxhete të qarta, dhe të sjellin zërin e qytetarëve në vendimmarrje. Gratë e OKB-së, OSBE, NDI dhe RrGGK i përkrahin ZKBGJ-të në këto fusha.

5.5.9 Sundimi i dobët i ligjit dhe qasja e dobët në drejtësi në Kosovë

Sundimi i dobët i ligjit dhe qasja e dobët në drejtësi në Kosovë po ashtu e pamundësojnë zbatimin. Edhe po të ekzistonin procedura të qarta për paraqitjen e rasteve të shkeljeve të LBGJ-së (të cilat nuk ekzistojnë), numri i rasteve të pazgjydhura (që llogaritet të jenë 150,000) nënkupton se rastet e reja do të presin një kohë të gjatë deri sa të zgjidhen. Kosova po ashtu ka vështirësi për të ekzekutuar vendimet e gjykatës. Shumica e qytetarëve nuk mund të përballojnë angazhimin e avokatëve. Ndihma juridike pa pagesë nuk është në dispozicion për të gjithë dhe varet shumë nga ndihma ndërkombëtare (veçanërisht nga UNDP dhe USAID). Kosovës po ashtu i mungojnë gjyqtarët e specializuar. Mungesa e qasjes efektive të grave në drejtësi (p.sh. në rastet që kanë të bëjnë me dhunën në familje, trafikimin, mbështetjen, kujdestarinë për fëmijët dhe të drejtat pronësore) pengon barazinë gjinore.

5.5.10 Zbatimi i dobët i dispozitave të PKBGJ-së që kanë të bëjnë me shëndetësinë

¹¹ Sipas mendimit të ABGJ-së, stafi i ABGJ-së dhe ZKBGJ-të nuk ndryshojnë me ndryshimet në partitë politike; ata janë shërbyes civilë të punësuar sipas procedurave të përcaktuara në Ligjin për Shërbimin Civil. Vetëm kryeshefja e ABGJ-së emërohet nga Qeveria.

¹² Shërbyesit civilë kanë raportuar diskriminim në vendin e punës bazuar në përkatësinë partiake; 35.5% e shërbyesve civilë kanë raportuar se personalisht janë ballafaquar me ndonjë formë të diskriminimit në punë (ZQM, 2007-2008).

Dispozitat e PKBGJ-së lidhur me shëndetësinë nuk mund të zbatohen në masë të madhe për faktin se akoma nuk është miratuar ligji për sigurimin shëndetësor. Shërbimet e tjera të parapara në PKBGJ po ashtu nuk janë në dispozicion, përfshirë: hemoterapinë dhe radioterapinë onkologjike për kancer (ekzistojnë vetëm trajtimet citostatike), mamografinë e përballueshme dhe të qasshme, dhe testet *papanicolau*. Kosovës i mungon edhe mentorimi psikologjik dhe mbështetja për personat që vuajnë nga kanceri, si dhe qasja në proteza, paruke dhe mbështetje psikologjike familjare. Është arritur njëfarë progresi viteve të fundit drejt një qasjeje më të mirë në mamografi duke ju falënderuar punës së Jeta-Vita, një OJQ e udhëhequr nga gratë e cila lufton kancerin e gjirit.

5.5.11 Qasja e pamjaftueshme në të drejtat pronësore dhe trashëgimi

Pa një kadastër funksional është vështirë të kërkojnë të drejtat pronësore. Shitjet e pronave dhe trashëgimia pas vdekjes nuk janë të dokumentuara si duhet; besohet se gratë kërkojnë të drejtën e tyre trashëgimore në vetëm 2-3% të rasteve. Shumë rrallë gjykatat kanë kërkuar miratimi e bashkëshortes siç e kërkon ligji, ndonëse kjo duhet të përfshijë një procedurë *ex officio* (automatike). Procedurat duhet të sqarohen. Përveç kësaj, traditat ku prona kalon përmes vijave patriarkale i pengon të drejtat e barabarta në trashëgimi dhe pronë.¹³ Siç raportohet, gratë shpesh heqin dorë nga të drejtat e tyre sepse nuk duan të shqetësojnë të afërmit e tyre meshkuj (ose të sfidojnë marrëdhëniet që janë të rëndësishme për jetën e tyre).

5.5.12 Zbatimi i dobët i dispozitave që kanë të bëjnë me fuqizimin ekonomik të grave

Dispozitat që lidhen me fuqizimin ekonomik të grave (FEG) janë zbatuar shumë pak. Gratë janë pronare të rreth 6% të bizneseve. Vetëm 29% e grave janë aktive në fuqinë punëtore. Grave ende u mungon qasja në resurse si në sferën private ashtu edhe në atë publike, gjë që pengon fuqizimin e tyre ekonomik. Mungesa e qasjes në pronë nënkupton se grave u mungon kolaterali për të garantuar për kredi. Kështu, gratë që udhëheqin ndërmarrje të vogla dhe të mesme (NVM) kanë vështirësi në zgjerimin e bizneseve të tyre. Grave po ashtu u mungon qasja në zinxhirët e shpërndarjes dhe në tregje për produktet e tyre. Asnjë mekanizëm i qartë nuk ekziston për të përmirësuar punësimin e grave, thanë të intervistuarit.

Përkundër mungesës së përgjithshme të progresit, ka pasur disa zhvillime të rëndësishme pozitive. “Parimet e Prishtinës” që rezultuan nga Samiti Ndërkombëtar i Grave në Kosovë më 4-6 tetor 2012, “Partneriteti për Ndryshim: Fuqizimi i Grave” e identifikuan fuqizimin ekonomik të grave si prioritet. Samiti rezultoi me krijimin e një grupi të grave udhëheqëse afariste të vet-identifikuara si G-7 i Kosovës, të cilat janë zotuar për të çuar më tej FEG-në. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural po ashtu ka marrë financim të jashtëm për projektet për zhvillimin rural që kanë si prioritet gratë dhe të rinjtë, ndonëse mbetet e paqartë se çfarë qasjeje kanë gratë në informatat për këto fonde.

Në Kosovë, disa masa ekzistuese për FEG-në janë të prira të fokusohen në gratë sipërmarrëse. Shumë fusha të tjera kërkojnë vëmendjen dhe mund të thuhet se do të çonin përpara mirëqenien e më shumë grave, siç janë: lehtësimi i punësimit të grave (ka shumë më tepër gra punëtore se sa sipërmarrëse), sigurimi i të drejtave të grave në pronë (si formë e rëndësishme e kapitalit), vëmendje në përkujdesjen pa pagesë për fëmijët, gratë në biznesin familjar që nuk paguhen, kapitali njerëzor i grave, pensionet dhe sistemet e sigurimit të grave. Ekziston nevoja që FEG të shikohet në perspektivë më të gjerë sesa fokusi i tanishëm në gratë sipërmarrëse.

5.5.13 Kushtet e pamjaftueshme për pushim të lehonisë (dhe atësisë)

Është e vështirë të zbatohen dispozitat lidhur me pushimin e lehonisë nëse nuk ka në dispozicion kopshte të fëmijëve të financuara nga shteti. Disa të intervistuar kanë shprehur shqetësimin se barra financiare që u bie kompanive për të paguar pushimin e lehonisë sipas ligjit të ri të punës i shtyn kompanitë që të mos punësojnë gra, duke shkaktuar kështu diskriminim në punësim. Një hulumtim në atë se si ka ndikuar Ligji i ri i Punës në punësimin e grave mund të ofronte informata për të diskutuar

¹³ Për më shumë informata për prona dhe trashëgimi, shih raportin e Asociacionit të Avokatëve Norma dhe QKSGJ, *Të drejtat e grave në trashëgimi pronësore*, Prishtinë: QKSGJ, 2011.

për rishikimin e kësaj dispozite. As institucionet private e as ato publike nuk kanë hapësira ku nënat mund tu japin gjë foshnjave, çka e bën të vështirë për nënat që tu japin gjë foshnjave, siç rekomandohet në vitin e parë pas lindjes. Kërkohej një barazi më e madhe gjinore, kryesisht përmes pushimit të atësisë.

5.5.14 Mungesa e kopshteve dhe institucioneve parashkollore për fëmijët

Një punësim më i mirë i grave pengohet nga mungesa e kopshteve publike dhe institucioneve parashkollore për fëmijët. Ato pak kopshte shtetërore kanë hapësirë të kufizuar dhe shërbyeset publike kanë prioritet për regjistrimin e fëmijëve të tyre. Kopshtet private janë mjaft të shtrenjta për shumicën e kosovarëve dhe shumica e grave të punësuar me pagë mesatare të Kosovës nuk mund “të paguajnë” për përkujdesje për fëmijët. Kopshtet e fëmijëve janë shumë me rëndësi për të krijuar një “ambient të përshtatshëm” për fuqizimin ekonomik të grave si dhe për tu mundësuar grave të vijnë shkollimin e lartë (dëshmi të besueshme tregojnë se gratë e braktisin universitetin pas vitit të dytë për shkak të martesës dhe obligimeve familjare, duke vështirësuar mundësitë e tyre në të ardhmen për punësim).

“Institucionet qeveritare të përkujdesjes për fëmijët janë mënyra më e shpejt drejt barazisë gjinore.”

- Një i intervistuar

5.5.15 Pjesëmarrja e pabarabartë në vendimmarrje

Pjesëmarrja e barabartë në vendimmarrje, e përcaktuar në 40% për të dy gjinitë sipas LBGJ-së, ende mbetet për tu realizuar. Ligji për Zgjedhjet i cili për momentin bën thirrje për përfaqësim 30% të femrave dhe meshkujve (e jo përfaqësim 40%) në asamblatë komunale dhe në parlament, nuk është harmonizuar me LBGJ-në. Më tej, ka pasur përpjekje që t’i jepet fund kuotës dhe/ose të zbatohet sistemi zgjedhor me lista të mbyllura në vend të sistemit të tanishëm me lista të hapura, si duket nga “udhëheqësit e partive të cilët po duan të konsolidojnë pozitën e tyre si të vetmit kandidat në listë.” Grupi i grave parlamentare me gratë e shoqërisë civile kanë avokuar për lista të hapura ku do votohej për më shumë kandidatë, duke rritur kështu gjasat e grave për tu zgjedhur.

“Ne i pyetëm gratë anëtare të kuvendit, ‘Cila ishte pozita e grave në partinë e tyre politike?’ Ato u përgjigjën, ‘Pozita e grave është shumë e mirë. Kryetari na lejon të flasim.’ Pastaj kur i pyetëm, ‘Sa gra udhëheqin degët e partisë suaj?’ ‘0’ ‘Sa gra janë nënkryetare?’ ‘0’ ... Pastaj ne thamë, ‘Të dashura, pozita juaj në partinë tuaj politike nuk është shumë e mirë.’”

Gratë vazhdojnë të jenë të nën-përfaqësuar në të gjitha nivelet, veçanërisht në pozita vendimmarrëse.¹⁴ Kjo vlen edhe për parlamentin, ministrinë, degën e ekzekutivit, degën e gjyqësorit, zyrtarët e zgjedhur dhe të emëruar komunalë dhe partitë politike. Gratë janë ballafaquar me diskriminim në praktikën e punësimit dhe largimit nga puna në administratën publike.¹⁵ Megjithatë, ekzistojnë disa shembuj pozitiv. Për shembull, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal raporton se gjysma e punonjësve të saj janë gra dhe gratë përbëjnë 30% (ndonëse jo 40%) të pozitave vendimmarrëse në këtë ministri.

5.5.16 Përfshirja e pamjaftueshme e grave në procesin e reformës së sektorit të sigurisë

Procesi i Reformës së Sektorit të Sigurisë në Kosovë pothuaj se ka marrë parasysh çështjen gjinore fare. Këshilli i Sigurisë i Kosovës nuk i merr parasysh çështjet që kanë të bëjnë me sigurinë e grave, siç janë trafikimi, dhuna në familje apo siguria në rrugë. Gratë janë të nën-përfaqësuar në këtë organ. Të intervistuarit po ashtu kanë theksuar se ata që janë në sektorin e sigurisë në masë të madhe i kanë rezistuar trajnimit në përfshirjen gjinore sepse një gjë e tillë “nuk shihet si e rëndësishme” në punën e tyre; kjo vlen si për institucionet kosovare ashtu edhe ato ndërkombëtare që funksionojnë në Kosovë. Në hartimin e tanishëm i Strategjisë për Zbatimin e RKSKB 1325 ka mundësi që të adresohen këto

¹⁴ Shih raportin e Komisionit parlamentar për të Drejtat e Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione, “Monitorimi i Zbatimit të Ligjit Nr. 2004/2 për Barazinë Gjinore në Kosovë,” 2012.

¹⁵ Shumë pak gra kanë paraqitur ankesa krahasuar me meshkujt (KCSG, *Studime hulumtuese: Studim mbi ndikimin tek gratë i shkurtimeve në Shërbimin Civil të Kosovës*. Prishtinë: KCSG, 2004).

çështje. Ekzistojnë disa shembuj pozitiv të përfshirjes gjinore në strukturat e sigurisë si Policia e Kosovës dhe Forca e Sigurisë së Kosovës.

5.5.17 Progresi modest drejt adresimit të dhunës së bazuar në gjini; sfidat mbesin

Duke folur në aspektin krahasues, ndoshta progresi më i madh drejt zbatimit të PKBGJ-së është arritur në adresimin e dhunë në bazë gjinore (GBV). Për shembull, Kosova ka një Ligj të ri për Mbrojtjen kundër Dhunës në Familje i cili e ka zëvendësuar rregulloren e UNMIK-ut. Siç parashihet në PKBGJ, është miratuar një Plan dhe Program i ri i Veprimit për Mbrojtjen kundër Dhunës në Familje. Të dy këto janë informuar nga hulumtimet e politikave dhe informata nga shumë sektorë. Megjithatë, ende mbeten probleme të shumta dhe të dokumentuara mirë. “Pengesa kryesore për dhunën në familje është [mungesa e qasjes me kohë në] Urdhrat për Mbrojtje,” siç theksoi një i/e intervistuar. “Nuk mund të marrësh një urdhrë të tillë gjatë vikendit dhe shumë krime kryhen pikërisht atëherë.”¹⁶ Kosovës ende i mungojnë sistemet e mjaftueshme të re-integritimit dhe rehabilitimit (mes tjerash).¹⁷ Llogaritet se 80% e personave që pësojnë nga dhuna (kryesisht gratë), kthehen për të jetuar në ambientet e njëjta jetësore ku kanë qenë të keqtrajtuara para strehimit. Strehimet shpesh ofrojnë vetëm ndihmë të përkohshme dhe nuk ka në dispozicion ndonjë opsion për zgjidhje afatgjate pas strehimit.

5.5.18 Vazhdon njohuria e pamjaftueshme për përfshirjen e gjinive

Një çështje tjetër që prek sektorë të ndryshëm e që ndikon në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së është njohuria e pamjaftueshme. Institucioneve ende u mungon të kuptuarit e koncepteve që kanë të bëjnë me përfshirjen gjinore, buxhetin që u përgjigjet gjinive dhe “balancën gjinore.” Shprehja “gjinia” shpesh kornizohet si “probleme të grave”, e jo si njohje e raporteve shoqërore që mbështesin pabarazinë. Siç u theksua, mekanizme të barazisë gjinore po ashtu u mungojnë kapacitetet shumë të rëndësishme për të çuar më tej barazinë gjinore në nivelet e tyre përkatëse të veprimit.

“Meshkujt nuk marrin pjesë në punëtoritë për çështjet gjinore në ministri të ndryshme. Mesazhet [për rëndësinë e saj] duhet të vijnë nga maja.”

“Disa ministri, si Ministria e Bujqësisë është vështirë të adresohen.”

Ngjashëm me këtë, **kultura dhe tradita** vazhdojnë të përmenden shpesh si pengesa për barazinë gjinore dhe veçanërisht për të drejtat e grave. Shembuj specifik kanë përfshirë faktin e lartcekur se gratë janë të prira të mos kërkojnë të drejtat e tyre pronësore; dhe vazhdojnë të mos e kuptojnë sa duhet se “dhuna në familje nuk është çështje private; është çështje publike.” Janë zhvilluar iniciativa të shumta për ngritjen e vetëdijes nga aktorë të ndryshëm për të adresuar pengesa kulturore (shih Shtojcën 4). Kjo përfshinë edhe një përpjekje inovative nga UNFPA, bazuar në praktikën më të mirë ndërkombëtare, për trajnimin e udhëheqësve fetarë për të pranuar dhunën në baza gjinore dhe për t’i referuar viktimat tek institucionet ku mund tu jepet ndihma e nevojshme.

5.5.19 Mundësitë e pamjaftueshme për arsimim të lartë lidhur me përmirësimin e barazisë gjinore

Mundësitë më të dobëta për arsimim të lartë lidhur me barazinë gjinore dhe mbështetja e pamjaftueshme e përfshirjes gjinore në Universitetin e Prishtinës po ashtu është pengesë në përpjekjet për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Së pari, LBGJ nuk zbatohet në Universitetin e Prishtinës si universiteti më i madh publik. Ndonëse është dashur të ekzistojë një zyrë për barazi gjinore në kuadër të Rektoratit, ajo duket se nuk funksionon ose nuk ka mbështetje të mjaftueshme. Në universitet duket se diskriminimi në baza gjinore ndodh në shumë nivele. Në universitetin e Prishtinës nuk zbatohet politika kundër ngacmimit seksual dhe ekzistojnë shumë raporte për ngacmim seksual kundër stafit, mësimeve dhe studentëve. Pastaj, ka edhe shumë studentë dhe punonjës të universitetit që janë

¹⁶ Kjo çështje është dokumentuar mirë në raportet e shumta të OSBE-së dhe RrGGK-së.

¹⁷ Për më shumë informata, shih raportet e RrGGK-së lidhur me obligimin ligjor për mbrojtje kundër dhunës në familje, zbatimin e saj, dhe ndarjet buxhetore (p.sh., *Siguria fillon në shtëpi*, dhe *Më shumë se ‘Fjalë në letër’*).

prindër, por universiteti nuk ka kuzhinë (për të ushqyer foshnjat me gji) ose kopsht fëmijësh, që do tu mundësonte grave pjesëmarrje të barabartë.

Universiteti mund të bëj punë më të mirë në edukimin e shërbyesve të ardhshëm civilë. Tashmë janë disa kurse që mbahen për çështjet gjinore në antropologji, sociologji, punë sociale dhe pedagogji. Megjithatë, gjinia duhet të përfshihet në të gjitha fakultetet, veçanërisht në Fakultetin Juridik. Të intervistuarit/arat kishin ndjenjën se ekzistonte një bashkëpunim i pamjaftueshëm ndërmjet politik-bërësve, aktivistëve dhe akademikëve, veçanërisht lidhur me hulumtimet për informim të politikave.

5.5.20 Koordinimi i dobët ndërmjet avokuesve të ndryshëm për barazinë gjinore

Koordinimi i dobët ndërmjet palëve të ndryshme të interesit ka mundësi të ketë penguar progresin drejt barazisë gjinore dhe ka bërë që resurset të shfrytëzohen në mënyrë joefikase. Ka munguar koordinimi në mes të institucioneve. Ka pasur raporte se si donatorë të shumtë u kanë ofruar ndihmë të njëjtë aktorëve të njëjtë, nganjëherë me vetëm disa ditë dallim (p.sh., ngritja e vetëdijes, trajnimet mbi dhunën në familje, trajnimet mbi GRB). Shumë donatorë nuk kanë pasur njohuri se çka ishin duke bërë donatorët e tjerë.

Një përpjekje për koordinim ka qenë Grupit për Siguri Gjinore, i koordinuar nga Gratë e OKB-së. Një e intervistuar theksoi se ai më përpara quhej Grup i Koordinimit të Sigurisë për Gratë, por anëtarët e tij shpesh kanë dështuar të koordinohen, kështu që aktivistet e OJQ-ve të grave kishin insistuar që fjala “koordinim” të hiqet nga emri i grupit. Grupi ka një fokus të ngushtë: sigurinë. UNICEF-i koordinon një nëngrup në kuadër të këtij grupi për dhunën në familje, ndërsa RrGGK koordinon grupin që trajton çështjen e dhunimit gjatë luftës. Koordinimi në sektorët e tjerë është po ashtu me rëndësi dhe do të ishte ideale sikur ABGJ të udhëhiqte koordinimin e tërë ndihmës përkatëse të donatorëve.¹⁸ Për shembull, për një shfrytëzim më efikas të resurseve të kufizuara, trajnimi *ad hoc* i realizuar nga donatorët lidhur me barazinë gjinore (p.sh., GRB, GBV) duhet të zëvendësohet me kurse dhe trajnime të institucionalizuara të ofruara nga institucionet kurdo që të jetë e mundur.

5.5.21 Konkluzionet: Sfidat në zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së

Lidhur me sektorët specifik, të anketuarit ishin të prirë të pajtoheshin se LBGJ dhe PKBGJ nuk janë zbatuar sa duhet. Sfidat kryesore për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së përfshijnë: mangësitë në LBGJ, aktet dhe e pamjaftueshme nënligjore dhe rregullat e brendshme, rishikimi jo i mjaftueshëm i ligjeve dhe politikave, sipas LBGJ-së, mangësitë e PKBGJ-së, zbatimi i dobët i LBGJ-së dhe PKBGJ-së, buxheti i pamjaftueshëm dhe përgjegjësitë e paqarta buxhetore, sfidat e burimeve njerëzore në ABGJ, mos-themelimin e Zyrave Komunale për Barazi Gjinore, sundimi i dobët i ligjit dhe qasja e dobët në drejtësi në Kosovë, zbatimi i dobët i dispozitave të PKBGJ-së lidhur me shëndetin, qasja e pamjaftueshme në të drejtat në pronë dhe trashëgimi, zbatimi i dobët i dispozitave lidhur me FEG-në, kushtet e pamjaftueshme për pushim të lehonisë dhe të atësisë, mungesa e kopshteve publike të fëmijëve dhe institucioneve parashkollore, pjesëmarrja jo e barabartë në vendimmarrje, përfshirja e pamjaftueshme e gjinisë në procesin e Reformës së Sektorit të Sigurisë, sfidat në adresimin e GBV-së, vazhdimi i mospasjes së njohurive të mjaftueshme për përfshirjen dhe çështjet gjinore, mundësitë e pamjaftueshme për arsimim të lartë lidhur me barazinë gjinore dhe koordinimi i dobët.

---

¹⁸ Ministria e Integrimit Evropian Vlora Çitaku organizoi një takim me shefat e të gjitha ambasadave për të diskutuar për koordinimin. Megjithatë, kjo ishte fokusuar vetëm në GBV. Koordinimi do të ishte më i qëndrueshëm po të vendosej në ABGJ.

6. REKOMANDIMET PËR MBËSHTETJE NË TË ARDHMEN

6.1 Rekomandimet e përgjithshme për Sida-n

Të mbështes njëkohësisht si sektorët qeveritar ashtu edhe ata të shoqërisë civile.

2013: Të iniciojë mbështetjen e brendshme afatgjate për ABGJ-në. Suedia si një ndër donatorët më të rëndësishëm kur është fjala për avancimin e barazisë gjinore, duhet të marrë rolin udhëheqës në ofrimin e mbështetjes institucionale afatgjate për mekanizmat gjinorë në Republikën e Kosovës. Kjo përfshinë edhe mbështetjen e ABGJ-së në koordinimin e aktiviteteve të të gjithë donatorëve dhe palëve të interesit të përfshirë në avancimin e barazisë gjinore. Mund të merren përvoja dhe mësimet nga mbështetja e mekanizmave për përfshirjen gjinore në Bosnjë dhe Hercegovinë dhe Serbi në të cilat ka qenë e angazhuar Sida. Ka ardhur koha për një mbështetje të tillë pasi që ligji i ndryshuar do të miratohet së shpejti dhe do të duhet të përgatitet një PKBGJ i ri për të filluar zbatimin në vitin 2014. Kështu, koordinimi dhe zhvillimi institucional duhet të fillojë në vitin 2013.

Mentorë të transferuar afatgjatë, përfshirë stafin vendor dhe/ose ndërkombëtar, të shoqëruar me trajnime specifike dhe ndërtim kapacitetsh nga ekspertët vendorë dhe ndërkombëtarë, do të mund të jenë veglat më të mira për ndërtimin e kapaciteteve të ABGJ-së. ABGJ nuk është e interesuar për vizita studimore ose trajnime, pasi që kanë pasur shumë të tilla, por ka nevojë për mbështetje profesionale afatgjate. Sida mund të mendojë të transferojë përkohësisht një ekspert për të ofruar mentorim të vazhdueshëm për ABGJ-në dhe për personat kontaktues për çështje gjinore. Kjo mund të përfshijë trajnimin fillestar brenda agjencisë i pasuar me një mentorim konsekuent në të gjitha nivelet për një periudhë prej dy deri në tri vjet. Eksperti nuk duhet të kryejë detyrat për këto organizata, por ai duhet të mentorojë, këshillojë dhe ndihmojë ata që të mësojnë të ushtrojnë vet përgjegjësitë në mënyrë të pavarur. Eksperti në mënyrë ideale do të vendosej në Kosovë (për të qenë me kosto efektive) dhe të ketë njohuri të mirë të situatës politike dhe çështjeve me të cilat ballafaqohen këto institucione. Parakushtet për transferimin e përkohshëm duhet të përfshijnë zotimin e qeverisë për të mos ndryshuar stafin kyç të identifikuar i cili do të mentorohet për një numër të caktuar vitesh dhe marrëveshjen e tyre kontraktuese për të qëndruar në institucion për atë periudhë. Në mënyrë më specifike, ABGJ duhet të mbështetet në këto fusha:

- Në ofrimin e kontributit gjatë procesit të ndryshimit të LBGJ-së dhe rishikimit të ligjeve dhe legjislacionit sekondar për të siguruar që ato të jenë në përputhje me LBGJ-në
- Koordinimin e donatorëve dhe palëve të tjera të interesit
- Udhëheqjen e procesit të pjesëmarrjes në hartimin e PKBGJ-së së re për vitin 2014-2020, përfshirë rishikimin e aktiviteteve, objektivave dhe treguesve (përfshirë edhe konsultimin me Zyrën e Statistikës). Lidhur me buxhetin, sigurimin se janë bërë zotimet adekuate nga palët përgjegjëse të interesit. Nëse qeveria mund të demonstrojë se ata investojnë fonde në PKBGJ, mund të ketë më shumë gjasa që donatorët të ofrojnë mbështetje të njëjtë, por iniciativa duhet të vijë nga qeveria.
- Fillimin e zhvillimit të sistemit ndër-sektoral dhe shumë-nivelesh të monitorimit dhe raportimit, duke e përfshirë edhe ESK-në.

Sida mund të vazhdojë me hapat në vijim:

1. Të kontaktojë ABGJ-në për të përcaktuar nevojat dhe sugjerimet për ecjen përpara, duke siguruar pronësinë
2. Të hetojë për donatorë të tjerë që janë në Kosovë që janë të interesuar të mbështesin përpjekjet për barazi gjinore
3. Të mbështes ABGJ-në në organizimin e takimeve të donatorëve dhe palëve të interesit, të koordinuara me ndihmën e Sida-s

4. Të shkruajë ToR bashkë me ABGJ-në për konsulentët e transferuar përkohësisht vendorë dhe ndërkombëtarë dhe për zhvillim të kapaciteteve. Të mbajë procesin e tenderimit përmes Sida-s. Të konsultohet me Sida-n në Serbi dhe Bosnjë e Hercegovinë për përvojat e tyre.
5. Të lehtësojë lidhjet në mes ESK-së dhe ABGJ-së.

Në vitin **2014 e më tej**, Sida mund të vazhdojë të mbështesë ABGJ-në dhe mekanizmat e tjerë për barazi gjinore për:

- Mbështetjen e ABGJ-së që të vazhdojë koordinimin e punës së donatorëve dhe palëve të interesit për barazi gjinore
- Trajnimin dhe ndërtimin e kapaciteteve të të gjithë mekanizmave për barazi gjinore në Kosovë, përfshirë edhe ato lidhur me format e ndryshme të FEG-së (p.sh., përkujdesjen pa pagesë)
- Përmirësimin e komunikimit të brendshëm në mes të dhe brenda mekanizmave gjinorë në nivele të ndryshme (ABGJ, ZKBGJ-të, ZÇGJ-të)
- Promovimin publik të punës së ABGJ-së dhe ndërmarrjen e veprimeve për dukshmëri
- Formulimin e projekteve, veçanërisht për IPA
- Përcaktimin e mëtejshëm dhe trajnimin e mekanizmave për barazi gjinore në sistemin e monitorimit dhe raportimit ndërsektorial, duke përfshirë edhe ESK-në
- Përmes kësaj dhe mbështetjeve të tjera për qeverinë e Kosovës, Sida mund të inkurajojë institucionet që ajo i mbështet për të avancuar barazinë gjinore dhe për t'i bërë ata përgjegjës për këtë

Në vitin **2013**, Sida mund të vazhdojë të mbështesë shoqërinë civile në përpjekjet e tyre të rëndësishme për të monitoruar dhe avokuar në mënyrë të pavarur për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Sida ka një qasje dhe përvojë unike në mbështetjen e shoqërisë civile në promovimin e barazisë gjinore dhe në kontribuimin në forcimin e lëvizjes së grave. Sida duhet të shikojë mundësinë të vazhdojë mbështetjen e shoqërisë civile në këtë drejtim. Ndoshta Sida mund të ngushtojë fushëveprimin e vet dhe të fokusohet në ngritjen e vetëdijes, monitorim dhe/ose avokim për barazi gjinore, e veçanërisht për të drejta të grave. Mbështetja mund të ketë si qëllim edhe ndërtimin e kapaciteteve të monitoruesve të qëndrueshëm dhe të pavarur dhe avokuesve të barazisë gjinore. Meqë gratë në Kosovë nuk janë homogjene, mbështetja duhet të inkurajojë përfshirjen e grave me aftësi të ndryshme, nga zonat e ndryshme gjeografike, me status të ndryshëm shoqëror-ekonomik, të grupeve të ndryshme etnike dhe të orientimeve të ndryshme seksuale. Sida mund të bëjë prioritetizimin e këtyre llojeve të mbështetjes për shoqërinë civile:

- Përpjekjet ndryshme për FEG-në në zonat urbane dhe rurale
- Iniciativat e punësimit (p.sh., mbështetja e përpjekjeve të kompanive ekzistuese për të përfshirë gratë në fuqinë punëtore).
- Monitorimi dhe ndërtimi i kapaciteteve për GRB në zonat urbane dhe rurale,
- Iniciativat për përmirësimin e arsimimit të grave dhe qasjes së tyre në arsimim
- Mbështetja e shëndetit dhe mirëqenies së grave
- Mbështetja për institucionet për përkujdesje për fëmijët
- Avokimin për stimulimin e meshkujve dhe/ose edukimi i pavarur i meshkujve për role më të barabarta të gjinive në shtëpi
- Realizimi i të drejtave të grave në trashëgimi dhe pronë
- Përmirësimi i përfaqësimit të grave dhe pjesëmarrjes së tyre aktive në politikë dhe vendimmarrje
- Vazhdimi i monitorimit të pavarur lidhur me avokimin përcjellës në fushat strategjike të cilat do të përmirësojnë zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së
- Avokimin strategjik për përmirësimin e zbatimit të LBGJ-së ose PKBGJ-së në nivel komunal dhe kombëtar

Sida mund të ndërmarrë hapat në vazhdim për vazhdimin e mbështetjes për shoqërinë civile:

1. Të diskutojë me donatorët e tjerë, përfaqësuesit e shoqërisë civile dhe ABGJ-në për zhvillimin e një Fondi të Shoqërisë Civile për Barazi Gjinore në kuadër të PKBGJ-së, me kohëzgjatje të njëjtë sa

edhe PKBGJ, ku donatorët do të mund të zotinin resurset e tyre për zbatimin e PKBGJ-së dhe LBGJ-së.

6.2 Lista e fushave të tjera potenciale për mbështetje

1. Mbështetja e qeverisë (me përkrahjen e shoqërisë civile) me një pilot projekt për institucionet e përkujdesjes për fëmijët

Gratë në Kosovë nuk duhet të kenë nevojë të zgjedhin mes familjes dhe punës. Në përgjithësi, meshkujt e karrierës janë të prirë të kenë sisteme të mbështetjes në shtëpi. Përderisa disa gra kanë burra dhe/ose prindër të kuptueshëm dhe të përgjegjshëm, shumica e tyre nuk kanë sisteme të tilla të mbështetjes. Kjo nuk është e drejtë. Pastaj, në familjet e tjera siç është ajo ku gruaja është kryefamiljare e vetme, ato nuk mund të zhvillojnë karrierën e tyre nëse nuk kanë në dispozicion institucione publike për përkujdesje për fëmijët. Komisioni Evropian bën thirrje për efikasitet ekonomik, i cili kërkon që të punojnë edhe femrat edhe meshkujt. Për këtë nevojiten institucionet e përkujdesjes për fëmijët. BE po ashtu identifikon një numër *masash reformuese* të dizajnuara për tu ndihmuar grave dhe burrave të balancojnë jetën e tyre private me atë profesionale përmes: institucioneve të përkujdesjes për fëmijët, shërbimit parashkollor, aranzhimeve fleksibile në punë dhe kohëzgjatjes së pushimit të atësisë për meshkujt. Disa direktiva kanë për qëllim të përmirësojnë të drejtat amënore të grave në raport me punësimin.

Sida po ashtu është fokusuar në punën e përkujdesjes pa pagesë si një prej shtatë elementeve të rëndësishme në strategjinë e tyre për Fuqizimin Ekonomik të Grave (FEG).¹⁹ Sida ka mbështetur Strategjinë e 3R-ve të zhvilluar nga profesoresha Diane Elson, që përfshinë 1) Njohjen (*Recognition*): e cila tërheq vëmendjen në rolin e përkujdesjes në shoqëri dhe përfshinë kontributin që karrierat të bëhen të dukshme. Njohja përfshinë mbledhjen e informatave sasiore dhe cilësore rreth fushëveprimit të punës pa pagesë dhe shpërndarjen e barrës së saj tek individët, komunitetet dhe institucionet e tjera. 2) Reduktimi (*Reduction*): reduktimi i punës për përkujdesje pa pagesë u jep më shumë kohë grave dhe vajzave të angazhohen në punët e tyre formale dhe/ose në aktivitetet shoqërore dhe politike. Prandaj është shumë me rëndësi të shikohen ndryshime në shfrytëzimin e kohës dhe për tu siguruar që koha e liruar nuk shfrytëzohet thjeshtë për lloje të tjera të punës pa pagesë ose të përkujdesjes pa pagesë. 3) Ri-shpërndarja (*Redistribution*): Është me rëndësi të krijohet një kornizë për ri-shpërndarjen e përgjegjësisë, kohës dhe resurseve. Qëllimi i kësaj është që barra e shërbimeve të përkujdesjes dhe detyrat e punës pa pagesë të ndahen në mënyrë më të barabartë në mes të femrave dhe meshkujve, qeverisë, sektorit privat, komuniteteve dhe familjeve.

Një pikënisje e mirë mund të ishte ekzistimi i hapësirave për përkujdesje për fëmijët në Universitetin e Prishtinës, ku gratë e braktisin universitetin për shkak të mungesës së opsioneve për përkujdesje për fëmijët e tyre. Një mundësi tjetër do të mund të ishte mbështetja e krijimit të institucioneve të financuara publike të përkujdesjes për fëmijët në tri pjesë të Prishtinës, si pilot projekt. Këto hapësira do të mund të përdorëshin edhe për trajnim të hershëm për barazinë gjinore në mes të djemve dhe vajzave. Studimet mund të analizojnë efektet e këtyre masave. Këtu Sida mund të analizojë mësimet e mësuara nga disa qendra të përkujdesjes për fëmijët të mbështetura nga USAID për sipërmarrëset dhe mund të bëhen përpjekje për koordinim.

2. Përmirësimi i koordinimit në mes të të gjitha palëve të interesuara

ABGJ duhet të marrë rol udhëheqës në mbajtjen e së paku takimeve tremujore koordinuese për shkëmbimin e informatave ku do të merrnin pjesë të gjithë aktorët që punojnë në barazinë gjinore (p.sh. donatorët, agjencitë e OKB-së, OJQ-të, OSBE, zyrtarët, etj). ABGJ duhet të koordinojë financimin ndërkombëtar për të ulur mbivendosjen ose dyfishimin. Për këtë qëllim mund të krijohet baza e të dhënave për koordinim, duke u bazuar në bazën e të dhënave që tashmë është krijuar nga Sida. Përmes mbështetjes së vazhdueshme të ABGJ-së, duhet inkurajuar koordinimi më i mirë në nivele të ndryshme:

- Në mes të donatorëve dhe palëve të interesuara

¹⁹ Sida, "Udhëzues i shpejtë për çka dhe si: Puna e përkujdesjes pa pagesë" Nëntor/Dhjetor 2012.

- Në mes të ABGJ-së dhe ZKBGJ-ve dhe në mes të ZKBGJ-ve
- Në mes të ABGJ-së, Grupit të grave deputete dhe Komisionit për të Drejta të Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione
- Në mes të ABGJ-së, OJQ-ve, aktivisteve dhe akademikëve
- Në mes të ABGJ-së dhe ZQM-së, veçanërisht lidhur me monitorimin, planifikimin dhe buxhetimit në të gjitha nivelet
- Në mes të ABGJ-së dhe Institucionit të Avokatit të Popullit
- Në mes të ZÇGJ-ve dhe Njësi për të Drejtat e Njeriut në ministri

3. Mbështetja për përmirësimin e sistemit të monitorimit dhe vlerësimit dhe për ndërtimin e kapaciteteve të institucioneve

Sida mund të shikojë mundësinë që të financojë rishikimin e plotë të LBGJ-së dhe/ose PKBGJ-së për të ofruar informata gjatë ri-hartimit të tij vitin e ardhshëm. Në rastin ideal kjo do të udhëhiqej nga institucionet përgjegjëse, por do të përfshinte ekspertë vendorë dhe ndërkombëtarë për ofrimin e trajnimit dhe mentorimit të gjerë pasues për organet përgjegjëse. Për shembull, ABGJ, ZKBGJ-të, ZÇGJ-të dhe Komisioni i Kuvendit mund të trajnohen e pastaj të mbështeten përmes një mentorimi intensiv në krijimin e sistemeve dhe metodologjive, si dhe monitorimin dhe vlerësimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Kjo do të sillte informacione thelbësore për të informuar PKBGJ-në e ri, do të krijonte sisteme të qëndrueshme të monitorimit si dhe do të ndërtonte kapacitetet e zyrtare për monitorim dhe vlerësim në të ardhmen. Kjo duhet të bëhet në bashkërendim të ngushtë me palët e tjera të interesuara, përfshirë OJQ-të e grave. Mund të merren përvoja dhe mësim nga mbështetja e mekanizmave për përfshirje gjinore në Bosnjë dhe Hercegovinë dhe Serbi, në të cilat është e angazhuar Sida.

ABGJ mund të mbështetet në **krijimin e një baze të të dhënave në internet me të gjitha politikat dhe analizat gjinore** të zhvilluara për informimin e politikave për të bërë këto informata publike, për të pasur transparencë, llogaridhënie dhe për të pasur një pjesëmarrje më të madhe qytetare në hartimin e ligjeve.

ABGJ po ashtu mund të mbështetet në **instalimin e një baze të të dhënave për monitorimin dhe vlerësimin ndërqeveritar**, të përbashkët për të gjitha ministrinë, e cila i bashkon statistikën dhe të dhënat e rëndësishme për progresin e monitorimit dhe vlerësimit të LBGJ-së dhe PKBGJ-së. ESK duhet të luajë rolin qendror në mbledhjen e të dhënave për të gjithë treguesit e rëndësishëm gjinorë për të informuar monitorimin. Mund të përcaktohen procese për azhurnimin e rregullt të bazës së të dhënave bazuar në raportet e ZKBGJ-ve dhe në raportet vjetore. Ato mund të vihen edhe në dispozicion të qytetarëve. ABGJ po ashtu duhet të ketë procedura më të mira për monitorimin e punës së ZKBGJ-ve.

4. Përmirësimi i njohurive dhe vetëdijesimit për barazinë gjinore. Në këtë aspekt, mund të mbështeten një varg përpjekjesh të OJQ-ve dhe/ose institucioneve:

- Trajnimi i zyrtarëve (jo vetëm ZBGJ-të) se si zbatohet ligji në sferën e tyre të ndikimit. Përmirësimi i njohurive të zyrtarëve rreth obligimeve të agjentëve të ndryshëm shtetëror si bartës të detyrave.
- Informimi i qytetarëve për të drejtat e tyre dhe sfidomi i traditave që pengojnë zbatimin e ligjit.
- Mbështetja e më shumë programeve që fokusohen në **rolin e gjinive dhe të meshkujve**. Për shembull, programet dhe veprimet afirmative mund të promovojnë pjesëmarrjen më të madhe të meshkujve në familje, shkollë dhe në pozitat e tjera që tradicionalisht janë mbajtur nga gratë. Shkollat e baballarëve nga koncepti suedez kanë qenë shumë të popullarizuara në Ukrainë, Gjeorgji dhe Lituani për ndryshimin e stereotipave gjinore që ua pamundësojnë meshkujve të jenë etër shoqëror, që të kenë kontakte më të mira me fëmijët, të jetojnë jetë më të shëndetshme, jetë më të gjatë dhe të kenë bashkëpunim të mirë privat dhe profesional me gratë.
- Inkorporimi në kopshtet e fëmijëve të programeve edukative lidhur me rolet e gjinive.
- Mbështetja e klubeve të debateve nëpër shkolla të cilat inkurajojnë gratë dhe meshkujt e rinj udhëheqës/e, si dhe nxisin debatin për çështjet që kanë të bëjnë me barazinë gjinore (p.sh., meshkujt përfshihen në debatet për të drejtat e grave).

5. Mbështetja e rishikimit të LBGJ-së, PKBGJ-së dhe akteve nënligjore përkatëse

- Në PKBGJ-në e ri, sigurohuni që të vihen në shënjestër vetëm disa dispozita të LBGJ-së, për të bërë ndryshime të vërteta, përcaktoni tregues më të qartë të arritjes së tyre, sigurohuni që buxheti të vlerësohet si duhet për secilin aktivitet, që të identifikohet institucioni përgjegjës dhe të ndahet buxheti nga institucioni përgjegjës.
- Në ligjin e ri, specifikoni **procedurat për ankesa për shkeljet e të drejtave** dhe identifikoni qartë institucionet përkatëse. LBGJ duhet të specifikojë secilin rast (p.sh., shëndeti ekonomik, vendimmarrja) ku qytetarët mund të paraqesin kërkesat dhe procedurat për të bërë këtë gjë.
- Sqaroni më tej monitorimin dhe zbatimin e LBGJ-së.
- Regjistroni, rishikoni dhe konsolidoni të gjitha aktet nënligjore, vini ato në dispozicion për publikun. Shqyrtoni të gjitha aktet nënligjore nga perspektiva ligjore, mundësisht të udhëhequra nga ABGJ. Personi i transferuar përkohësisht mund të ndërtojë kapacitetet për këtë (shih më poshtë).
- Identifikoni qartë buxhetin dhe ministritë që duhet të zotojnë resurse për zbatimin e LBGJ-së dhe PKBGJ-së. Secila ministri përkatëse duhet të merr vendim për zotimin e resurseve.
- Harmonizoni LBGJ-në me të gjitha ligjet e tjera, përfshirë edhe Ligjin për Zgjedhjet i cili për momentin bën thirrje për përfaqësimin me 30% të femrave dhe meshkujve (e jo përfaqësim me 40%) në asamblatë komunale dhe parlament.
- Ndoshta çështja gjinore mund të përfshihet më shumë në **Raportet e Progresit të KE-së** për Kosovën (tani studime të fizibilitetit). Deri më sot, barazisë gjinore nuk i është dhënë rëndësi e mjaftueshme në Studimin e Fizibilitetit për Kosovën. Kjo do të shërbente si trysni mbi institucionet e Kosovës që të arrijnë progres drejt barazisë gjinore.

6. Ofrimi i mbështetjes së mëtejshme për ABGJ-në, ZKBGJ-të dhe ZÇGJ-të në ndërtimin e qëndrueshëm të kapaciteteve të tyre.

Përveç ABGJ-së, decentralizimi u ka dhënë komunave kompetenca shtesë dhe shumë shërbime tani ofrohen ose së shpejti do të ofrohen në nivelin komunal. Kështu që, autoritetet komunale duhet të kenë njohuri dhe aftësi për përfshirjen gjinore në punën e tyre në nivelin komunal. Një mentor i cili ka njohuri të gjuhës shqipe, e ndoshta edhe të asaj serbe, do të mund të lehtësonte mentorimin e ZKBGJ-ve, që duhet të bëhet me personat kontaktues kyç për këta zyrtarë të ABGJ-së (për ndërtimin e kapaciteteve të stafit të ABGJ-së për mentorimin e këtyre zyrtarëve në të ardhmen).

Mbështetje shtesë nevojitet në secilën prej **fushave të ABGJ-së**: në hulumtim të politikave, planifikim dhe zhvillim, rrjetëzim dhe koordinim, dhe monitorim dhe vlerësim. Po ashtu mund të mbështeten edhe grupet punuese lidhur me sektorë të caktuar, të koordinuara nga ABGJ me të gjitha palët e interesuara përkatëse (p.sh., për shëndetësi, fuqizim ekonomik, GBV, pjesëmarrje në politikë). ABGJ mund të ndërtojë një rrjet të mbështetësve për punë në secilën fushë.

Një person mund të transferohet përkohësisht për një periudhë prej dy vitesh për të mentoruar dhe ndërtuar kapacitetet e ekspertëve ligjorë të ABGJ-së dhe të ZÇGJ-ve, veçanërisht ato që kanë të bëjnë me **rishikimin e ligjeve, programeve dhe legjislacionit sekondar** nga perspektiva gjinore. Ndonëse OSBE është duke ofruar mbështetje në vitin 2013 si shqyrtues i jashtëm, ajo nuk do të mbështet zhvillimin e kapaciteteve institucionale për monitorimin e ardhshëm. Edhe ZÇGJ-të kanë nevojë për ekspertizë në përmirësimin e barazisë gjinore, buxhetimin për aktivitete, GRB, ndihmën në zbatimin konkret të LBGJ-së dhe në aftësitë udhëheqëse.

7. Investimi në arsimimin dhe zhvillimin e kapitalit njerëzor të femrave

- Mbështetja e klubeve të debateve dhe trajnimit në udhëheqje për gratë.
- Pajisja e Universitetit të Prishtinës me libra, qasja në gazetatat ndërkombëtare, mbështetja në zhvillimin e kurrikulave dhe financimi për kërkime akademike që kanë të bëjnë dhe që informojnë politikën (p.sh., tranzicioni ekonomik ndikon në pozitën ekonomike të grave).
- Fuqizimi i Zyrtarit për Barazi Gjinore në Universitetin e Prishtinës.
- Krijimi i programeve të trajnimit profesional që aplikohen edhe për gratë.
- Krijimi i programeve të praktikës për t'i ofruar rinisë përvojën për përmirësimin e CV-ve dhe mundësive për punësim.
- Mbështetja e **arsimit të lartë** në fushat përkatëse me qëllim të trajnimit të shërbyesve të ardhshëm civilë dhe avokatëve gjinorë.

- Përfshirja e çështjeve gjinore në kurrikulat ekzistuese dhe vëmendja në çështje gjinore, veçanërisht në Fakultetin Juridik dhe të Integritetit Evropian.

8. Inkurajimi i procedurave transparente të punësimit në sektorin publik të cilat marrin parasysh aspektin gjinor.

Qeveria duhet të zhvillojë procedura transparente të punësimit që marrin parasysh aspektin gjinor në të cilat stafi punësohet në bazë të meritës. Ajo po ashtu duhet të punojë me menaxhmentin për të tërhequr dhe mbajtur personelin e talentuar, ku gratë dhe meshkujt vlerësohen në bazë të kompetencave të tyre e jo në bazë të gjinisë ose kontakteve të tyre. Kërkohen të gjitha aftësitë dhe kompetencat e mundshme për të plotësuar mungesën e fuqisë punëtore që pritet të ndodhë në vitin 2040. Sipas firmës konsulente McKinsey, nëse nuk ngrihet shkalla e punësimit të grave, deficitin në fuqinë punëtore të Evropës do të jetë rreth 24 milionë njerëz, ndërsa me rritjen e shkallës së punësimit të grave në nivel të meshkujve, mungesa e pritshme e fuqisë punëtore do të ulet në 3 milionë njerëz. Me ekzistimin e procedurave transparente dhe që marrin parasysh aspektin gjinor, ju eliminoni mundësitë për nepotizëm dhe favorizim. Si pjesë e **reformës së administratës publike**, ju duhet të siguronit që: analiza gjinore të informojë procesin, femrat dhe meshkujt të kenë mundësi të barabarta për pozita në rast të shkurtimeve të vendeve të punës, përshkrimet e punës të sqarohen dhe kurdo që të jetë e mundur tu referoheni përgjegjësive gjinore, të përcaktohet dhe respektohet përvoja dhe kompetencat minimale për zyrtarët e barazisë gjinore në të gjitha nivelet, parimet e pagës së barabartë për punën e barabartë të respektohen në të gjitha nivelet sipas LBGJ-së, dhe të përmirësohet balanca gjinore në të gjitha nivelet. UNDP ka bërë disa punë në këtë drejtim, rezultatet e të cilës duhet të monitorohen dhe plotësohen.

9. Mbështetja e masave për fuqizimin ekonomik të grave

Kjo përfshinë në radhë të parë përmirësimin e mundësive të punësimit, garancitë për të drejtat pronësore dhe trashëgimore të grave, të drejtat e grave në pushim të lehonisë, qasjen në mikrofonde, veçanërisht për gratë sipërmarrëse, mbështetja për gratë që merren me bujqësi (ato shpesh punojnë pa pagë ose pa sigurim), mbështetja e masave për mundësi të barabarta në vendin e punës, mundësitë e grave për zhvillim të karrierës, dhe mundësitë e përkujdesjes për fëmijët. Duhet të mbështeten sipërmarrëset e reja. **Ndërtimi i kapaciteteve udhëheqëse të grave**, veçanërisht në nivel komunal nga poshtë - lartë dhe brenda partive politike drejt karrierës së tyre të ardhshme si udhëheqëse. Filloni me politikanet e reja dhe me politikanet në nivelin komunal.

10. Investimi në shëndetin e grave dhe në kontrollimin dhe trajtimin e kancerit

Një zhvillim pozitiv është se MSH e ka identifikuar trajtimin e kancerit si prioritet, veçanërisht kancerit të gjirit dhe të qafës së mitrës. Kjo mund të zgjerohet për të përfshirë edhe ekzaminimin dhe trajtimin e meshkujve (p.sh., kancerin e zorrës së trashë), për të arritur barazinë gjinore. Kosova akoma ka nevojë për: trajtimin me hemoterapi, mbështetjen psikologjike për personat që vuajnë nga kanceri, proteza, paruke, shpërndarje të rregulluar të MSH-së, fushata për meshkuj lidhur me ekzaminimin për kancer.

Shtojca 1. Udhëzuesi për intervistë

I intervistuari:

Titulli:

Telefoni:

Datë:

Institucioni/Organizata:

Emaili:

Për të gjitha grupet e synuara:

- A i duhen legjislacionit “de jure” masa të zbatimit “de facto”? Nëse po, çka keni identifikuar në këtë aspekt?
- Çfarë mangësish ekzistojnë në Programin e Kosovës për Barazi Gjinore?
- Cilat kanë qenë sfidat më të mëdha në zbatimin e ligjit dhe PKBGJ-së deri më sot?
- Çfarë mbështetjeje nevojitet për zbatimin e mëtejshëm të Ligjit dhe Programit? (Kujt çka i nevojitet)?
- Në cilat fusha të Programit mungon progresi, të cilat do të përfitonin nga një mbështetje më e madhe e ekspertëve?

Grupi i synuar: Institucionet qeveritare

- Si synon qeveria e Kosovës të adresojë pabarazitë gjinore ekzistuese?
- Çfarë mangësish ekzistojnë në Ligjin për Barazi Ligjore?
- Si e monitorojnë institucionet e Kosovës zbatimin e Ligjit për Barazi Gjinore dhe PKBGJ-në?
- Si raportojnë institucionet e Kosovës për zbatimin e Ligjit dhe PKBGJ-së?

Grupi i synuar: Agjencitë donatore

- Çfarë sinergjisë ekzistojnë tashmë në mes të legjislacionit të Kosovës dhe kornizës ligjore të BE/KE-së për barazinë gjinore? Çfarë mangësish mbesin sipas mendimit tuaj?
- Çfarë roli mbështetës luan agjencia juaj në zbatimin e Ligjit dhe Programit?
- Cilat fusha të programit i mbështetni ju? Çka planifikoni të mbështesni në vitet e ardhshme?
- Si e monitoroni ju si agjenci zbatimin e ligjit dhe programit?

Grupi i synuar: Shoqëria civile

- Çfarë roli ka luajtur shoqëria civile në lidhje me zbatimin e Ligjit dhe Programit?
- Si e monitoron shoqëria civile zbatimin e Ligjit dhe Programit?
- Çfarë roli mund të luajë shoqëria civile në zbatimin e Ligjit dhe Programit në të ardhmen?

Shtojca 2. Lista e pjesëmarrëseve / Orari i intervistës

Data	Koha	I/e intervistuari/a	Pozita	Institucioni
E martë 20 nëntor	10:00	Takim fillestar me Sida		
	15:00	Besim M. Kajtazi	Drejtor	Zyra Ligjore në Zyrën e Kryeministrit
	16:00	Ariana Qosaj-Mustafa	Këshilltare Ligjore	Zyra e Presidentes së Kosovës (përpara)
E mërkurë, 21 nëntor	09:30	Luljeta Gjonbalaj	Zyra për Demokraci dhe Qeverisje	USAID
	11:00	Habit Hajredini	Koordinator për të Drejtat e Njeriut dhe Drejtor	Zyra Këshillëdhënëse për Qeverisje të Mirë, të Drejta të Njeriut, Mundësi të Barabartë dhe Çështje Gjinore
	13:00	Petra Auer dhe Xhylijeta Devolli	Shefe e Njesisë për Barazi, Mos-diskriminim dhe Kundër-Trafikimit; Këshilltare gjinore	OSBE
	15:00	Visare Nimani-Mujku	Asistente e Përfaqësuesit	UNFPA
	16:00	Flora Macula	Shefe e Zyrës	Gratë e OKB-së
	17:00	Vjollca Krasniqi	Profesoreshe	Universiteti i Prishtinës
E enjte, 22 nëntor	09:00	Brikena Sylejmani	Këshilltare gjinore	UNDP
	11:00	Teuta Sahatqija	Kryesuese	Grupi i grave deputete
	12:00	Suzana Novoberdaliu	Kryesuese	Kuvendi i Republikës së Kosovës, Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Barazi Gjinore, Persona të Zhdukur dhe Peticione
	13:00	Nita Luci dhe Linda Gusia	Profesoresha	Universiteti i Prishtinës dhe Universiteti Amerikan i Kosovës
	14:00	Sami Kurteshi dhe Luljeta Domaniku	Avokat i Popullit; Këshilltare Ligjore për Barazi Gjinore	Institucioni i Avokatit të Popullit

	15:00	Afërdita Syla	Menaxhere e Programit	Instituti Demokratik Kombëtar
	16:00	Gaby Hagmuller dhe Visar Bivolaku	Udhëheqëse e ekipit për Zhvillim Shoqëror; Zyrtar për Politika/ të Drejta të Njeriut	Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë / Përfaqësuesi Special i BE-së
	17:00	Lina Andéer	Përfaqësuese në terren	Kvinna till Kvinna
	18:00	Igballe Rogova	Drejtoreshë ekzekutive	Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës
E premte, 23 nëntor	09:00	Fatime Jasiqi Kadrije Myrtaj Ferinaze Isufi Lirije Maksutaj Nazmije Kajtazi	Zyrtare për Barazi Gjinore; Zyrtare e Lartë për Barazi Gjinore dhe të Drejta të Fëmijëve; Zyrtare për Barazi Gjinore; Zyrtare për Mbrojtjen e Viktimave të Dhunës në Familje; Zyrtare për Barazi Gjinore	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë; Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale; Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, Departamenti për Punë Sociale; Ministria e Shëndetësisë
	10:00	Edona Hajrullahu dhe Edi Gusia	Kryeshefe Ekzekutive; Shef i Divizionit të Raportimit dhe Monitorimit	Agjencia për Barazi Gjinore
	11:30	Takim informativ me Sida		

Shtojca 3. Dokumentet e shqyrtuara

Asociacioni i Avokatëve Norma. *Hulumtimi dh e monitroimi i zbatimit të Ligjit për Barazi Gjinore*.

Prishtinë: Norma, data e publikimit e paqartë.

_____. "Quick Guide to What and How: Unpaid Care Work," Nov/Dec. 2012.

Qendra Kosovare për Studime Gjinore. *Monitorimi i zbatimit të Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave (CEDAW) në Kosovë*. Prishtinë: QKSGJ, 2008.

European Commission, "Strategy for Promoting Equality between Women and Men (2010-2015)".

Government of Sweden, *On Equal Terms - Policy for the Promotion of Equality Work, 2010-2015*.

McKinsey, *Gratë kanë rëndësi*, 2010.

_____. *How to Elaborate a Dialogue Plan on Gender Equality*.

Kriteret e Komisionit për Asistencë Zhvillimore

_____. Ligji për Barazinë Gjinore

_____. *Më shumë se 'Fjalë në letër.'* Prishtinë: RrGGK.

_____. *Perceptimet e shërbyesve civilë lidhur me ngacmimin seksual në vendin e punës*. Prishtinë: QKSGJ, 2010.

_____. Programi i Kosovës për Barazi Gjinore, 2008-2013, 27 maj 2010.

_____. Plani i Veprimit i Kosovës për Fuqizimin ekonomik të Grave, 2011.

_____. *Profili Gjinor i Kosovës*, Prishtinë: ABGJ, 2008.

Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës. *Me çfarë çmimi?* Prishtinë: RrGGK, 2012.

Republika e Kosovës, Plani i Veprimit për Partneritet Evropian.

Republika e Kosovës, Zyra për Qeverisje të Mirë, Zyra e Kryeministrit, Republika e Kosovës.

Perceptimi i Shërbyesve Civilë për Diskriminimin në Administratën Publike të Republikës së Kosovës. Vëllimi 2. 2007-2008.

Republika e Kosovës, Zyra e Kryeministrit, Agjencia për Barazi Gjinore. *Buletini informativ*, Prishtinë: ABGJ, 2012.

_____. *Raport studimor: "Gratë në procesin e punës dhe vendimmarrjes në Kosovë"*, Prishtinë: ABGJ, 2011.

Samiti Ndërkombëtar i Grave në Kosovë, "Partneriteti për ndryshim: Fuqizimi i grave: Parimet e Prishtinës" Prishtinë, Kosovë, 4-6 tetor 2012. Përfshirë fuqizimin ekonomik të grave, sigurinë, qasjen në drejtësi, rritjen e pjesëmarrjes dhe përfaqësimit politik.

_____. *Siguria fillon në shtëpi*. Prishtinë: RrGGK.

_____. *Studime kërkimore: Studim se si ndikon te Gratë shkurtimi i vendeve të punës në Shërbimin Civil të Kosovës*. Prishtina: QKSGJ, 2004.

Sida, *Gender Equality in Practice: A Manual for Sida*.

_____. *Sida at Work: Manual on Contribution*.

_____. *Sida Policy for Promoting Gender Equality*.

_____. *Të Drejtat e Grave në Trashëgiminë Pronësore në Kosovë*. Prishtinë: KCGS, 2011.

UNFPA, *Early Marriages Kosovo*, Prishtina: UNFPA, 2012.

USAID, *Gender Analysis / Strategy*.

_____. *Women's Economic Empowerment: Scope for Sida's Engagement*.

Marrëveshja e Barcelonës

Evropa 2020: Strategjia për zhvillim të mençur, të qëndrueshëm dhe përfshirës

- Dokumenti i politikave të BE-së për BGJ
- Strategjia për barazinë e femrave dhe meshkujve
- Plani i Veprimit i BE-së
- Qasja ndaj 1325
- Dispozitat e BE-së për anëtarësim në BE, përfshirë Dialogun e Progresit të Stabilizim-Asocimit (SAPD), i cili përfshin 8 fusha: bujqësinë, mjedisin, sundimin e ligjit, të drejtat e njeriut dhe drejtësinë (ku bën pjesë edhe barazia gjinore).
- Kriteret e Kopenhagës,
- Raportet e Progresit për Kosovën

- Dokumenti Indikativ Planifikues Shumëvjeçar i Kosovës,
- Udhëzues rreth legjislacionit të BE-së për barazi Gjinore
- Agjenda e Akrës për Veprim

Shtojca 4. Hartëzimi i programeve lidhur me barazinë gjinore në Kosovë

Kjo tabelë tentative është përpiluar në bazë të intervistave të zhvilluara nga vlerësuesit dhe ende nuk është përfundimtare. Informatat plotësuese janë të mirëseardhura, veçanërisht aty ku mungojnë ato. Shënim: Presja tregon partneritet, ndërsa prerja (/) tregon financim përmes aktorit/ve të dytë të shënuar.

Aktori (sipas alfabetit)	Projekti	Periudha	Lokacioni
ABGJ	Dokumentari nga RROGARAE për parandalimin e martesës së hershme të vajzave të reja RAE	2011	Kosovë
ABGJ/MDA	Hulumtimi për përfaqësimin e grave në mediat e shtypura	2012	Kosovë
ABGJ e mbështetur nga LOGOS, USAID/DEMI, GIZ, SIDA	Konferenca për “Buxhetin që i përgjigjet gjinive: Praktikë dhe sfidat”	2012	Prishtinë
Care	Meshkujt dhe maskuliniteti: puna me të rinjtë		
EC ²⁰ /KMOP	Mbështetja e forcimit të institucioneve në luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe dhunës në familje	2012-2013	Kosovë
EC/Caritas Kosovo w/ Community Building Mitrovica	EIDHR: Dialogu dhe pajtimi përtej urës në Mitrovicën Veriore	2010-2011	Mitrovicë
KE/ Qendra për Mbrojtjen e Viktimave dhe Parandalimin e Trafikimit të Qenieve Njerëzore	EIDHR: Parandalimi i trafikimit të të rinjve në gjendje të rëndë dhe grave në Kosovë	2011-2012	Kosovë
KE/Qendra Evropiane për Çështje të Komuniteteve në Kosovë	EIDHR: Përmirësimi i ndikimit pozitiv të ligjit për njerëzit në gjendje të vështirë dhe grupet e marginalizuara në Kosovë	2011-2012	Kosovë
KE/KGSC w/ Qendra për Arte Vizuale Multimedia dhe Iniciativa Rinore për të Drejtat e Njeriut	EIDHR: Të bërit e vetëdijesimit gjinor pjesë të kulturës popullore	2012-2014	Kosovë
KE/Medica Kosova	EIDHR: Forcimi i rolit të grave të moshuara në promovimin e barazisë gjinore.	2011-2012	Gjakovë
KE/Shoqata e Avokatëve NORMA	EIDHR: Hulumtimi dhe monitorimi i zbatimit të Ligjit për Barazinë Gjinore	2010-2011	Kosovë
KE/Reggio Terzo Mondo w/ Kosovo Shelter Coalition, ABGJ	EIDHR: Ri-integrimi i viktimave të dhunës në familje: Trajnimi i punëtorëve socialë, shëndetësorë dhe të strehimit **; publikimi i doracakut me këshilla dhe shërbime të përkrahjes sociale** ²¹ ; harmonizimi i procedurave të brendshme dhe sistemeve referuese të strehimoreve** ²² ; forcimi i koordinimit të palëve të interesuara**	2012-2014	Kosovë
Ambasada e Mbretërisë së Holandës/RrGGK	Grupet e avokimit për barazi gjinore në 8 komuna	2010-2012	8 komuna

²⁰ Edhe pse KE kishte menduar që të ketë një ftesë specifike të EIDHR-së për projekte për avancimin e barazisë gjinore në vitin 2013, ata u këshilluan nga Grupi këshillues lokal që të mos kenë fokus gjinor, pasi që disa donatorë të ndryshëm tashmë ishin shumë aktiv në këtë fushë. Të gjitha projektet e KE-së duhet të përfshijnë gjininë. Megjithatë, personave që i shqyrtojnë propozimet u mungon ekspertiza lidhur me atë se çdo të thotë përfshirje e çështjes gjinore. “Ka rubrika që duhet t’i shënojmë por jo gjithmonë e kemi ekspertizën për të siguruar që kjo të merret parasysh.”

²¹ OSBE tashmë e ka publikuar një doracak të tillë.

²² RrGGK ka mbështetur strehimoret për ta bërë këtë gjë në vitin 2006. ABGJ në bashkëpunim me ministrinë e tjera dhe palët e interesuara, i ka zhvilluar PSO-të, të cilat duhet t’i respektojnë strehimoret.

Ambasada e Mbretërisë së Holandës/MBPZHR	Mbështetja për zhvillim rural e fokusuar në gratë dhe të rinjtë	2011-?	Kosovë
BE/Gratë e OKB, UNDP, dhe OHCHR	Përmirësimi i pjesëmarrjes së grave në ndërtimin e paqes dhe në planifikimin pas-konfliktit në Liberi, Timorin Lindor, dhe Kosovë (RKS KB 1244). Iniciativa globale për zbatimin e 1325-it: Mbështetja e Planit të Veprimit të Kosovës për RKS KB 1325, udhëhequr nga ABGJ; forcimi i bashkëpunimit OKB-BE për gratë, paqen, sigurinë, përmirësimi i udhëheqjes së grave përmes forcimit të komunikimit ndërmjet politikaneve kosovare, OSHC-ve dhe BE-së, menaxhmentit të lartë të OKB-së, përfshirë edhe përmes Ditës së Hapur Globale; Gratë e Kosovës ndikojnë në agjendën e kështillit të sigurimit të OKB-së	2012-2014	Kosovë
Fondacioni Kosovar për Shoqëri të Hapur (KFOS)	Mbështetja për grupin e grave deputete		
KGSC	Studimi i pronës dhe trashëgimisë		Kosovë
Norma	Studimi i pronës dhe trashëgimisë		Kosovë
OSBE (Personat Kontaktues për Çështje Gjinore)	Personi kontaktues gjinor i transferuar përkohësisht nga Finlanda për çështjet gjinore në kuadër të OSBE-së, mbështetja e Zyrtarëve për çështje gjinore	2012-2013	Kosovë
OSBE w/ ABGJ	Trajnimi për politikat dhe legjislacionin e përfshirjes së gjinive në nivelin lokal dhe qendror, përfshirë edhe personat kyç ministror, zyrtar ligjore (eksperti ndërkombëtar)	Dhjetor - 2012	Kosovë
OSBE Sektori për Barazi, Mos-diskriminim dhe Kundër Trafikimit w/ ABGJ dhe ministritë përkatëse	Trajnimi i të gjitha palëve të interesuara ndaras për LDV (gjyqtarët, prokurorët, punëtorët socialë, avokatët e viktimave, PK DVIU, strehimoret)**	2012	Kosovë
OSBE Departamenti i Demokratizimit	Puna me grupet e grave deputete në nivel komunal dhe qendror** (trajnuar për LBGJ, Program, hartimin e planeve lokale të veprimit)	2001-2013	Kosovë
OSBE	Trajnimi në krijimin e buxhetit që i përgjigjet gjinive në komuna**	2012	Kosovë
OSBE	Rritja e pjesëmarrjes së grave në vendimmarrjen lokale: koordinimi, shqetësimet e grave.	2012-2013	Kosovë
OSBE	Rritja e përgjigjeve ndaj mangësive në barazinë gjinore dhe dhunën në familje	2012-2013	Kosovë
OSBE	Përgatitja e komentarit për LBGJ-në (e harton ABGJ me një ekspert lokal)	2013	Kosovë
OSBE	Trajnimi i stafit shëndetësor se si të trajtojnë viktimat e dhunës në familje** (kërkuar nga MSH)	2013	Kosovë
OSBE	Vazhdimi i mbështetjes së linjës së hapur të ndihmës për GBV me avokatët e viktimave	2013	Kosovë
OSBE	Trajnimi i grave me aftësi të kufizuara për çështjet gjinore	2013	Kosovë
OSBE	Mbështetja e luftës kundër trafikimit.	2012-2013	Kosovë
OSBE	Trajnimi i mësimeve të reja se si të përfshihet çështja gjinore në arsimin e mesëm	2013	Kosovë
OSBE	Mbështetja e Grupit të Grave Deputete të Kuvendit të Kosovës: platforma, bashkëpunimi rajonal, mekanizmat e mbikëqyrjes për zbatimin e LBGJ-së	2012	Kosovë
Sida*/KtK	Programet e fuqizimit të grave: grantet për organizatat e grave	2000-2014	Kosovë
Sida/Mjedisi dhe Pylltaria	Inkurajimi i studenteve (femra) përmes skemave të bursave		Kosovë
Sida/OPIC dhe CRD	Promovimi i barazisë gjinore është parakusht për punën e organizatave kornizë		Kosovë

Sida/Forum Syd Kosovo Programme	Femrat dhe meshkujt e rinj të synuar organizohen për të marrë pjesë në proceset e vendimmarrjes.	2009-2012	Kosovë
Sida/ Plani strategjik i arsimit në Kosovë	Barazia gjinore e përfshirë në tërë dokumentin		Kosovë
Sida/Kolegji i Biznesit në Mitrovicë	Krijimi i një institucioni të lartë profesional vërtetë përfshirës, i cili do të nxjerr shërbyes civilë të rinj profesionistë dhe udhëheqës të biznesit Përmirësimi i punësimit të të diplomuarve		Mitrovicë
Gratë e OKB (Programi GBV i UNKT)	Zhvillimi i kapacitetit të autoriteteve lokale për GRB** për dhunë në familje dhe mekanizma koordinues/referues, PSO-të**	2012-2014	Gjilan, Gjakovë, Dragash
Gratë e OKB-së	16 Ditë kundër dhunës kundër grave, me synim meshkujt e rinj: faqja e internetit, video-klip me meshkuj, Facebook, Twitter, afishet (billboards)	2013	Kosovë
Gratë e OKB	Konsultimi me gratë në Kosovë post-OZHM-ve globale	2011-2014	Kosovë
Gratë e OKB	Financimi për OSHC-të e grave (\$280,000), në mënyrë të veçantë për siguri, dialog ndëretnik (përfshirë Norma për punë ndëretnike, Rrjeti i grave RAE)	2013-?	Kosovë
Gratë e OKB	Mbështetja e Policisë së Kosovës për krijimin e një shoqate të grave në kuadër të policisë; studim për mbajtjen e grave në punë	2012-2013?	Kosovë
Gratë e OKB	Zhvillimi i kapacitetit të anëtarëve të Kuvendit dhe Drejtorëve të Departamenteve për llogaritjen e shpenzimeve dhe GRB**	2013	Kosovë
UNDP	Zhvillimi i kapaciteteve dhe aftësive për fuqizimin ekonomik të grave		
Gratë e OKB-së, BE, UNDP (Holandeze)	Programi i drejtësisë për gratë/ GBV: Zyrat e ndihmës juridike, ABGJ, Avokati i Popullit, IGJK	2012-2014	
UNDP*	Përfshirja gjinore përmes 32 projekteve		Kosovë
UNDP (Mbretëria e Holandës)	Projekti i avancuar për barazinë gjinore: mbështetja e fuqizimit ligjor, anti-diskriminimin dhe korrigjimin ligjor të komuniteteve të pafavorizuara, veçanërisht grave, përmes rritjes së vetëdijes ligjore dhe ofrimit të ndihmës juridike me Komisionin për Ndihmë Juridike, Odën e Avokatëve të Kosovës dhe OSHC-të; mbështetja e drejtësisë tranzicionale në bashkëpunim me OHCHR; forcimin e qasjes së komunitetit në organet për të drejtat e njeriut përmes përmirësimit të aftësive të Institucionit të Avokatit të Popullit; mbështetja e zvogëlimit të numrit të rasteve të pazgjidhura duke përmirësuar ndërmjetësimin; forcimi i bartësve të detyrave dhe palëve të interesuara të sektorit juridik/të drejtësisë së komunave për të adresuar çështjet e drejtësisë dhe për të krijuar mekanizma të monitorimit për një llogaridhënie më të madhe.		
UNDP (Mbretëria e Holandës)	Iniciativa për mbrojtjen dhe sigurinë e grave: e mbështetur est. e LPDV, Programi DV, ndërtimi i kapaciteteve të institucioneve që punojnë kundër trafikimit dhe DV; përfshirë edhe fushatën me ABGJ-në gjatë 16 ditëve të aktivizmit	2007-2014	Kosovë
UNDP	Programi aktiv i tregut të punës: vendosja në punë përmes REC me 50 % përfshirje të grave	2007-	
UNDP w/ ministritë	Programi Ndihmë për Tregti: përpqet të rris numrin e grave në strategjitë për tregti ekonomike dhe angazhimin e grave në NVM		
UNDP	Ka mbështetur MAP-në në rishikimin e të gjitha ToR-ve të shërbyesve publikë në përputhje me LBGJ-në	2011-2012	Kosovë

UNDP/SHE-ERA w/ Ambasada e SHBA-së, DANIDA	Ka mbështetur OJQ-në SHE-ERA për të marrë pjesë në forumin 'Biznesi për biznesin' më 2010 ku ajo ndihmojë në përaf. 4 tregues në strategjinë e NVM-ve, dhe në organizimin e konferencës ndërkombëtare të grave afariste dhe në publikim. Konferenca e ardhshme është në vitin 2013; shpërblimi i dy grave më të suksesshme në bujqësi, konferencën dita ndërkombëtare rurale me MBPZHR	2010-2013	Kosovë
UNFPA, UNICEF	Promovimi i arsimit për vajzat me qëllim të parandalimit të martesës së hershme	Vazhdon	Kosovë
UNFPA/RrGGK, MSH (Programi GBV i UNKT)	Mbështetja në hartimin e kurrikulave për punëtorët shëndetësorë në identifikimin, referimin dhe trajtimin e GBV-së; pasuar me trajnime**	2012-2014	Kosovë
UNFPA, UNICEF (Programi GBV i UNKT)	Përfshirja e meshkujve në parandalimin e GBV-së, përfshirë të rinjtë dhe udhëheqësit fetarë	2012-2014	Kosovë, veç. Gjilan, Dragash, Gjakovë
UNFPA	Analiza sekondare e të dhënave të regjistrimit nga perspektiva gjinore (dhe e moshës)	Planifikuar 2013	Kosovë
UNFPA, UNICEF, ESK	Hulumtimi i indikatorëve në shumë fusha: për të dhëna më konkrete mbi shëndetin (p.sh., GBV, abort, shëndet riprodhues, të ushqyer, sipas gjinisë/moshës)	Planifikuar 2013	Kosovë
UNFPA/ESK, Instituti i Shëndetit Publik	Hulumtimi i shkaqeve të vdekjes (sipas ndarjes gjinore), përfshirë edhe vazhdimin e hulumtimit lidhur me regjistrimin e popullsisë	2013	Kosovë
UNFPA (me UNICEF, OBSH)/MSH	Zhvillimi i kapacitetit të MSH-së për trajtimin e kancerit të qafës së mitrës dhe kancerit të gjirit		
USAID/NAAC	Programi i Grave Udhëheqëse	2012	Kosovë
USAID*	Gjinia është përfshirë në 36 projekte në kuadër të shtyllën për demokraci dhe qeverisje, dhe për zhvillim ekonomik	Vazhdon	Kosovë
USAID	Portfolio për sundimin e ligjit përfshinë edhe punën me Komisionin për Çështje Gjinore të Odës së Avokatëve të Kosovës; trajnimi për gjyqtarët në çështjet e ndjeshme gjinore.	Vazhdon	
USAID/Zbatuar nga NDI / Grupi i grave deputete	"Programi për Forcimin e Kuvendit të Kosovës dhe Programi për Mbështetjen e Proceseve dhe Partive Politike": Akademia për anëtarët (femra) të partive politike për udhëheqjen e grave; ndërlidhja e grave të emëruara dhe të zgjedhura në nivel komunal dhe qendror; GRB** për gratë parlamentare dhe 4 ZKBGJ, përfshirë të kuptuarit e buxhetit; debatet televizive me gratë; planifikimi strategjik i grupit parlamentar të grave; forcimi i grave lidere në komuna; sigurimi i politikave më të mira publike nga baza; identifikimi i lidhjes së prioritetëve komunale me qytetarët.	2009- vazhdon	Kosovë
USAID/DEMI	GRB në komuna**		
USAID/IOM	Programi i Kosovës kundër trafikimit	2008-2012	Kosovë
USAID & UNDP*	> buxheti për gjinitë		
USAID	Prona dhe trashëgimia e grave: vlerësimi i sektorit të pronave, fokusi në të drejtat pronësore dhe trashëgimore të grave (tani duke hartuar koncept dokumentin)	Vlerësim në 2012	

* Këta aktorë përfshijnë gjininë në të gjitha programet e tyre duke përdorur tregues specifik gjinorë.

** Mbivendosje me aktorët e tjerë.

Shtojca 5. Progresi i ditur drejt zbatimit të Ligjit për Barazi Gjinore

Kjo tabelë është krijuar nga vlerësuesit për të përmbledhur gjetjet. Shtylla e parë i referohet pjesës së Ligjit për Barazi Gjinore. Shtylla e dytë i referohet nenit specifik. Shtylla e tretë përmban konstatimet/gjetjet e vlerësuesve lidhur me shkallën në të cilën është zbatuar ai. Për shkak të kufizimeve kohore, tabela mund të mos jetë e plotë dhe mund të ekzistojnë edhe informata të tjera shtesë.

Neni	Pika	Shkalla e zbatimit (buxheti është ndarë)
Neni 1 Dispozitat e përgjithshme	1.1. Me këtë Ligj mbrohet, trajtohet dhe vendoset, barazia ndërmjet gjinive si vlerë themelore e zhvillimit demokratik të shoqërisë së Kosovës, me mundësi të barabarta për pjesëmarrje të femrave dhe meshkujve dhe për kontributin e tyre në zhvillimin politik, ekonomik, social, kulturor dhe në fushat e tjera të jetës shoqërore.	Jo: Ende nuk ka mundësi të barabarta për pjesëmarrjen e meshkujve dhe femrave në aspektin politik, ekonomik, social dhe kulturor.
	1.2. Ky Ligj përcakton kushte dhe mundësi për barazi gjinore përmes politikave që mbështesin zhvillimin e gjithanshëm dhe përmirësimin, sidomos të pozitës së femrave, në mënyrë që ato të jenë të vlerësuara dhe të gëzojnë autoritet në familje dhe shoqëri.	Pjesërisht: Politikat janë përcaktuar, por akoma nuk janë zbatuar
	1.3. Garantimi i të drejtave të barabarta është detyrë e tërë shoqërisë dhe nënkupton mënjanimin e pengesave në realizimin e barazisë gjinore.	Jo: Ende nuk ka të drejta të barabarta në shoqëri pasi ende ka barriera
	1.4. Barazia gjinore bazohet në parimin e sjelljes së njëjtë dhe në parimin e mundësive të barabarta, ndërsa jetësohet me masat pozitive dhe me politikë të vetëdijesuar për barazi gjinore.	Deri diku: Ekzistojnë politika dhe janë ndërmarrë aktivitete të vetëdijesimit, por nuk janë zbatuar plotësisht.
	1.5. Ky Ligj përcakton masat e përgjithshme dhe të veçanta për garantimin e të drejtave të barabarta si dhe përcakton subjektet përgjegjëse dhe kompetencat e tyre.	Jo: Ligji nuk i sqaron plotësisht procedurat përmes të cilave mund të adresohen abuzimet e të drejtave. Ka akoma mungesë të qartësisë lidhur me kompetencat specifike të autoriteteve të veçanta.
Neni 2 Përkufizimet		N/A
Neni 3 Institucionet dhe organet udhëheqëse	3.1. Me zbatimin e masave ligjore dhe afirmative vendoset pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve në organet e të gjitha niveleve të pushtetit ligjvënës, ekzekutiv, gjyqësor dhe institucionet publike, në mënyrë që pjesëmarrja në këto institucione të arrijë nivelin e pjesëmarrjes së tyre te popullata e përgjithshme e Kosovës.	Jo: Gratë dhe meshkujt nuk marrin pjesë në mënyrë të barabartë në institucionet legjislativë, ekzekutive, gjyqësore ose publike.
	3.2. Pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve sipas nenit 3 pika 3.1 arrihet në rastet kur pjesëmarrja e një gjinie në institucione, organe apo në nivele të pushtetit është 40 %.	Jo: Gratë nuk marrin pjesë në shkallën 40% në institucione.
	3.3. Gjatë emërimit në organet qendrore dhe në organet e qeverisjes lokale, si dhe te personat e tjerë juridik me pushtet publik, duhet të respektohet pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve në përputhje me paragrafin 3.2.	Jo: Gratë nuk janë emëruar në 40% të pozitave në qeverinë qendrore dhe lokale.
	3.4. Organet kompetente gjatë emërimit të anëtarëve të këshillave, komisioneve dhe organeve përfaqësuese brenda dhe jashtë Kosovës duhet të përfillin përfaqësimin e barabartë të femrave dhe meshkujve në këta këshilla, komisione dhe organe përfaqësuese.	Jo: Gratë nuk janë emëruar në 40% të pozitave në qeverinë qendrore dhe lokale.

	3.5. Gjatë emërtimit të institucioneve, ndërmarrjeve publike, rrugëve, të respektohet barazia gjinore.	Jo: Gratë nuk janë përfaqësuar sa duhet në emrat e rrugëve dhe shkollave (<8% në gjashtë qytetet kryesore). ²³
Neni 4 Subjektet përgjegjëse për arritjen e barazisë gjinore dhe kompetencat e tyre	Kuvendi i Kosovës 4.1. Kuvendi i Kosovës respekton parimet e përfaqësimit të barabartë gjinor gjatë themelimit të organeve punuese dhe të delegacioneve në pajtim me rregulloren e tij të punës.	Jo: Gratë nuk janë përfaqësuar sa duhet në grupet punuese dhe në delegacione. ²⁴
	4.2. Kuvendi i Kosovës shqyrton dhe miraton Rezolutën për Programin e Kosovës për Barazi Gjinore.	Po: PKBGJ e miratuar nga Kuvendi më 27 maj 2010.
	4.3. Kuvendi i Kosovës shqyrton dhe miraton çdo dy vjet raportin e Qeverisë për realizimin e Programit të Kosovës për Barazi Gjinore.	Jo: Një raport i tillë nuk është paraqitur kurrë në Kuvend për aprovim.
	Qeveria dhe ministrinë 4.4. Qeveria harton Programin e Kosovës për Barazi Gjinore. Për përmbushjen e këtij qëllimi, Qeveria emëron një grup të përbërë nga përfaqësues të ministrive, Zyrës për Barazi Gjinore të Kosovës, të komunave, të institucioneve publike, të shoqërisë civile dhe nga ekspertët.	Po: Kjo është bërë si për programin e parë ashtu edhe të dytin (të dëshmuar me listën e pjesëmarrësve)
	4.5. Qeveria i paraqet Kuvendit të Kosovës projektrezolutën mbi Programin e Kosovës për Barazi Gjinore.	Po: Pasi që PKBGJ është miratuar.
	4.6. Çdo dy vjet Qeveria i paraqet raport Kuvendit të Kosovës për realizimin e Programit të Kosovës për Barazi Gjinore.	Jo: Qeveria nuk ka raportuar kurrë para Kuvendit.
	4.7. Detyrë dhe përgjegjësi e qeverisë dhe ministrive në fushën e barazisë gjinore është edhe promovimi dhe garantimi i të drejtave të barabarta gjinore.	Pjesërisht: Dëshmitë cilësore sugjerojnë se femrat dhe meshkujt nuk kanë të drejta dhe mundësi të barabarta brenda qeverisë dhe ministrive.
	4.8. Qeveria në kuadër të fushëveprimit të saj realizon qëllimet e këtij ligji duke ndërmarrë masat e përgjithshme dhe të veçanta të përcaktuara me këtë ligj.	Pjesërisht: Qeveria, përmes ABGJ-së, ka ndërmarrë disa masa. Megjithatë, është e qartë se qëllimet e ligjit nuk janë arritur.
	4.9. Qeveria formon Këshillin ndërministror, anëtarë të të cilit janë Zyrat për Barazi Gjinore të ministrive. Kompetencat dhe detyrat e këtij këshilli përcaktohen me rregullore të veçantë nga Qeveria.	Po: Grupi ndërministror ekziston dhe takohet rregullisht. Nuk dihet se a janë përcaktuar përgjegjësitë e tij.
	4.10. Gjatë përgatitjes së rregulloreve dhe programeve të tyre, ministrinë duhet të respektojnë dispozitat e këtij ligji.	Jo: Ligjet dhe politikat ekzistuese nuk janë gjithmonë në përputhje me dispozitat e Ligjit (p.sh., Ligji për Zgjedhjet).
	4.11. Ministrinë bashkëpunojnë me Zyrën për Barazi Gjinore të Kosovës për hartimin e projektligjeve, ndryshimin e ligjeve ekzistuese dhe shqyrtojnë rekomandimet e kësaj Zyre përkitazi me projektligjet dhe dokumentet e tjera në aspektin e barazisë gjinore, para se këto projektligje t'i dorëzohen qeverisë për të marrë vendime.	Pjesërisht: ABGJ dhe ZÇGJ-të raportojnë se i kanë shqyrtuar projektligjet. Megjithatë, cilësia e këtij shqyrtimi dhe kontributi i tyre është kritikuar.
	4.12. Çdo ministri zgjedh zyrtar/zyrtare për barazi gjinore i cili/ e cila kryen detyrat e koordinatorit/koordinatores për çështje gjinore. Kompetencat e Zyrtarëve për Barazi Gjinore në ministrinë përkatëse përcaktohen me rregullore të veçantë nga secila ministri, duke u mbështetur në Rregulloren e UNMIK-ut nr. 2001/36 për Shërbimin Civil të Kosovës.	Pjesërisht: Vetëm një ministri nuk ka zyrtar gjinor. Autorizimet e tyre janë rregulluar. Megjithatë, shkalla në të cilën këta zyrtarë mund "të koordinojnë çështjet gjinore" është penguar nga vullneti i pamjaftueshëm politik, buxheti dhe kapacitetet njerëzore.

²³ Norma, fq. 17.²⁴ Shih raportin e Komisionit Parlamentar, në dispozicion.

	4.13. Zyrtari/Zyrtarja për barazi gjinore siç parashihet në paragrafin 4.12 është përgjegjës për përmbushjen e detyrave nga aspekti i barazisë gjinore, në kuadër të kompetencave të ministrisë, duke u bazuar në këtë Ligj dhe në bashkëpunim me Zyrën për Barazi Gjinore të Kosovës.	E paqartë/jo: Shkalla në të cilën ZÇGJ-të kanë siguruar zbatimin e strategjisë në ministrinë e tyre është e paqartë. Megjithatë, ata kanë theksuar se u mungon buxheti i mjaftueshëm dhe vullneti politik për përmirësimin e zbatimit.
	Organet e qeverisjes lokale 4.14. Organet e qeverisjes lokale, në pajtim me kompetencat e tyre, promovojnë dhe krijojnë mundësi të barabarta, hartojnë politikat e tyre duke u bazuar në barazinë gjinore dhe miratojnë masa dhe ndërmarrin aktivitete të nevojshme për krijimin e mundësive të barabarta për femra dhe meshkuj.	E paqartë/jo: E paqartë se cilat masa i kanë ndërmarrë ata ose sa merret parasysh gjinia në politikat komunale. Megjithatë, është e qartë se gratë nuk kanë mundësi të barabartë në punësim. Dy-tre komuna kanë programe lokale për barazinë gjinore.
	4.15. Organet e qeverisjes lokale themelojnë Zyrën për Barazi Gjinore dhe zgjedhin Zyrtarin/Zyrtaren për Barazi Gjinore në komuna përcaktohen me rregullore të veçantë, në bazë të këtij ligji, nga Departamenti për Administrim Lokal i Ministrisë të Shërbimeve Publike dhe Rregullores për Shërbimin Civil të Kosovës.	Pjesërisht: Zyrat për Çështje Gjinore nuk janë përcaktuar, por ZKBGJ-të janë emëruar. Kompetencat e tyre janë theksuar në politikën e Ministrisë së Administrimit të Pushtetit Lokal.
	4.16. Vendimet që marrin organet e qeverisjes lokale, para miratimit duhet të shqyrtohen në aspektin e barazisë gjinore edhe nga zyrtari/zyrtarja për Barazi Gjinore në komunën përkatëse.	E paqartë: Nuk dihet se a e shqyrtojnë ZKBGJ-të çdo vendim që merret, ndonëse kapaciteti i tyre për këtë është vënë në dyshim.
	4.17. Zyrtari/Zyrtarja për Barazi Gjinore në komunë bashkëpunon me Zyrën për Barazi Gjinore të Kosovës.	Pjesërisht: Ata bashkëpunojnë por ndoshta jo aq shpesh sa duhet.
	5.1. Qeveria e Kosovës themelon Zyrën për Barazi Gjinore si institucion të veçantë qeveritar.	Po: Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ) ekziston.
Neni 5. Zyra për Barazi Gjinore	5.2. Zyra për Barazi Gjinore ka këto kompetenca: a) zbaton dhe monitoron dispozitat e këtij Ligji dhe rregulloreve të miratuara në bazë të tij;	Jo: ABGJ duhet të kryejë një monitorim formal të ligjit dhe PKBGJ-së dhe ka qenë në gjendje të zbatojë vetëm disa aspekte të saj. Me vendim të qeverisë në gusht 2012 është krijuar Këshilli Drejtues për monitorimin e zbatimit të PKBGJ-së. Këshilli udhëhiqet nga Zëvendëskryeministrja Kusari Lila.
	b) i propozon qeverisë dhe ministrive hartimin, ndryshimin dhe plotësimin e ligjeve dhe rregulloreve, si dhe miratimin e masave të tjera;	Ndoshta: ABGJ thekson se ata i shqyrtojnë ligjet, por se komentet e tyre nuk pranohen gjithmonë; të tjerët mendojnë se ata nuk i shqyrtojnë ligjet sa duhet.
	c) përpilon dhe propozon politikën për promovimin e barazisë gjinore dhe mbikëqyr zbatimin e saj;	Pjesërisht: ABGJ ka marrë rolin udhëheqës në hartimin e programeve për barazi gjinore, mes politikave të tjera (p.sh., mbrojtja kundër dhunës në familje, RKS KB 1325). Megjithatë, ajo mund të punojë më mirë në mbikëqyrjen e zbatimit.
	d) mbikëqyr zbatimin e marrëveshjeve dhe akteve ndërkombëtare që kanë të bëjnë me barazinë gjinore;	Pjesërisht: ABGJ ka monitoruar CEDAW së paku një herë. ²⁵

²⁵ Duke marrë parasysh rrethanat politike në Kosovë, Komisioni i CEDAW, “pa paragjykuar statusin final politik të Kosovës në atë kohë, kishte kërkuar që UNMIK-u në bashkëpunim me Institucionet e Përkohshme të vetëqeverisjes (IPVQ) të shkruajnë një raport për zbatimin CEDAW në Kosovë nga viti 1999, për ta paraqitur deri më 1 qershor 2008. KGSC po ashtu zhvilloi një aktivitet të monitorimit për zbatimin e CEDAW në Kosovë, duke hartuar raporte hije.

	e) përgatit raporte për Kosovën mbi përmbushjen e obligimeve ndërkombëtare në fushën e barazisë gjinore, të cilat miratohen nga qeveria;	Pjesërisht: ABGJ ka përgatitur një raport për CEDAW.
	f) koordinon punën rreth përgatitjes së Programit të Kosovës për Barazi Gjinore, dhe monitoron zbatimin e tij;	Pjesërisht: ABGJ ka koordinuar përgatitjen, por monitorimi ka qenë <i>ad-hoc</i> .
	g) bashkëpunon me Zyrtarët për Barazi Gjinore në ministri dhe qeveritë lokale;	Pjesërisht: ABGJ bashkëpunon rregullisht me ministrinë përmes Grupit Koordinues Ndërmnistror e nganjëherë me ZKBJGJ-të.
	h) bashkëpunon me organizatat jo-qeveritare të cilat janë aktive në fushën e barazisë gjinore dhe siguron financimin e pjesshëm për projekte apo aktivitetet e tyre;	Pjesërisht: ABGJ ka bashkëpunuar me OJQ-të dhe ka ofruar financim përmes donatorëve, ndonëse rrallë ose shumë pak nga buxheti i qeverisë. Më 2012, ajo subvencionoi projektet e OJQ-ve në shumën prej 30,000 Eurosh.
	i) bashkëpunon me institucionet publike dhe siguron financim të pjesshëm për projekte apo aktivitetet e tyre;	Pjesërisht: Ka njëfarë bashkëpunimi, edhe pse me disa institucione ai mund të përmirësohet. Ka financim minimal në dispozicion.
	j) propozon kushtet dhe kriteret për financim të pjesshëm të cilin e përcakton qeveria;	E paqartë: Nuk dihet se a ka ABGJ kushte dhe kriteret të propozuara për financim.
	k) koordinon aktivitetet e drejtuara në zbatimin e normave të përgjithshme të barazisë gjinore, duke përfshirë afrimin e ndihmës profesionale për zhvillimin e metodave dhe teknikave të përshtatshme.	Jo: Nuk dihet se si e bën koordinimin dhe lehtësimin ABGJ-ja.
	k) propozon nisma për hulumtim dhe analiza në fushën e barazisë gjinore;	Po: ABGJ, mes tjerash, ka propozuar hulumtime lidhur me dhunën në familje dhe me praninë e grave në media. ²⁶
	m) punon në ngritjen e vetëdijes së përgjithshme për barazinë gjinore;	Po: ABGJ ka udhëhequr disa fushata të ndryshme të vetëdijesimit
Neni 6 Avokati/ Avokatja për Barazi Gjinore	n) i raporton çdo vit qeverisë për veprimtarinë e Zyrës për vitin paraprak, e më së voni deri në fund të muajit Mars.	Po: ABGJ përgatit një raport vjetor për qeverinë (Kryeministrin) për aktivitetet e zyrës.
		Pjesërisht: Me Rregulloren Nr. 2004/18 për shpalljen e “Ligjit për Barazi Gjinore në Kosovë”, Avokati për Barazi Gjinore” ka kaluar në “Njësinë për Barazi Gjinore” në kuadër të Institucionit të Avokatit të Popullit në Kosovë. Kjo njësi ka mandatin të adresojë të gjitha çështjet e diskriminimit gjinor dhe ka përgjegjësi në shqyrtimin e projekt legjislacioneve dhe në komentimin për zbatimin e këtij ligji dhe legjislacioneve ekzistues që ka të bëjë me çështjet gjinore.

²⁶ ABGJ ka raportuar se i ka dorëzuar TeR për hulumtim mbi qasjen e grave në resurset natyrore përfshirë tokën dhe pronën: GIZ-së, Grave të OKB-së dhe USAID. ABGJ ka mbështetur hulumtimin mbi pushimin e lehonisë të bërë nga : <http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/Pushimi%20i%20lehonis%C3%AB.%20Ligji%20i%20ri%20i%20pun%C3%ABs%20dhe%20pun%C3%ABsimi%20i%20femrave%20n%C3%AB%20tregun%20e%20pun%C3%ABs%20-%20RAPORT%201.pdf>.

Neni 7 Shqyrtimi i rasteve të shkeljeve të barazisë gjinore		Shih nenin 6
Neni 8 The Financimi i Avokatit/A vokates për Barazi Gjinore dhe Zyrës për Barazi Gjinore të Kosovës	Avokati/Avokatja për Barazi Gjinore dhe Zyra për Barazi Gjinore e Kosovës financohen nga Buxheti i Kosovës.	Shih nenin 6
Neni 9 Mbledhja e informatav e dhe statistikat gjinore	9.1. Të dhënat dhe informatat statistikore dhe jo - statistikore të cilat i mbledhin, i evidentojnë dhe i përpunojnë organet qendrore dhe lokale, shërbimet dhe institucionet publike, ndërmarrjet publike dhe private si dhe subjektet e tjera paraqiten sipas strukturës gjinore	Kryesisht: Shumica e të dhënave (kur janë në dispozicion) ndahen sipas gjinisë.
	9.2. Programet, raportet, analizat dhe projektet të cilat i përgatisin organet qendrore, lokale, institucionet publike, ndërmarrjet publike dhe private si dhe subjektet e tjera përfshijnë aspektin gjinor.	Ndonjëherë: Analiza gjinore merret parasysh vetëm ndonjëherë në përgatitjen e raporteve, analizave dhe projekteve.
	9.3. Institucionet e Kosovës, të cilat në bazë të ligjeve përkatëse janë kompetente të mbledhin, të evidentojnë, të përpunojnë dhe të bëjnë analizën e statistikave, përfshijnë treguesin gjinor në gjithë veprimtarinë e tyre, regjistrimin e popullsisë, anketimet demografike, dhe çdo lloj tjetër të anketimit.	Kryesisht: Enti i Statistikës së Kosovës zakonisht mbledh dhe analizon statistika sipas gjinisë.
	9.4. Të dhënat dhe informatat statistikore dhe jo-statistikore që mblidhen, evidentohen dhe përpunohen në pajtim me paragrafin 9.1 janë pjesë përbërëse e evidencës statistikore dhe lejohet qasje në to në pajtim me dispozitat me të cilat rregullohet mbrojtja e të dhënave personale të qytetarëve si dhe në pajtim me dispozitat e Ligjit mbi qasjen në dokumentet zyrtare.	Pjesërisht: Është e paqartë se a ekziston një databazë e tillë e cila veçanërisht ka të bëjë me barazinë gjinore. Pastaj, të dhënat nuk janë plotësisht në dispozicion publik.
Neni 10 Partitë politike	10.1. Partitë politike të regjistruara në regjistrin e partive politike, përcaktojnë metodat dhe masat për përfshirjen dhe përfaqësimin e femrave dhe meshkujve në pajtim me nenin 3.2.	Jo: Partitë politike janë të prira të sigurojnë përfaqësim të barabartë.
Neni 11 Shoqëria civile	11.1. Organizatat jo-qeveritare, shoqatat dhe fondacionet bashkëpunojnë dhe koordinojnë punën e tyre në fushën e barazisë gjinore me institucionet qeveritare si dhe me institucione të tjera të përcaktuara me këtë Ligj.	Ndonjëherë: Ka shembuj pozitiv të bashkëpunimit, por në të njëjtën kohë ka shembuj edhe të koordinimit të dobët.
	11.2. Subjektet e shoqërisë civile kontribuojnë në zbatimin e këtij Ligji.	Po: Ekziston një numër shembujsh i kontributeve të shoqërisë civile për zbatimin e ligjit.
Neni 12 Ekonomia	12.1. Në legjislacionin ekonomik, financiar, të punësimit dhe mirëqenies sociale si dhe në programet makro dhe mikro - ekonomike, financiare, privatizim, përfshirë edhe të drejtën për trashëgimi dhe pronësi, kredi dhe burime natyrore duhet të mundësohet qasje e plotë dhe e barabartë për femra dhe meshkuj.	Pjesërisht: Legjislacioni ekzistues në masë të madhe garanton pjesëmarrje të barabartë, ndonëse duhet të krijohen politika të tjera për të avancuar pjesëmarrjen e barabartë në praktikë.

	12.2. Organet përgjegjëse dhe personat juridik me autorizime publike si dhe institucionet financiare në kushte të barabarta u sigurojnë femrave dhe meshkujve qasje në mjete dhe shpërndarje të mjeteve të ndara për nxitjen e krijimit të biznesit dhe vetëpunësimit.	Jo: Gratë nuk kanë pasur qasje të barabartë në fonde për stimulimin e biznesit.
Neni 13 Puna Neni 14 Arsimi dhe edukimi	13.1. Sektori publik, privat si dhe institucionet ligjvënëse dhe ekzekutive në sektorin e punës dhe të punësimit, sigurojnë të drejta dhe mundësi të barabarta për femra dhe meshkuj.	Jo: Gratë nuk kanë pasur mundësi të barabarta për punësim në sektorin publik dhe privat, në institucionet ligjvënëse dhe ekzekutive.
	13.2. Vendi i lirë i punës hapet njësoj për femra dhe meshkuj.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
	13.3. Shpallja ose publikimi i vendit të lirë të punës nuk mund të përmbajë fjalë apo shprehje që diskriminojnë në baza gjinore. Kjo dispozitë nuk vlen nëse qëllimi i shpalljes dhe publikimit bëhet për të balancuar strukturën gjinore brenda një sektori profesional, dhe kjo duhet të bëhet në dukje në shpallje.	Jo: Raporti ex officio 48/05 i Institucionit të Avokatit të Popullit lidhur me diskriminimin gjinor në konkurset e punës ka konstatuar se ka diskriminim në baza gjinore.
	13.4. Kriteret dhe kushtet për zgjedhjen e kandidatëve për ven Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë de të punës në çdo degë veprimtarie, në të gjitha shkallët profesionale, në sektorin publik dhe privat, vendosen mbi bazat e barazisë gjinore.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
	13.5. Punëdhënësi/Punëdhënësjë, është i/e detyruar të paguajë pagë të njëjtë për femra dhe meshkuj, për punën e njëjtë dhe për punën me vlerë të njëjtë, si dhe siguron kushtet e barabarta të punësimit dhe të punës dhe të gjitha të drejtat e barabarta të punës.	Pjesërisht: Institucionet publike duhet të bëjnë pagesat në bazë të pozitës. Megjithatë, meqë meshkujt zakonisht mbajnë pozita më të larta, ata zakonisht marrin paga më të larta.
	13.6. Punëdhënësi/Punëdhënësjë siguron që femrat dhe meshkujt të kenë mundësi të barabarta për të vazhduar shkollimin dhe aftësimin profesional dhe të përcjellin trajnimet të cilat mbahen për të shtuar shkathtësitë profesionale ose të përgatiten për profesione të tjera.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
	13.7. Punëdhënësi/Punëdhënësjë apo institucioni që bën aftësimin profesional dhe secili individ që merr pjesë në aftësimin profesional nuk u lejohet që të diskriminojnë asnjë individ në baza gjinore.	Pjesërisht: Disa përfaqësues të ministrive thanë se ekziston qasje e barabartë; të tjerët i kanë raportuar ZQM-së se qasja ishte e pabarabartë. ²⁷
	13.8. Punëdhënësi/Punëdhënësjë, duhet të sigurojë trajtim të barabartë për femra dhe meshkuj në sektorin e punës, dhe të marrë masa në mënyrë që profesionet të mos jenë të kategorizuara si punë specifike vetëm për femra ose vetëm për meshkuj.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
	13.9. Punëdhënësit marrin masa të nevojshme për t'u mundësuar femrave dhe meshkujve të përshtatin detyrimet e tyre profesionale dhe familjare. Organizimi i punës dhe gjendjen familjare të të punësuarve, bëhet në mënyrë që të sigurojë kthimin në vendin e njëjtë të punës pas pushimit të lindjes, pushimit prindëror, pushimit të abortit, pushimit mjekësor ose pas kohës së kaluar jashtë vendit të punës për shkaqe urgjente familjare, apo aftësime profesionale.	Jo: Edhe pse ka pasur zhvillime në Ligjin e Punës, në praktikë femrat dhe meshkujt nuk kanë role të barabarta në përkujdesjen për familjen dhe në punë. Gratë ende e kanë shumicën e përgjegjësisë për familjen, dhe një numër i vogël punëdhënësish mundësojnë harmonizimin e punës/familjes (p.sh., pauzat për tu dhënë foshnjave gj, përkujdesja për fëmijët, vënia në dispozicion e kuzhinës, kohë e lirë shtesë për emergjencat familjare)

²⁷ Zyra për Qeverisje të Mirë, Zyra e Kryeministrit të Republikës së Kosovës. *Perceptimi i shërbyesit civil për Diskriminimin në Administratën Publike të Republikës së Kosovës*. Vëll. 2. 2007-2008.

13.10. Është e drejtë e çdo të punësuar femër apo mashkull të anëtarësohet dhe aktivizohet në sindikatat e punëtorëve apo të punëdhënësve apo në çdo organizatë tjetër profesionale, përfshirë edhe përfitimet që dalin nga kjo anëtarësi.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
13.11. Ndalohet ngacmimi dhe ngacmimi seksual në vendin e punës.	Jo: Nuk ekzistojnë akoma politika të mjaftueshme që parandalojnë ngacmimin dhe është e qartë se ende ndodh ngacmimi seksual. ²⁸
13.12. Ndalohet përjashtimi nga puna i një të punësuar/punësuarë në rastin kur ai/ajo kërkon zbatimin e këtij ligji.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë
13.13. Ndalohet përjashtimi nga puna, pushimi i përkohshëm nga puna, padrejtësia lidhur me sigurinë në punë, kushtet e punës ose vlerësimin e punës së tij/saj si pasojë e ankesës së tij/saj për ngacmim seksual ose diskriminim në bazë të gjinisë.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë
13.14. Ndalohet diskriminimi mbi bazat gjinore në rast të zvogëlimeve dhe mbylljes së vendeve të punës.	Jo: KCGS ka konstatuar se ekziston diskriminimi kundër grave në sektorin publik.
13.15 Puna e papaguar e femrave dhe meshkujve vlerësohet kontribut në zhvillimin e familjes dhe shoqërisë në raste të: a) kujdesit për mirëqenien familjare; b) kujdesit për fëmijët; c) kujdesit për anëtarë të tjerë të familjes; d) punës në bujqësi dhe ekonomi familjare, etj.; Të drejtat që dalin nga ky paragraf realizohen me legjislacionin e sigurimit social, politikave dhe masave tjera.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë, por nuk duket se puna e papaguar është trajtuar në legjislacionin për sigurimin social ose në politikat e tjera.
13.16. Mbrojtja në punë, për femra dhe meshkuj dhe përfitimet e sigurimit social për punën me orar të shkurtuar, për punën e përkohshme dhe për punën që kryhet nga shtëpia sigurohet me ligjet në fuqi.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
14.1. Në të gjitha nivelet e arsimit dhe edukimit duhet të mundësohet arsimimi dhe edukimi i barabartë i femrave dhe meshkujve për pjesëmarrje të tyre aktive në shoqëri, në jetën familjare dhe në tregun e punës	Pjesërisht: Ndonëse duhet të kenë të drejta të barabarta, në praktikë gratë nuk kanë qasje të barabartë në edukim dhe arsim.

²⁸ Ibid. Shih po ashtu, QKSGJ, *Perceptimet e shërbyesve civilë lidhur me ngacmimin seksual në vendin e punës*, Prishtinë: QKSGJ, 2010. Ata raportuan se asnjë institucion nuk i ka zhvilluar mekanizmat për adresimin e ngacmimit seksual në punë, dhe se ende ekziston ngacmimi seksual në vendin e punës. Shumica e 540 shërbyesve civilë që u intervistuan në nivelin qendror dhe komunal (77.2%) besonin se ekziston ngacmimi seksual në institucionet publike, dhe 16.6% kishin përjetuar vet ngacmim seksual. Viktima zakonisht janë gratë.

	14.2. Organi përgjegjës për arsim dhe institucionet në fushën e arsimit dhe të edukimit në të gjitha nivelet krijojnë, zbatojnë dhe mbikëqyrin politikat e veprimit për sigurimin e barazisë gjinore me qëllim të trajtimit të njëjtë të femrave dhe meshkujve, veçanërisht përsa i përket: a) qasjes në arsim dhe edukim; b) arsimit dhe edukimit lidhur me çështjet e barazisë gjinore; c) përgatitjes, miratimit dhe zbatimit të programit arsimor-edukativ; d) hartimit të materialeve dhe teksteve shkollore dhe rishikimit të materialeve dhe teksteve shkollore ekzistuese; e) hulumtimit të statusit të gjinive në shoqërinë kosovare, si një ndër mënyrë specifike në fushën e arsimit; f) përfshirjes së femrave dhe meshkujve në trajnime të arsimimit profesional dhe të këshillimit për ato profesione të cilat deri tani janë konsideruar tradicionalisht si profesione vetëm për meshkuj ose vetëm për femra; g) përfshirjes së barabartë të femrave dhe meshkujve në lëmenjtë e sportit dhe aktiviteteve të lira, gjatë orarit arsimor.	Pjesërisht: Ndonëse ekzistojnë disa politika, ato nuk janë të mjaftueshme ose nuk zbatohen sa duhet për të siguruar qasje në arsim, arsim dhe edukim të mjaftueshëm lidhur me barazinë gjinore; ndjeshmëri adekuate në përgatitjen e planeve dhe programeve (shih studimin e KCGS-së), teksteve shkollore dhe materiale; hulumtim të mjaftueshëm lidhur me statusin gjinor; ose përfshirjen e meshkujve dhe femrave në trajnime në profesionet jo-tradicionale. Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë përfshirjen në sporte.
	14.3. Në shkolla dhe institucione të tjera arsimore dhe pedagogjike ndalohet çdo lloj diskriminimi gjinor.	Jo: Raportet për diskriminim gjinor vazhdojnë, veçanërisht kundër grave në Universitetin e Prishtinës.
Neni 15 Mediat	15.1. Të gjitha mediat (media të shtypura, media audiovizuale, media elektronike) duhet të ndikojnë në kultivimin e vetëdijes së përgjithshme për barazinë e femrave dhe meshkujve: a) duke organizuar emisione edukativo-arsimore; b) duke siguruar mundësi për paraqitje dhe pjesëmarrje të barabartë të femrave dhe të meshkujve; c) duke promovuar rolin e barabartë të femrave dhe meshkujve në shoqëri; d) duke siguruar informacione të sakta dhe të plota mbi barazinë gjinore.	Jo: Shqyrtime të medieve ilustrojnë se barazia nuk është promovuar akoma plotësisht. Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë të shqyrtojnë të gjitha aspektet e kësaj. NDI ka mbajtur disa punëtori me mediat lidhur me portretizimin e grave në media.
	15.2. Ndalohet emetimi i programeve, botimi dhe publikimi i materialeve dhe informatave si dhe shpërndarja e informatave në formën elektronike mbi baza të diskriminimit gjinor.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë
	15.3. Ndalohet shfaqja publike dhe paraqitja e çdo individi në mënyrë ofenduese, nënçmuese apo poshtëruese sa i përket gjinisë dhe orientimit seksual.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë
Neni 16 Barazia gjinore dhe të drejtat civile	16.1. Moshë madhore për të dy gjinitë në Kosovë është 18 (tetëmbëdhjetë) vjeç.	Po: Kjo pasqyrohet në legjislacionin e Kosovës.
	16.2. Martesa njihet me ligj me aktin e kurorëzimit dhe sjell të drejta dhe detyrime sipas ligjit nëse me ligj të posaçëm nuk është përcaktuar ndryshe	Po: Kjo pasqyrohet në legjislacionin e Kosovës.
	16.3. Kurorëzimi lejohet me arritjen e moshës madhore, nëse me ligj të veçantë nuk është paraparë ndryshe.	Po: Kjo pasqyrohet në legjislacionin e Kosovës. Personat e moshës 17 e më shumë vjeçare mund të martohen pas miratimit të gjykatës.
	16.4. Femra ose mashkulli, nuk mund të ketë më tepër se një kurorëzim në të njëjtën kohë.	Po: Në pjesën më të madhe kjo zbatohet. Ndonëse në praktikë ekzistojnë disa raste të poligamisë por nuk janë të regjistruara ligjërisht
	16.5. Martesat e kushtëzuara, të dhunshme dhe në kundërshtim me vullnetin e personave që do të lidhin martesë, dënohen me ligj.	Po: Kjo është e pasqyruar në kodin penal. Në praktikë janë raportuar disa raste.²⁹

²⁹ Shih UNFPA, *Martestat e hershme në Kosovë*, Prishtinë: UNFPA, 2012.

	16.6. Pasuria e krijuar gjatë jetës në martesë regjistrohet në regjistrat publik, si pronë e përbashkët në emër të të dy bashkëshortëve.	Jo: Ndonëse ligji bën thirrje për këtë gjë, kjo rrallë ndodh në praktikë (shih Norma fq 21-2)
	16.7. Institucioni që bën regjistrimin e pasurisë në regjistrat publik është i detyruar të veprojë në pajtim me paragrafin 16.6 të këtij Ligji.	Jo: (Shih Norma fq. 21-2)
	16.8. Puna e përbashkët e bashkëshortëve me të cilën fitohet pasuria e përbashkët, konsiderohet kontribut i barabartë për krijimin e pasurisë së përbashkët.	Jo: Kjo nuk ndodh në praktikë.
	16.9. Pasuria e përbashkët e regjistruar si pronë e përbashkët në pajtim me paragrafin 16.7, administrohet bashkërisht dhe nuk mund të tjetërsohet pa pëlqimin e bashkëshortëve.	Jo
	16.10. Në rast të shkurorezimit të bashkëshortëve pasuria e përbashkët ndahet në pjesë të barabarta.	Jo
	16.11. Në rast vdekje të njërit prej bashkëshortëve, pasuria trashëgimore ndahet ndërmjet bashkëshortit/bashkëshortes dhe trashëgimtarëve të tjerë në pajtim me ligjin.	Jo
	16.12. Fëmijët, femra dhe meshkuj trashëgojnë pasurinë në mënyrë të barabartë.	Jo: Ato mund të kenë të drejtë, por nuk e marrin atë në praktikë.
	16.13 Trashëgimtarët, femra dhe meshkuj , mund të disponojnë me pjesën e tyre trashëgimore dhe ta tjetërsojnë , pas regjistrimit si pasuri e tyre trashëgimore.	Jo: Ekzistojnë dëshmi kur gratë heqin dorë nga pjesa e tyre (KGSC).
	16.14. Femrat dhe meshkujt kanë të drejtë për qasje të barabartë në sistemin e sigurisë dhe mirëqenies sociale gjatë tërë jetës.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
Neni 17 Dispozitat ndëshkuese	17.1. Punëdhënësi/Punëdhënësja në rast të shkeljes së paragrafit 13.5 të këtij Ligji, dënohet me gjobë prej 1,000 deri në 5,000 Euro. Personi përgjegjës në rast të shkeljes së paragrafit 13.5 të këtij ligji , dënohet me gjobë prej 500 deri në 1.500 Euro. 17.2. Punëdhënësi/Punëdhënësja në rast të shkeljes së paragrafit 13.12 dhe 13.13 të këtij Ligji, dënohet me gjobë prej 5,000 deri në 10,000 Euro. Personi përgjegjës në rast të shkeljes së paragrafit 13.12 dhe 13.13 të këtij ligji , dënohet me gjobë prej 1.000 deri 3.000 euro. 17.3. Personat juridik, në rast të shkeljes së paragrafit 15.2 të këtij Ligji, dënohen me gjobë prej 5,000 deri në 10,000 Euro. Personi përgjegjës në rast të shkeljes së paragrafit 15.2 të këtij ligji , dënohet me gjobë prej 1.000 deri 3.000 Euro 17.4. Institucioni i autorizuar dhe personi përgjegjës për regjistrimin e pasurisë në regjistrat publik, në rast të shkeljes së paragrafit 16.7 të këtij Ligji dënohet me gjobë prej 10,000 deri në 20,000 Euro. 17.5 Mjetet e mbledhura nga gjobat derdhen në Buxhetin e Konsoliduar të Kosovës.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë nen për të parë se a janë aplikuar ndonjëherë gjobat e parapara.
Neni 18 Dispozitat kalimtare	18.1. Në afat prej 6 (gjashtë) muajsh prej hyrjes në fuqi të këtij Ligji, Qeveria e Kosovës i paraqet Kuvendit të Kosovës, Rezolutën mbi Programin e Kosovës për Barazi Gjinore.	Pjesërisht: Rezoluta e parë për PKBGJ-në është paraqitur, por janë dashur më shumë se 6 muaj.
	18.2. Në afat prej 3 (tre) muajsh nga hyrja në fuqi e këtij Ligji, Qeveria e Kosovës shpall Rregulloren për themelimin e Zyrës për Barazi Gjinore.	Pjesërisht: Është vonuar krijimi i ABGJ-së.
	18.3. Në afat prej 3 (tre) muajsh nga hyrja në fuqi e këtij Ligji, Qeveria e Kosovës i propozon Kuvendit të Kosovës, Avokatin/Avokaten për Barazi Gjinore.	N/A: Shih nenin 6.
	18.4. Në afat prej 30 (tridhjetë) ditëve nga dita e pranimit të propozimit nga paragrafi 18.3, Kuvendi i Kosovës emëron Avokatin/Avokaten për Barazi Gjinore.	N/A/jo: Nuk është bërë emërimi në këtë pozitë (shih nenin 6). Zgjedhja e Kryeshefi të përhershëm Ekzekutiv të ABGJ-së është vonuar

	18.5. Në afat prej 30 (tridhjetë) ditëve, Avokati për Barazi Gjinore i propozon Kuvendit të Kosovës, Zëvendësin/ Zëvendësen e tij/e saj.	N/A
	18.6. Në afat prej 30 (tridhjetë) ditëve nga dita e pranimi të propozimit nga paragrafi 18.5, Kuvendi i Kosovës zgjedhë Zëvendësin/Zëvendësen e Avokatit/ Avokates për Barazi Gjinore.	N/A
	18.7. Në afat prej 3 (tre) muajsh nga hyrja në fuqi e këtij Ligji, Ministrinë duhet të kenë zgjedhur Zyrtarët për Barazi Gjinore.	Kryesisht: Shumica e ministrive kanë Zyrtarë për Barazi Gjinore (ndonëse disa janë emëruar vonë)
	18.8 Në afat prej 3 (tre) muajsh qeveritë komunale zgjedhin Zyrtarin/ Zyrtaren për Barazi Gjinore në Komunë.	Po: ZKBGJ-të janë emëruar në komuna.
Neni 19 Dispozitat përfundimtare	19.1. Garantohet mbrojtja gjyqësore e barazisë gjinore.	Jo: Në praktikë ekziston një numër shembujsh të dështimeve në mbrojtjen e barazisë gjinore.
	19.2. Ndalohet diskriminimi gjinor me ligj në të gjitha fushat e jetës shoqërore në Kosovë.	Pjesërisht: Diskriminimi gjinor ndalohet me ligj, por kjo nuk zbatohet.
	19.3. Me këtë Ligj nuk ndalohet zbatimi i ligjeve të tjera në fuqi me të cilat ndëshkohet shkelja e barazisë gjinore.	E paqartë: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë ta shqyrtojnë këtë.
Neni 20	Ky Ligj hyn në fuqi pas miratimit nga Kuvendi i Kosovës dhe shpalljes së tij. Ligji Nr. 2004/2, 19 shkurt 2004	N/A

Shtojca 6. Progresi i njohur drejt zbatimit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore

Vlerësuesit kanë përpiluar këtë tabelë për të përmbledhur gjetjet e mundshme lidhur me zbatimin e Programit të Kosovës për Barazi Gjinore (PKBGJ). Shtylla e fundit ngjyë hiri përfshinë të dhënat për zbatimin deri më sot të secilës “masë” ose aktivitet të PKBGJ-së.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
1. Shpërndarja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen të drejtave dhe fuqizimin e grave	1.1 Zbatimi, monitorimi dhe vlerësimi periodik i zbatimit të PKBGJ-së, LBGJ-së dhe dokumenteve të tjera përmes një kornize të indeksuar dhe vetëdijesimit publik për të arriturat dhe sfidat	1.1.1 Krijimi i mekanizmave për zbatimin dhe monitorimin e politikave pro-gjinore, siç janë buxheti i përcaktuar për gratë, mekanizmat për pjesëmarrje, mekanizmat për transparencë publike, etj.	OJQ ABGJ Donatorët Pushteti lokal Institucionet e pushtetit qendror	2008	20.000	Një seri e treguesve për matjen e politikave dhe qeverisjes pro-gjinore. Numri i punëtorëve të trajnuar për zbatimin e mekanizmit.	Parlamenti ABGJ Shoqëria civile	Nuk është krijuar ndonjë sistem: Disa informata mbledhen nga ministratë e ndryshme dhe ESK.
		1.1.2 Krijimi i një strukture (instituti/qendre) për studime gjinore me synim: orientimin e politikave, vetëdijesimin publik, sigurimi i literaturës për çështjet gjinore, etj.	ABGJ Donatorët Institucionet ndërkombëtare OJQ	2008-2009	200.000	Krijimi i Qendrës së Resurseve për Çështje Gjinore. Literatura për çështjet gjinore. Studimet, shënimet statistikore, një bazë e të dhënave	Studimet e bëra nga qendra	Jo: Qendra e resurseve nuk është krijuar. KE i ka sugjeruar ESK-së të bëjë një hulumtim të tillë, për të parandaluar dyfishimin.
		1.1.3 Ndërmarrja e iniciativave për diskriminim pozitiv	ABGJ	2008-2013	10.000 çdo vit	Numri i aktiviteteve të ndërmarra brenda vitit	Rezultatet e arritura nga iniciativat e ndërmarra	Deri diku: Ka diskriminim pozitiv, përfshirë bursat

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
2. Rritja e qasjes së grave dhe vajzave në arsimim cilësor	2.1 Përmirësimi i treguesve të regjistrimit, vijimit dhe zhvillimit të arsimit të detyrueshëm	2.1.1 Sigurimi i arsimit cilësor	MASHT Pushteti lokal Drejtorja e Arsimit (DKA) OJQ Komuniteti	2008 vazhdimisht	Qeveria qendrore MASHT (Strategjia e MASHT-it)	Numri i mësimeve të licencuar; hapësirat adekuate për mësime	MASHT, Sektori Rajonal i Inspektimit të Arsimit DKA OJQ	Pjesërisht: Sipas MASHT-it ata e kanë hartuar kurrikulën; kanë përmirësuar udhëheqjen e shkollave në planifikim, menaxhim të buxhetit, etj.; kanë ndërtuar kapacitetet e mësimeve; dhe kanë përmirësuar lokalet arsimore
		2.1.2 Themelimi i resurseve lokale në dispozicion për transportimin e sigurt të nxënësve (vajzave) për vijimin e shkollës dhe për funksionimin e vazhdueshëm.	Autoritetet lokale Komunat MASHT	2008 dhe vazhdimisht	(Strategjia e MASHT-it)	Numri dhe përqindja e vajzave që dalin nga klasa e 4 e arsimit fillor në klasën e 5 të arsimit 19	Raportet periodike të DKA-së (Drejtoria Komonale të Arsimit)	Pjesërisht: MASHT e ofron transportin për nxënësit me aftësi të kufizuara. Transporti në përgjithësi është përgjegjësi e komunave sipas MASHT-it, dhe ndryshon në bazë të buxhetit të tyre: disa e ofrojnë e disa jo.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		2.1.3 Përmirësimi i ambientit fizik në shkollë dhe sigurisë në shkollë	MASHT Autoritetet lokale Donatorët OJQ Komuniteti Policia	2013	MASHT (Strategjia e MASHT-it)	Numri i shkollave ku ambienti fizik është përmirësuar deri më 2010; ambienti i sigurt dhe miqësor për vajzat dhe djemtë në shkolla	MASHT DKA Raportet e përpiluara me pjesëmarrjen e qytetarëve	Pjesërisht: Mes viteve 2003 dhe 2011, MASHT-i ka ndërtuar 120 shkolla dhe rinovuar 55. Nuk dihet për investimet në siguri.
		2.1.4 Organizimi i shkollimit joformal për vajzat dhe gratë e zonave të varfra (rurale dhe të largëta) si dhe për gratë dhe vajzat me nevoja speciale në të gjitha nivelet e arsimit	MASHT OJQ Donatorët MPMS	2008-2013	MASHT MPMS	Kurset e trajnimit profesional për gratë dhe vajzat; numri i kurseve; numri i pjesëmarrësve në kurset joformale; numri i grave dhe vajzave të integruara ose punësuar	MASHT, MPMS, Donatorët, etj.	Pjesërisht: Për disa ekziston shkollimi për të rriturit, por është nën juridiksionin e komunave të cilës shpesh i mungojnë resurset e mjaftueshme financiare për mbajtjen e këtyre kurseve.
		2.1.5 Zbatimi efektiv i infrastrukturës ligjore të MASHT-it	MASHT SIAR DKA Shkollat	2008 dhe vazhdimisht		Raportet nga institucionet e rëndësishme	Vlerësimet e MASHT-it Qeverisë OJQ-ve	Pjesërisht: Nevoja për forcimin e sistemit të monitorimit dhe vlerësimit për një zbatim më efektiv

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	2.2. Përmirësimi i kurrikulave shkollore që promovojnë barazinë gjinore	2.2.1 Krijimi i programeve për rritjen e mundësive arsimore për tinxheret që kanë braktisur shkollën, përmes aktiviteteve që sigurojnë aftësitë dhe që zgjerojnë përvojat e tyre jetësore.	MASHT Shoqëria civile OJQ Donatorët	2008	10.000	Numri i vajzave të përfshira në programe	MASHT OJQ	Pjesërisht: Në vitin 2011 u zhvillua arsimimi (klasa 1-9) në bashkëpunim me GIZ në gjashtë komuna: Prishtinë, Gjilan, Prizren, Fushë Kosovë, Klinë dhe Kaçanik). Qëndrueshmëria e paqartë
		2.2.2 Në kurrikulën e universitetit, trajtimi i gjinisë përmes temave të veçanta dhe paraqitja e temave që adresojnë atë çështje	MASHT Universitetet ABGJ	2008	35.000	Kurrikula është miratuar	MASHT, DKA, Instituti Pedagogjik i Kosovës	Deri diku Ekzistojnë kurse për çështjet gjinore (që para 2008); nga 2013 një kurs i ri në Degën e Filozofisë
		2.2.3 Shqyrtimi i programeve të vazhdueshme arsimore dhe teksteve shkollore për stereotipa gjinor	Universitetet dhe stafi pedagogjik, MASHT Grupi i ekspertëve	2008-2010	Pa kosto	Tekstet e azhurnuara	MASHT OJQ-të Komunitetet	Jo: MASHT është në proces të shqyrtimit, pas të cilit do të hartohen tekste të reja sipas nevojës.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periodha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		2.2.4 Caktimi i analizës gjinore si një prej kriterëve të rëndësishme për zgjedhjen e teksteve më të mira për publikim (tekstet e mësimdhënësve, nxënësve dhe materiale të tjera shkollore; udhëzues për mësimdhënës, module të trajnimit dhe sigurimi i metodologjisë së trajnimit për mësimdhënësit)	ABGJ MASHT Grupi i ekspertëve Instituti Pedagogjik i Kosovës	2008-2010		Tekstet shkollore adekuate, programet, modulet dhe trajnimet	MASHT OJQ Komunitetet Instituti Pedagogjik i Kosovës	Pjesërisht: MASHT-i ka zhvilluar dhe miratuar standardet për tekstet shkollore, që përfshijnë barazinë gjinore. Shqyrtimi dhe botimi i teksteve të reja është jo i plotë.
	2. 3 Përmirësimi i pjesëmarrjes së grave në mësimdhënie, planifikim dhe menaxhim të arsimit	2.3.1 Krijimi i kushteve të favorshme për pjesëmarrjen dhe punësimin e barabartë të femrave dhe meshkujve në institucionet arsimore, në mësimdhënie dhe menaxhment	MASHT MPMS MSHP Shoqëria civile	2008-2010		Hulumtimi, raportet e institucioneve përkatëse	Raportet e: Qeverisë ABGJ-së MASHT-it OJQ-ve	Pjesërisht: Një objektivi i Planit Strategjik për Arsimin, ai duhet të zbatohet në nivel lokal. Sipas MASHT-it, gratë përbëjnë 17% të 794 drejtorëve të institucioneve arsimore parauniversitare në 34 komuna dhe 8% të 37 drejtorëve të DKA-ve në 2011/12.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		2.3.2 Krijimi i rrethanave lehtësuese për zhvillimin dhe avancimin e grave në arsimin e lartë	MASHT Rektori i UP-së ABGJ OJQ	2008-2013		Numri i studenteve të diplomuara, Numri i të diplomuarave në MA dhe doktorata	Raportet e MASHT-it, studimet e OJQ-ve, raportet e sektorit	Deri diku: ABGJ ka ofruar 10 bursa për gratë që të vijojnë universitetin. MASHT
	2.4 Forcimi i kapaciteteve institucionale dhe programore të MASHT-it për integrimin me efikasitet të çështjes së barazisë gjinore në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e strategjisë për arritjen e objektivave arsimore.	2.4.1 Përgatitja e moduleve të trajnimit për mësimdhënësit, menaxherët dhe administratorët e institucioneve arsimore, ku gjinia është e integruar si temë specifike dhe rritja e pjesëmarrjes në këto trajnime.	MASHT, Autoritetet, Administratorët e shkollave OJQ-të që ofrojnë trajnime IKAP			Numri i moduleve të trajnimit dhe numri i pjesëmarrësve që marrin certifikata. Vazhdimësia e programeve të trajnimit	Njësia e trajnimit (MASHT) DKA Shkollat Instituti Pedagogjik i Kosovës IKAP OJQ	Nuk dihet: Vlerësuesit nuk kanë pasur kohë të shqyrtojnë këtë.
		2.4.2 Përgatitja e moduleve për trajnimin e mësimdhënësve për gjininë i cili përfshinë “trekëndëshin”: qytetarë, prindër, mësimdhënës	MASHT OJQ-të që ofrojnë trajnime	2008	Pa kosto	Modulet cilësore të trajnimit	MASHT OJQ	Deri diku: Janë ofruar disa trajnime

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	2.5 Përmirësimi i qëndrimeve shoqërore dhe kulturore në komunitet dhe familje, promovimi i vlerave dhe rëndësisë së arsimit të vajzave (përfshirë edhe rolin dhe kontributin e grave në zhvillim).	2.5.1 Organizimi i fushatave për rritjen e vetëdijes bazuar në studimet për shkollën, prindërit, dhe komunitetin, veçanërisht në zonat rurale dhe të largëta, për rëndësinë dhe përfitimet e arsimit të vajzave, përfshirë vazhdimin e arsimit të vajzave edhe pas nivelit të shkollës fillore.	MASHT, administrata e shkollës dhe stafi mësimor, komunitetet dhe prindërit.	2008-2010	10.000	Informatat e detajuara për pikëpamjet shoqërore dhe kulturore mbi arsimin e grave.	Përfundimi i kërkimit	Pjesërisht: MASHT-i çdo vit organizon fushatën Shkollim për të gjithë dhe Ditën e Vajzave, të cilat promovojnë shkollimin si të drejtë themelore të njeriut.
		2.5.2 Organizimi i seminareve, seancave të trajnimit për eliminimin e stereotipave që inkurajojnë pabarazinë gjinore në shkolla.	MASHT DKA Institucionet përkatëse OJQ	2008-2013		Rritja çdo vit e numrit të grave në arsim (statistikat e MASHT-it).	MASHT & institucionet përkatëse	Pjesërisht: MASHT-i ka organizuar trajnim për mësimmhënësit, edukatorët, autorët dhe redaktorët e teksteve shkollore.
		2.5.3 Krijimi i një baze të të dhënave me materiale, doracakë dhe udhëzues për përkatësinë gjinore dhe barazinë nga perspektiva e mësimmhënësve, prindërve dhe komuniteteve.	MASHT ABGJ OJQ-të	2008 Vazhdon		Libraritë e furnizuara. Faqja e internetit e MASHT (link i veçantë me informata për çështje gjinore).	Institucionet e qeverisë (MASHT, MKRS, ABGJ), OJQ (të specializuara në çështje gjinore dhe çështje të tjera).	Pjesërisht: Janë përgatitur dhe shpërndarë udhëzues për edukatorët dhe mësimmhënësit e arsimit universitar.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
3. Përmirësimi i shëndetit të grave dhe vajzave.	3.1 Sigurimi se politikat dhe programet e shëndetësisë tu përgjigjen dallimeve dhe nevojave të ndryshme specifike të gjinive.	3.1.1 Të përcaktohet me ligj e drejta në sigurim shëndetësor për të gjitha lidhjet në zinxhirin e shërbimit shëndetësor (për meshkujt dhe femrat).	MSH MPMS ABGJ Parlamenti	2010	NA Pa kosto	Ligji për sigurimin shëndetësor (në fuqi), Zbatimi i skemës së sigurimit shëndetësor.		Jo: Ligji për sigurimin shëndetësor nuk është miratuar
		3.1.2 Të përfshihen grupet e diagnozave, të cilat kanë të bëjnë drejtpërdrejtë me shëndetin riprodhues të grave dhe vajzave, në kuadër të pakos bazike të mbulimit të skemës së sigurimit shëndetësor.	MSH Grupi i ekspertëve		Shih buxhetin e MSH-së	Numri i vaksinave të obligueshme është definuar		Jo: Ligji për sigurimin shëndetësor nuk është miratuar
		3.1.3 Të legjitimohet e drejta në kompensim financiar për kohën e lehonisë, përfshirë edhe për gratë e papunësuar.			Buxheti i paraparë në skemën e sigurimit shëndetësor .			Jo: Nuk ka ligj për sigurimin shëndetësor. Shqetësimi se politika e pushimit të lehonisë nënkupton që kompanitë i diskriminojnë gratë në punësim

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		3.1.4 Harmonizimi i akteve ligjore ndërmjet drejtorive që kanë të bëjnë me pushimin e lehonisë dhe çështjeve që kanë të bëjnë me to.				Janë harmonizuar dokumentet ligjore		Duket se është jo e plotë?
		3.1.5 Të përfshihet mjekimi për trajtimin e sëmundjeve që transmetohen me rrugë seksuale dhe HIV/AIDS në kuadër të skemës së sigurimit shëndetësor.	MSH	2010	Shih strategjinë për shëndetësi	Numri i ilaçeve të reimbursueshme.		Jo: Ende nuk ka sigurim shëndetësor.
		3.1.6 Sigurimi i vaksinimit pa pagesë për Human Papilloma Virus (HPV), si një mjet efikas për uljen e kancerit të qafës së mitrës (konsultohuni me ministrinë, Institutin Kombëtar të Kosovës për Shëndetin Publik, dëshmitë).	MSH	2010		Numri i grave të diagnostifikuara; janë krijuar qendra shëndetësore për gratë.		Jo: Vaksinat nuk janë në dispozicion dhe nuk parashihen akoma nga MSH*.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	3.2 Rritja e njohurive dhe të kuptuarit të shëndetit të femrave dhe meshkujve dhe nevojave të tyre	3.2.1 Mbledhja dhe raportimi vjetor i të dhënave të ndara për gjinitë me qëllim të monitorimit e indekseve për shëndetin e grave dhe meshkujve.	ESK MSHP ABGJ Qeveria lokale	Duke filluar nga 2008				Kryesisht: ESK ka bërë DHS-në me mbështetjen e UNFPA-s. Të dhënat e regjistrimit të popullsisë janë në dispozicion. Disa të dhëna nuk janë të plota.
		3.2.2 Rritja e vetëdijesimit të shoqërisë për dhunën në bazë gjinore si kërcënim për shëndetin publik.	ABGJ MSH Donatorët	Çdo vit				Po: Fushatat për ngritjen e vetëdijes, mbështetur nga donatorët.
		3.2.3 Hartimi i strategjive për zhvillimin e popullsisë, shëndetit dhe fertilitetit, që janë të nevojshme për femrat dhe meshkujt në rritjen e kërkesave të tyre për shërbime shëndetësore.	ABGJ OBSH Shkollat Donatorët					Jo: Strategjitë ende nuk ekzistojnë. Të dhënat e regjistrimit të popullsisë mund të jenë në dispozicion në ESK. UNFPA ka financuar pjesëmarrjen e zyrtarëve në trajnimet për këtë.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		3.2.4 Inicimi i një fushate informative dhe edukative, për promovimin e idesë se meshkujt dhe femrat ndajnë përgjegjësinë për shëndetin dhe planifikimin e familjes.	ABGJ MSH	Çdo vit				Jo: Nuk dihet për ndonjë fushatë të qeverisë. UNFPA, UNICEF, OBSH edukojnë gratë dhe të rinjtë për planifikimin e familjes.
		3.2.5 Zhvillimi i programit edukativ (shkollor) me udhëzime për të ushqyerit, higjienën dhe planifikimin e familjes për djemtë dhe vajzat.						Nuk dihet
	3.3 Mbështetja dhe garantimi i të drejtave të plota dhe të barabarta në të gjitha nivelet e shërbimeve shëndetësore, duke rritur në të njëjtën kohë përgjigjen e sistemit shëndetësor ndaj grave dhe vajzave, dhe ndaj nevojave shëndetësore të grave.	3.3.1 Mbledhja e të dhënave të ndara për gjinitë për përdorimin e shërbimit shëndetësor privat ose publik.						Jo
		3.3.2 Rritja e qasjes në institucionet shëndetësore.						Jo
		3.3.3 Sigurimi, veçanërisht për gratë, të një sistemi të transportit emergjent dhe angazhimi i komunitetit për transportim efikas të grave për në spital						Jo

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		3.3.4 Gjinia bëhet pjesë e kurrikulës dhe planprogrameve të kurseve përkatëse në Fakultetin e Mjekësisë dhe Shkollën e Infermiereve.						Jo: Në përgjithësi nuk janë pjesë. Vetëm informata bazike; më shumë informata në mjekësinë familjare.
		3.3.5 Trajnimi i profesionistëve mjekësorë në identifikimin dhe trajtimin e viktimave të dhunës në familje.				Numri i profesionistëve të trajnuar		Progres: MSH e mbështetur nga UNFPA pothuaj e ka përfunduar kurrikulën. Trajnimi në 2013.
		3.3.6 Bërja e fushatave vjetore të verifikimit për ekzaminime si: testet e plota të gjakut/urinës, mamografinë, pap-testi, etj., të cilat ndihmojnë shërimin e hershëm të anemisë, kancerit të gjirit, kancerin e qafës së mitrës, sëmundjet veneriane dhe infektimet.						Progres: MSH ofron kontroll pa pagesë (pap-test, mamografi) në qendrat e shëndetit publik. Fushata e MSH-së për kontrollimin e të gjithë shërbyesve publikë. (fushatat e OJQ-ve dhe Grupit të Grave Deputete)

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
4. Fuqizimi ekonomik i grave dhe vajzave	4.1 Rritja e numrit të grave sipërmarrëse duke ofruar mundësi për më shumë qasje në pronë, kapital dhe kredi.	4.1.1 Krijimi i programeve të kredisë për gratë në përgjithësi dhe për ato në zonat rurale në veçanti.	Qeveria, parlamenti, komisioni parlamentar, ABGJ	2008-2010	Asnjë	Rritja e numrit të grave sipërmarrëse për 20%	ABGJ, komisioni parlamentar, shoqëria civile, OJQ	Jo: Është ndërmarrë një hap me hartimin e Strategjisë për Fuqizimin Ekonomik të Grave, por nuk ka program për kredi.
		4.1.2 Inkurajimi i zhvillimit të bizneseve të vogla të menaxhuara nga gratë përmes programeve mikrofinanciare, klubeve të biznesit, dhe fondeve zhvillimore për kredi për biznese të vogla, kombinuar me zhvillimin profesional për transferimin e teknologjisë, zhvillimin e shërbimit dhe marketingu.	Qeveria, MEF, MTI, OEK, AKB, Donatorët	2008-2012	200.000	Rritja e numrit të grave menaxhere për 15%	ABGJ, OEK, AKB, shoqëria civile, donatorët, institucionet bankare	Jo: Iniciativa e kohëve të fundit në konferencën e presidentes për krijimin e grupit. Akoma nuk janë ndërmarrë hapa të vërtetë.
5 Përmirësimi i treguesve të punësimit për gratë dhe vajzat	5.1 Përmirësimi deri më 2010 i indekseve për punë, pjesëmarrjes në fuqinë punëtore, reduktimin e niveleve të papunësisë së	5.1.1 Ndërmarrja e një serie studimesh (kërkimesh) për pjesëmarrjen e grave në ekonomi dhe në fuqinë punëtore.	MPMS-DPP Donatorët NPO Banka Botërore UNDP ABGJ Qeveria lokale	2008	100.000	Konstatimet dhe rekomandimet për përmirësimin e politikave të punësimit dhe fuqizimit ekonomik të grave		Pjesërisht: Janë në dispozicion vetëm të dhënat e rregullta të ESK-së. ABGJ ka disa informata në raportin “Gratë ne Procesin e Punës dhe të Vendimmarrjes në Kosovë”

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	grave, përmirësimi i strukturave të punësimit.	5.1.2 Krijimi i skemave transparente për mbledhjen e informatave për të drejtat dhe legjislacionin e punësimit, informacioni për fuqinë punëtore, qasjen në arsim dhe zhvillim profesional, qasjen në prona dhe kredi.	MPMS Zyrat e punësimit Agjencitë e punësimit OJQ-të Qeveria lokale Mediat Donatorët	2008-2010	300.000	Numri i grave të punësuar, të ndihmuara apo që u është ofruar ndërmjetësim për punësim. Një ambient i përshtatshëm për informimin, ndërmjetësimin dhe edukimin e grave		Jo
		5.1.3 Rritja e numrit të shërbimeve të punësimit për gratë e varfra.	MPMS OJQ Qeveria lokale Donatorët	2008-10	100.000	Numri i shërbimeve për gratë në familjet e varfra		Jo
	5.2 Intensifikimi i inkurajimit të punësimit përmes rritjes së numrit të institucioneve për zhvillimin profesional dhe shpërndarjen e tyre në zonat rurale.	5.2.1 Rritja e numrit të kurseve të zhvillimit profesional për gratë dhe vajzat në mungesë të arsimit të duhur.	MPMS OJQ Zyrat e Punës Donatorët	2008-2010				Nuk është hetuar

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	5.3 Ulja për 50% ³⁰ e numrit të njerëzve që jetojnë në varfëri ekstreme deri më 2015	5.3.1 Avancimi i skemave efikase sociale për mbështetjen e mirëqenies në të mirë të familjeve të varfra me qëllim që ato të nxirren nga cikli i varfërisë.	MPMS-DMS Qeveria Kuvendi	2010		Politikat, programet dhe masat për të varfrit dhe cilësia pro-gjinore		Jo
		5.3.2 Hartimi i politikave pro-gjinore të punësimit.	MPMS Kuvendi Zyrat e punësimit					Jo?
		5.3.3 Krijimi i programeve për kategoritë me nevoja sociale, siç janë: gratë dhe vajzat e trafikuar, gratë me nevoja të veçanta ose me aftësi të kufizuara (gratë e rrezikuara.	MPMS-DPP Donatorët, Qeveria, OJQ-të	2008-2010				Pjesërisht: Kryesisht me mbështetjen e donatorëve: USAID/ IOM dhe, kohëve të fundit, fillimin e programit të KE-së. ZQM po punon në përkthimin e politikave në Braille për të verbrit; plan për RAE.

³⁰ OZHM- Angazhimi i Qeverisë për arritjen e objektivave të mijëvjeçarit deri më 2015.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		5.3.4 Inkurajimi i zhvillimit të bizneseve të vogla të menaxhuara nga gratë, klubeve të biznesit dhe fondeve zhvillimore (kredive) për bizneset e vogla, të kombinuara me punën në zhvillimin profesional për transferimin e teknologjisë, zhvillimin e shërbimeve dhe marketingun.	MPMS, donatorët, qeveria, OJQ-të, (Oda Ekonomike e Kosovës)	2008-2010	200.000			Jo
6 Përmirësimi i pozitës sociale të grave në rrezik duke përmirësuar qasjen e tyre në shërbime sociale cilësore.	6.1 Mbështetja e mirëqenies sociale për familjet e varfra duke i kategorizuar ato sipas problemeve me të cilat ballafaqohen, dhe duke u dhënë prioritet familjeve ku gratë janë kryefamiljare.	6.1.1 Formulimi i politikave për mbështetjen e grave të varfra përmes shërbimeve dhe asistencës sociale.	MPMS Qeveria lokale	2008		Politika dhe programe të përmirësuar ambiente miqësor për gratë dhe vajzat që përjetojnë probleme sociale.		Nuk është identifikuar ndonjë mbështetje e veçantë.
		6.1.2 Krijimi i skemave sociale efikase për mbështetjen e mirëqenies sociale për familjet e varfra me qëllim që ato të nxirren nga cikli i varfërisë.	MPMS Qeveria Parlamenti	2010	Shih KDSP	Zvogëlimi në 50% deri në vitin 2015 i numrit të njerëzve që jetojnë në varfëri ekstreme.	Hulumtimi Anketa për matjen e standardit jetësor	Jo: Për momentin nuk duket se është e mjaftueshme.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	6.2 Përmirësimi i shërbimeve të komunitetit për gratë me probleme sociale	6.2.1 Forcimi i strukturave institucionale (publike dhe jopublike) për trajtimin e viktimave të dhunës dhe trafikimit të qenieve njerëzore (siç janë shërbimet këshilluese, strehimi i përkohshëm) jo vetëm në zonat urbane por edhe në zonat rurale, ku prania e këtij problemi mund të jetë më e ashpër.	MPMS QL OJQ Donatorët Organizatat ndërkombëtare dhe lokale	2008-2013	1.000.000	Numri i shërbimeve profesionale të ofruara për gratë dhe vajzat në zonat rurale		Progres: Ligji dhe Programi për Mbrojtjen kundër Dhunës në familje janë hartuar dhe miratuar. Ende nuk ofrohen të gjitha shërbimet.
		6.2.2 Trajnimi i stafit (policisë, gjykatave, qeverisë qendrore dhe komunale) për trajtimin e viktimave të dhunës dhe trafikimit të qenieve njerëzore.	MPMS OJQ MD MPB UNDP Organizatat ndërkombëtare	Filluar në 2005 vazhdon	60.000	Numri i personave/ profesionistëve të trajnuar Numri i sesioneve të trajnimit të mbajtura		Progres: Programe të shumta të financuara nga donatorët me shumë/pak bashkëpunim me institucionet (UNDP, Gratë e OKB-së, OSBE)
		6.2.3 Ri-integrimi i grave dhe vajzave viktimave të dhunës në familje	OJQ Donatorët MPMS ABGJ MD KSP	Filluar në 2006	80.000	Numri i grave të ri-integruara		Minimal: Ri-integrim i dobët deri më sot. Kryesisht i financuar nga donatorët

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		6.2.4 Hartimi i strategjisë kombëtare kundër dhunës në familje (konsolidimi i sistemit referues për viktimat e dhunës në familje)	Qeveria MPMS ABGJ UNDP Shoqëria civile Universiteti	2008	30.000	Strategjia e hartuar Grupet punuese të krijuara Numri i pjesëmarrësve në proces	Dokumenti i strategjisë	Kryesisht: Strategjia është përfunduar. Tani ABGJ po udhëheq hartimin e PSO-ve për referim.
		6.2.5 Përmirësimi i shërbimeve sociale dhe shëndetësore për gratë e moshuara (të pa-ndihmuara) dhe ato me probleme sociale.	MPMS Qeveria MSH Donatorët	2008-2013		Numri i shërbimeve të krijuara	Studime Kërkime	Jo: Lidhet me ligjin për sigurimin shëndetësor
7. Përmirësimi i imazhit të grave në media dhe kulturë	7.1 Përmirësimi i imazhit të grave në media dhe kulturë	7.1.1 Krijimi i hapësirave në media për gratë e dalluara dhe ato me reputacion.	MKRS Media	2008-2013		Pjesëmarrje e shtuar e grave	Media ABGJ Raportet e OJQ-ve, studimet	Deri diku: Programi i rregullt i grupit të grave deputete. ABGJ ka qasje në RTK (publike), i mungojnë mjetet e financiare të prodhojë film ose reklamë televizive.
		7.1.2 Mbështetja e aktiviteteve të grave përmes mediave	Media	2012		Numër më i madh i programeve që mbulojnë aktivitetet e grave	Mediat Raportet e Komisionit të Pavarur të Mediave	Deri diku: (Nuk ka strategji qeveritare)

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	7.2 Eliminimi i stereotipeve gjinore përmes politikave dhe produkteve të institucioneve mediatike	7.2.1 Promovimi i shkëmbimit të perspektivave dhe praktikave të mira në media	Media MKRSÇR OJQ-të	2012	80.000	Shtimi i programeve të medieve që respektojnë parimet e barazisë gjinore.	Mediat Raportet e Komisionit të Pavarur të Mediave	Deri diku: Vështirë të matet
		7.2.2 Krijimi dhe përmirësimi i njësive që monitorojnë mediat, me qëllim të integritetit të perspektivës gjinore dhe promovimit të barazisë gjinore në media, në mënyrën në të cilën prodhohen materialet dhe programet me shkrim.	Mediat Institucionet publike OJQ	2012	15.000 çdo vit	Shtimi i programeve të medieve që respektojnë parimet e barazisë gjinore	Raportet e institucioneve publike Raportet e OJQ-ve	Deri diku: Njësia që monitoron mediat nuk është krijuar, por ABGJ e ka bërë monitorimin. Po ashtu KGSC.
		7.2.3 Krijimi dhe përmirësimi i njësive që monitorojnë mediat, me qëllim të integritetit të perspektivës gjinore dhe promovimit të barazisë gjinore në media, në mënyrën në të cilën prodhohen materialet dhe programet me shkrim.	Institucionet publike Mediat publike dhe private	2012	Buxheti i secilit medium	Numri i grave dhe vajzave në pozita udhëheqëse.	Institucionet OJQ Partnerët e mediave	(Njëjtë si më lartë: Ndoshta gabim shtypi)

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		7.2.4 Zhvillimi i një kërkimi (studimi) për statusin e gazetareve, artisteve (femra), etj., në media dhe kulturë, dhe përfshirja e udhëzimeve për përmirësimin e kushteve të punës së gazetareve, artisteve (femra), etj.	MKRS Institucionet dhe organizatat kërkimore	2012		Numri i studimeve të bëra dhe rezultateve të arritura	Institucionet qeveritare Mediat OJQ	Jo: Nuk ekziston ndonjë studim për të cilin dihet
		7.2.5 Realizimi nga stacionet e radiove dhe televizioneve, i një plani për rritjen e programit (në sasi dhe cilësi) për gratë, nga gratë dhe lidhur me çështjet gjinore (përfshirë të gjitha grupmoshat, veçanërisht fëmijët).	Institucionet qeveritare Mediat OJQ	2008-2012		Numri i paraqitjeve dhe faqeve informative në mediat elektronike	Institucionet qeveritare Mediat OJQ	Jo: Nuk ekziston ndonjë plan për të cilin dihet; vështirë pasi është jo-qeveritare
		7.2.6 Realizimi nga mediat e shkruara të një plan për rritjen e materialeve të shkruara, në sasi dhe cilësi, lidhur me gjinitë dhe promovimin e vlerave të grave në shoqëri.	Mediat e shkruara	2008-2012		Numri i artikujve dhe hapësirës së ndarë në mediat e shkruara	Monitorimi i raporteve për mediat e shkruara	Jo: Nuk ekziston ndonjë strategji për të cilën dihet. ABGJ bën monitorimin përmes MDA në vitin 2012

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
		7.2.7 Krijimi i procedurave nga mediat e shkruara dhe audiovizuale për shqyrtimin e ankesave të klientëve ndaj ndërmarrësve mediatik ose reklamuesve, lidhur me median ose përmbajtjen e reklamave që i paraqesin femrat ose meshkujt në mënyrë diskriminuese.	Institucionet qeveritare Gjykatat e Kosovës Asociacioni i gazetarëve	2012			Raportet e hartuara nga: Institucionet e qeverisë ABGJ Partnerët e mediave OJQ	Nuk dihet: Ndoshta përmes KPM-së.
		7.2.8 Rishikimi i kodit të etikës së gazetarëve në mënyrë që të theksohet edhe më tej përmbajtja nga përdorimi i stereotipave dhe materialeve të dhunshme dhe/ose pornografike, të cilat i diskriminojnë gratë ose i shkelin të drejtat e tyre.	Media Asociacionet e gazetarëve Ekspertët ligjorë	2012		Kodi etik i gazetarëve është korrigjuar	Procesi i monitorimit	Jo: Vështirë pasi që është joqeveritare. ABGJ & UNDP kanë ofruar trajnim për gazetarët dhe redaktorët për raportimin për DV 2011-2012. Edhe OSBE.

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
8. Arritja e pjesëmarrjes së barabartë të të dy gjinive në vendimmarrje për të gjitha çështjet e rëndësishme në shoqëri.	8.1 Zbatimi i rreptë i Ligjit për Barazi Gjinore.	8.1.1 Informimi i institucioneve dhe partive politike për LBGJ-në, instrumentet lokale dhe ndërkombëtare që promovojnë dhe avancojnë barazinë gjinore në vendimmarrje.	ABGJ, Personat kontaktues për çështje gjinore, MASHT, Grupi parlamentar joformal i grave, Mediat, shoqëria civile, qeveria lokale dhe qendrore, Organizatat ndërkombëtare për të drejtat e njeriut	2008-2013		Numri i grave në vendimmarrje në politikë është shtuar. Mekanizmat për arritjen e barazisë gjinore janë duke u zbatuar Integrimi i perspektives gjinore në të gjitha politikat që i motivojnë institucionet në nivelin qendror dhe lokal, dhe shoqërisë në tërësi.		Progresi: ABGJ “vetëm 40% fushatë” dhe trajnim për ZKBGJ-të për LBGJ-në, CEDAW; manuali për LBGJ; takimet e grupit të grave deputete me palët, 22 komuna; aktivitete të ndryshme të OJQ-ve
		8.1.2 Organizimi i monitorimit të Ligjit për mundësi të barabarta si dhe të gjitha instrumenteve që promovojnë dhe inkurajojnë zbatimin e ligjit.	Strukturat vendimmarrëse të partive politike dhe forumet e grave në partitë politike.		20.000 çdo 3 vjet			Jo

Objektivi strategjik	Objektivat	Masat	Agjencia përgjegjëse dhe partnerët	Periudha kohore	Resurset / Buxheti EUR	Treguesit e monitorimit	Mjetet e monitorimit dhe vlerësimit	Shkalla e zbatimit
	8.2 Harmonizimi i ligjeve dhe dispozitave të LBGJ-së me standardet ndërkombëtare që promovojnë dhe inkurajojnë barazinë gjinore në vendimmarrje	8.2.1 Harmonizimi i Rregullores së punës së Kuvendit të Kosovës dhe atyre të asambleve komunale me LBGJ-në.	Parlamenti Personat kontaktues komunal		Pa kosto			Jo: Grupi i grave deputete është duke punuar në këtë përmes katër kërkesave.